

รายงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นฉบับสมบูรณ์

โครงการศึกษามูลค่าป่าและปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการ
เสริมสร้างการอนุรักษ์ป่าชุมชนบ้านร้องกอกอย่างยั่งยืน¹
ตำบลนาบัว อําเภอนครไทย
จังหวัดพิษณุโลก

คณะกรรมการ

นายอุดม สอนศรีและคณะ

สิงหาคม 2547

สัญญาเลขที่ RDG460020

รายงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นฉบับสมบูรณ์

โครงการศึกษา müller ค่าป่าและปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการเสริมสร้างการอนุรักษ์ป่าชุมชนบ้านร่องกอกอย่างยั่งยืน¹ ตำบลนาบัว อําเภอบนครไทย จังหวัดพิษณุโลก

คณะกรรมการวิจัย

1. นายอุดม	สอนศรี
2. นายทองเตือน	อินແພງ
3. นายสมหวัง	อินແພງ
4. นายจีรศักดิ์	อินແພງ
5. นายเกษตร	สอนเสี่ยม
6. นายวิเสียน	อินແພງ
7. นายดาวลอย	จันดาหาร
8. นายคำเผยแพร่	จันดาหาร
9. นายบุญเกิน	สีງเขียว
10. นายสาคร	สอนศรี

สนับสนุนโดยสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย สำนักงานภาค

สารบัญ

	หน้า
บทที่ 1 บทนำ	1
ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	1
วัตถุประสงค์ของการวิจัย	3
คำนำการวิจัย	3
ผลที่คาดว่าจะได้รับ	4
ขอบเขตการศึกษา	4
ขั้นตอนการวิจัย	5
บทที่ 2 พัฒนาการการจัดการป้าชุมชนบ้านร้องกอก	8
ตอนที่ 1. พัฒนาการจัดการป้าชุมชนบ้านร้องกอก	8
ตอนที่ 2. รูปแบบการมีส่วนร่วมในกิจกรรม (ปฏิบัติการ) การพัฒนาแนวคิด	13
บทที่ 3 พัฒนาการเกิดจิตสำนึกละบัจจัยที่มีผลต่อการอนุรักษ์ป้าชุมชน	23
ตอนที่ 1. พัฒนาการการเกิดจิตสำนึกอนุรักษ์ป้าชุมชน	24
ตอนที่ 2. บัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการเสริมสร้างการอนุรักษ์ป้าชุมชนอย่างยั่งยืน	30
ตอนที่ 3. พัฒนาการของชุมชนในการจัดการป้าชุมชนของหมู่บ้านร้องกอก	35
ภาคผนวก	48

บทที่ 1

บทนำ

1. ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ในอดีตบ้านร้องกอกจะเป็นหมู่บ้านหนึ่งในตำบลลนาบัว ที่มีความอุดมสมบูรณ์ของป่ามาก ซึ่งคำบอกร้องกอกของนายเกย สอนครี พบร่วมกับสมัย 50 ปีที่แล้ว ที่ชาวบ้านที่เป็นคนกลุ่มแรกที่อพยพมาจากการเขตอำเภอต่านชัย จังหวัดเลย ได้เรื่องมาพักที่บ้านบุ่งตารางดด แล้วส่งตัวแทนมาหาสถานที่เพื่อตั้งถิ่นฐาน ได้เดินทางมานั่งบ้านร้องกอก ซึ่งในสมัยนั้นมีความอุดมสมบูรณ์มาก โดยมีร่องน้ำที่มีต้นนกอกขึ้น เมื่อลูกสุกจะตกลงมาเป็นอาหารสัตว์ ซึ่งในสมัยนั้นสัตว์ป่าชุมชนมาก เวลาเข้าป่าต้องไปกันหลายคน จำกคำบอกร้องกอกของนายเกย สอนครี สัตว์จะมีเสือ หมี เก้ง หมาป่า และสัตว์อื่นๆอีกมาก ซึ่งนายเกย ได้เล่าว่าประมาณปี พ.ศ. 2510 ที่เปิดโรงเรียนกัลยานิรัตน์ 1 ซึ่งสมเด็จฯได้ทรงเสด็จมาเปิดโรงเรียน ป้ายangมีความสมบูรณ์สัตว์ป่ายังมีอยู่ ไม่ใหญ่ยังไม่ถูกตัดโค่น ไม่มีอาชีพลักลอบตัดไม้เสื่อนขาย คนกันป่าอาศัยอยู่ด้วยกันได้ เพราะจิตสำนึกของคนในสมัยนั้น ป่าคือชีวิตของคน ซึ่งจะให้ความเคารพและแสดงความกตัญญูโดยการทำพิธีเลี้ยงเจ้าป่า

ต่อมาป่าเริ่มถูกทำลายเมื่อรัฐบาลมีการให้สัมปทานป่าไม้กับเอกชนเข้ามาตัดไม้ได้ ต้นไม้ใหญ่เริ่มถูกทำลายตัดโค่น การทำลายป่าไม้ไม่ถูกทำลายเฉพาะเขตสัมปทานเท่านั้น แต่ขยายออกไปนอกเขต ชาวบ้านจะปลูกสร้างบ้านต้องไปตัดไม้ที่นอกเขตสัมปทาน ชาวบ้านจึงมีการรับจ้างชาวบ้านด้วยกันและนายทุนไปตัดไม้และซักลากหรือแปรรูปไม้เป็นรายได้เสริมเมื่อเศรษฐกิจจากการทำการเกษตร คนเริ่มไม่รักป่าเพราะมองแต่ผลประโยชน์ที่ตนเองจะได้รับ สัตว์ป่าถูกกล่าเพื่อเป็นอาหารและขาย วิถีชีวิตคนเริ่มเปลี่ยนเมื่อมองว่าป่าคือชุมชนทรัพย์ที่สามารถอ่านวัยผลประโยชน์ให้ตนเองได้ง่ายและคิดว่าตนเองมีป่าที่ยังมีไม้อยู่มาก คนข้างนอกชุมชนยังเข้ามาเก็บเกี่ยวผลประโยชน์ได้ ตนเองก็ห้าจะได้ผลประโยชน์เช่นกัน เมื่อหันคนในและคนนอกชุมชนร่วมกันทำลายป่า ป่าหมด สภาพร่องน้ำที่เคยมีตลอดปีเริ่มแห้งขอดเป็นบางเดือน จนมีประกาศปิดป่าโดยทางราชการ ป่าไม้ไม่หลงเหลือสภาพความสมบูรณ์ กลับเป็นป่าเสื่อมโกร姆แทบจะไม่เหลือต้นไม้ใหญ่ สัตว์ป่าก็เหลือแต่สัตว์เล็ก ๆ เช่น ตัวนิ่ม งู กระด่าย เป็นต้น จนในปัจจุบันร่องน้ำกอก ไม่มีน้ำหลงเหลือ จุดที่เป็นด่าน้ำไม่มีน้ำไหลออกมานะ จะมีน้ำไหลเฉพาะฤดูฝนที่มีน้ำป่าหลักเท่านั้น ชาวบ้านเริ่มได้คิดว่าวิถีชีวิตคนเองถูกทำลาย อาหารจากป่าที่เคยหาได้ก็เริ่มที่จะต้องใช้รับประทานขึ้น เพราะต้องเดินทางไกลและจะหาได้น้อย ชาวบ้านเริ่มที่จะเป็นทุกข์ว่า เมื่อป่าหมดไป แหล่งอาหารที่เคยมีต้องหายไป

ชี้งในภาวะวิกฤตเศรษฐกิจเมื่อปี พ.ศ 2540 ที่ประเทศไทยถูกผลกระทบ คนบ้านร้องกอก ไม่เดือดร้อนมาก เพราจะสามารถหาของในป้ามาเป็นอาหารได้ การห่วงแห่นป้าเริ่มก่อตัวให้เห็นในปีนี้จากกลุ่มคน 7 คน รวมตัวกันจัดตั้งกลุ่มอนุรักษ์มีรายชื่อดังนี้ คือ

1. นายอุดม สอนศรี
2. นายทองเตือน อินแฝง
3. นายจีรศักดิ์ อินแฝง
4. นายเกษร สอนเสียม
5. นายวิเสียร อินแฝง
6. นายบัวริน จันดาหาร
7. นายปัน อินแฝง

ได้ร่วมทำแนวกันไฟป้องกันไฟป้า การประการห้ามหาน่อไม่ในช่วงเดือนสิงหาคมของทุกปี ชี้งในช่วงการดำเนินงานในปี พ.ศ 2540- พ.ศ 2542 ชาวบ้านไม่ให้ความร่วมมือเท่าที่ควร มองว่ากลุ่มที่อนุรักษ์เป็นคนที่เสียสติทำในสิ่งที่ไม่เกิดประโยชน์

แต่เมื่อปี พ.ศ 2543 ชาวบ้านเริ่มประจักษ์เมื่อต้องหาไม้ไฟจากที่อื่นมาจักเบ็นดอกเพื่อมัดข้าวที่เกี่ยวแล้ว ชี้งแต่เดิมสามารถหาได้ที่ป่าชุมชนบ้านร้องกอก จนกระทั่งปัจจุบันมีนักอนุรักษ์ที่ออกมากช่วยกันอย่างเห็นเป็นรุปธรรม เช่น ผู้นำหมู่บ้าน อบต. ผู้ใหญ่บ้าน กรรมการหมู่บ้าน ประชาชนในหมู่บ้าน อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน เยาวชน และนักเรียน ที่อยู่ในเขตพื้นที่ไม่ต่างกว่า 60 คน และยังมีคนที่เห็นด้วยอีกมากที่ยังไม่ได้แสดงตัว แต่ก็ได้ปฏิบัติตามกฎหมายที่กรรมการอุ้มปั้มกำหนดให้ ชี้งขอบเขตพื้นที่ป่าอนุรักษ์มีทั้งหมด 2,500 – 3,000 ไร่ โดยมีอาณาเขตติดต่อ ดังนี้ คือ

ทิศเหนือ	ป่าชุมชนบ้านโนน หมู่ที่ 3 ต.นาบัว อ.นครไทย
ทิศใต้	ป่าชุมชนบ้านด่าน หมู่ที่ 10 ต.นครไทย อ.นครไทย
ทิศตะวันออก	หมู่บ้านร้องกอก หมู่ที่ 11 ต.นาบัว อ.นครไทย
ทิศตะวันตก	ป่าอุทยานแห่งชาติน้ำตกชาติตราก อ.ชาติตราก

จากความสำคัญของป่าชุมชนทำให้คณะกรรมการป่าชุมชนบ้านร้องกอก มีความต้องการที่จะศึกษาหาข้อมูลค่าของป่าที่ให้ต่อกันทั้งในหมู่บ้านและนอกหมู่บ้านทั้งปี คือ 12 เดือน ว่ามีมูลค่าเท่าไรเพื่อสร้างจิตสำนึกให้ชาวบ้านรักและรักคุณค่าป่า และหาว่าปัจจัยอะไรที่จะมีอิทธิพลทำให้กลุ่มอนุรักษ์มีการอนุรักษ์อย่างยั่งยืนและมีวิถีชีวิตที่อยู่ร่วมกับป่า โดยให้ป้ามีความสมบูรณ์ ชี้งคนเป็นผู้ดูแลมากกว่าการทำลาย

กิจกรรมที่ปฏิบัติร่วมกันมาเป็นทุนเดิม

1. การประกาศห่วงห้ามการนำหน้อไม้ออกมาขายให้กับพ่อค้าที่มารับซื้อในหมู่บ้าน โดยกำหนดให้หยุดนำหน้อไม้ออกขายดังต่อไปนี้ 12 สิงหาคม ถึงสิ้นปีของทุกปี (ช่วงที่หน้อไม้แตกหน่อ)
2. ตั้งคณะกรรมการดูแลป่า หากผู้ใดละเมิดจะถูกคณะกรรมการจับกุมส่งหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง
3. การห้ามตัดไม้เผาถ่าน โดยจะจัดประชุมชี้แจงให้กับชุมชน ได้รู้จักการคัดเลือกไม้ที่จะนำมาเผาถ่าน เช่น ไม้ที่ตายแล้ว ไม้ที่โคนล้มตามธรรมชาติ ยังแนะนำให้ชุมชนหันมาใช้เตาแก๊สแทนเตาถ่าน หรือเตาเครื่องรักษากิจที่ใช้ซังข้าวโพดเป็นเชื้อเพลิงแทนถ่าน
4. ห้ามจุดไฟเผาป่าในฤดูแล้ง
5. ให้ความรู้เรื่องการเผาป่าว่าเกิดเสียหายกับธรรมชาติ และส่งผลกระทบกับวิถีชีวิตของมนุษย์เป็นอย่างมาก เช่น ภัยแล้ง พายุรุนแรง ฝนตกหนัก น้ำท่วม อากาศ และส่งผลกระทบต่อสัตว์ป่าที่มีจำนวนน้อยลงหรือสูญพันธุ์
6. การดับไฟป่า เมื่อมีไฟป่าเกิดขึ้นในเขตอนุรักษ์ ผู้ที่อยู่ในชุมชนจะออกไปช่วยกันดับไฟ โดยมีผู้นำและแกนนำร่วมวางแผนในการเข้าดับไฟ ให้ได้ผลอย่างมีประสิทธิภาพทุกครั้ง
7. มีการปลูกป่าเสริม ในที่โล่งเดียน และขอความร่วมมือจากหมู่บ้านข้างเคียงในตำบลรวมทั้งองค์การบริหารส่วนตำบล โรงเรียน เครือข่ายสิ่งแวดล้อมภาคประชาชน และกลุ่มคนรักป่าต้นน้ำลำน้ำต้นน้ำ เพื่อเข้าร่วมการปลูกป่า การอนุรักษ์วังปลาหรือวังมังชา ในเขตลำน้ำแควน้อยที่ไหลผ่านหมู่บ้าน มีความยาว

2. วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาประโยชน์จากป่าทั้งทางตรงและทางอ้อมที่ชาวบ้านได้รับจากป่าชุมชนบ้านร้องกอก
2. เพื่อให้ชาวบ้านรู้คุณค่าของที่ได้จากป่าแล้วเกิดจิตสำนึกการห่วงเห็นและดูแลป่า
3. เพื่อศึกษาหาปัจจัยที่มีอิทธิพลในการที่จะให้ชาวบ้านอนุรักษ์ป่าอย่างยั่งยืน

3. คำถามการวิจัย

1. ประชาชนบ้านร้องกอกได้รับประโยชน์จากป่าชุมชนบ้านร้องกอกอย่างไร ในแต่ละรอบปี
2. ปัจจัยที่มีผลต่อการเสริมสร้างการอนุรักษ์ป่าชุมชนอย่างยั่งยืน

4. ผลที่คาดว่าจะได้รับ

1. รู้คุณค่าของที่ได้จากป้าทั้ง ทางตรงและทางอ้อม
2. เมื่อชาวบ้านรู้มูลค่าของที่ได้จากป้าแล้วจะเกิดจิตสำนึกรการหวงเหงนและดูแลป้า
3. รู้ปัจจัยที่มีอิทธิพลในการที่ให้ชาวบ้านอนุรักษ์ป้าอย่างยั่งยืน
4. คนจะอยู่ร่วมกับป้าได้อย่างยั่งยืน
5. แผนการจัดการป่าชุมชน

5. ขอบเขตการวิจัย

ศึกษาประโยชน์ของป้าทั้งทางตรงและทางอ้อมจากป่าชุมชนบ้านร้องกอก ต.นาบัว ประชากร กลุ่มตัวอย่าง ชาวบ้านบ้านร้องกอกที่ได้รับประโยชน์จากป่า

6. ขั้นตอนการวิจัย

ชื่อภาระ	วัตถุประสงค์	เครื่องมือวิธีการ	ผู้เข้าร่วมกิจกรรม	ระยะเวลา 1 วัน/เดือน	งบประมาณ	ผู้รับผิดชอบ	ผลลัพธ์ได้รับ
1. การจัดเติมความพึงร้อน ผู้ร้อนเพื่อสร้างจิตสำนึก การดูแลรักษา	<ul style="list-style-type: none"> - เพื่อเตรียมความพร้อมนักวิจัย - หาแนวทางในการดำเนินการที่ดีที่สุด - จัดเพื่อความตื่นตัวใน การจัดตั้งนักวิจัย - เตรียมความพร้อมใน การศึกษาทางวิชา 	<ul style="list-style-type: none"> - การทำให้สร้างความเชื่อใจ ในการทำวิจัย และชั้นตอน การดำเนินงาน - พาเยาชุมนุมเป็นผู้ช่วย 60 คน 	<ul style="list-style-type: none"> ทีมวิจัย ช่างบ้าน 	1 วัน เดือนแรก	3,300 บาท	นายอุฒิ สอนศรี	<ul style="list-style-type: none"> - สร้างความเชื่อใจใน วิธีการที่ดี - ได้แนวร่วมที่จะ เป็นผู้ช่วยที่ดี ใน การดำเนินกิจกรรม
2. การศึกษาดูงานไปเบน กระบวนการจัดตั้งนักวิจัย นักวิจัย	<ul style="list-style-type: none"> - เพื่อเตรียมความพร้อม นักวิจัยในการจัดตั้งนักวิจัย - ศึกษาแนวทางการสร้าง ป้าย และการจัดตั้งนักวิจัย 	<ul style="list-style-type: none"> - ประชุมที่ใช้ในการศึกษา ฐานงาน คือ วิธีการตามหลักทางนา - ชุมชน - แนวทางของแผนกฯ - กฎหมายที่ในการจัดตั้ง วิธีการให้ประโภตฯดำเนิน 	<ul style="list-style-type: none"> ทีมวิจัย วิชาช่างใน ห้อง 	3 วัน เดือนแรก	19,000 บาท	นายอุฒิ สอนศรี	<ul style="list-style-type: none"> - แนวทางการของ กฎหมาย - สำราจ และจัดเก็บ ข้อมูล

ชื่อภารกิจกรรม	วัตถุประสงค์	เครื่องมือ/วิธีการ	ผู้เข้าร่วมกิจกรรม	ระยะเวลา วัน/เดือน/ปี	งบประมาณ	ผู้รับผิดชอบ	ผลที่จะได้รับ
3. เวทีสร้างแนวสำราจ พัฒนาการจัดเก็บข้อมูล และคาดคะเนที่เรียน การศึกษาฐาน ดูงาน	- เพื่อทำแบบสำรวจ และทดสอบการจัดเก็บ ข้อมูล - ทดลองที่เรียน การศึกษาฐาน ดูงาน	- เวทีสร้างแบบสำรวจปี - ทดสอบจัดเก็บข้อมูล ทดลองที่เรียน	- ทีมวิจัย - ผู้ช่วยนักวิจัย - พัฒนา	1 วัน เดือน	5,550 บาท	นายอุฒ สอนศรี	- แผนการสำราจ ปี - วิธีการเก็บข้อมูล - แบบสำรวจปี
4. จัดเก็บข้อมูล ทางตรงและทางอ้อม	- สำรวจประเมินสภาพปัจจุบัน ทางตรงและทางอ้อม - ศึกษาบัญชีตัวรับจาก ปัจจุบัน ตั้งแต่ปี 6 จนถึงปัจจุบัน ของปี	- บันทึกข้อมูลระยะเวลา 1 ปี โดยวาระ ซึ่งจะ แบ่งหน้างานออกเป็น 6 ชุดๆ ละ 12-13 หลังคา ^{เรือน} ต่อเดือน 1 คัน ที่ทำการสำรวจลับๆ ให้ 1 ครั้ง ตลอด 1 ปี รวม ทั้งสิ้น 52 คัน	- ทีมวิจัย - ผู้ช่วยวิจัย	12 เดือน เดือนที่ 2 - 13	31,200 บาท	นายอุฒ สอนศรี	- ประชุมทีมวิจัยประจำทั้ง ทางตรงและทางอ้อม - ปฏิทินปีชุมชนเข้าร่วมออก บัญชีทางบัญชีศาสตร์ปีชุมชน บ้านเรือนออก - จัดสำนักงานชุมชนโดยดู จากน้ำพุติดรวมเป็นสี่สิบสอง ก่อนหลังท่าครุรงการ - ปัจจัยที่เกี่ยวข้องก่อนหลังท่า ครุรงการ - แผนการจัดการปีชุมชน - ความเสี่ยงพัฒนาระหว่างวิถีชีวิช ชุมชนกันไป - บทบาทของหน่วยงานในพื้นที่ ที่เกี่ยวข้องในการอนุรักษ์ป่า

ชื่อภาระ	วัสดุประสงค์	เครื่องมือ/เครื่อง	ผู้ช่างร่วม กิจกรรม	ระยะเวลา วันเดือนปี	งบประมาณ	ผู้รับผิดชอบ	ผู้ที่จะได้รับ
5. จัดเวทีติดตามผลการ จัดเก็บรื้อถอน	- ติดตามผลการเก็บ รื้อถอน - ผลตามการรื้อถอนที่ ได้จากการสำรวจ	- เวทีติดตามผลการ จัดเก็บรื้อถอน 2 เดือน ต่อครั้ง	- ห้องวิจัย - ผู้ช่างวิจัย	12 เดือน เดือนที่ 3, 5, 7, 9,11,13	18,600 บาท	นายอุดม สอนศรี	- ผลการรื้อถอนที่ได้จากการสำรวจในแต่ละครั้ง
6. สรุปผลการศึกษาและ ติดตามปริมาณผลด รงเวลา 1 ปี	- สรุปผลการศึกษาที่ได้ จากการเก็บรื้อถอนมา ปีก่อนระยะเวลา 1 ปี - สรุปผลให้ชาวบ้าน ร่องรอยได้ทราบผล การศึกษาคุณค่าของ ป่าโดยรวมทั้งหมด	- จัดทำที่สูบประปาส่วน ศึกษาคุณค่าของป่า - จัดทำที่ประปาส่วนพื้นที่ ผลการศึกษาคุณค่า ของป่าให้ชาวบ้าน ร่องรอยได้ทราบ	- ห้องวิจัย - ชาวบ้าน ร่องรอย	1 วัน เดือนที่ 14	3,300 บาท	นายอุดม สอนศรี	- ศึกษาผลประปาชื้นจากป่า ทั้งทางตรงและทางอ้อมที่ ชาวบ้านได้รับ - ชาวบ้านรู้คุณค่าของป่าตั้ง จากป่าแล้วเกิดจิตสำนึก ทางแผน - ปลูกต้นที่มีลักษณะต่อการ อนุรักษ์ป่าอย่างยั่งยืนของ ชาวบ้าน
7. จัดทำรายงานและ เผยแพร่ผลการศึกษา	- เพื่อจัดทำรายงานสรุปส่ง สภा.ภาต - เพื่อเผยแพร่ผลการศึกษา	- จัดทำรายงานจำนวน 10 เล่ม - จัดแสดงผลการศึกษาใน รูปของนิทรรศการ	- ห้องวิจัย - ผู้ช่วยนักวิจัย - วิทยากร - ชาวบ้านร่อง รอย	1 เดือน เดือนที่ 14	19,000 บาท	นายอุดม สอนศรี	- รายงานผลโครงการ - ผู้ที่สนใจรู้เรื่องดูค่า ของป่าชุมชน

บทที่ 2

พัฒนาการการจัดการป้าชุมชนบ้านร้องกอก

ในการวิจัยเรื่อง “การศึกษาชุมชนค่าของป้าและปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการเสริมสร้างการอนุรักษ์ป้าชุมชนบ้านร้องกอกอย่างยั่งยืน ตำบลนาบัว อ่าเภอนครไทย จังหวัดพิษณุโลก” นั้นได้มุ่งศึกษาถึงเงื่อนไข ปัจจัยในการเสริมสร้างการอนุรักษ์ป้าและการมีส่วนร่วมของชุมชน ทั้งนี้เพื่อนำไปสู่การจัดการป้าของชุมชน โดยจะนำข้อมูลต่างๆ มาประกอบการวิเคราะห์ถึงพัฒนาการในการจัดการป้าชุมชนของหมู่บ้านร้องกอก ตลอดระยะเวลาในการวิจัยนั้น ทีมวิจัยได้ร่วมกันวิเคราะห์ปัญหาต่างๆ ในชุมชน ทั้งนี้เพื่อมุ่งหวังที่จะให้ประสบการณ์ในการทำงานวิจัยเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาชุมชน และความร่วมมือกันของคนในชุมชนในการแก้ไขปัญหาต่างๆ ที่เกิดขึ้นในชุมชนอีกด้วย

จากการดำเนินงานวิจัยนั้น ได้ทำการศึกษาวิจัยตามวัตถุประสงค์โดยการวิจัยประยุกต์ใช้วิธีวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research) ซึ่งเป็นการวิจัยและพัฒนาทีมวิจัยระดับต้นให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในทุกขั้นตอนของการวิจัย ซึ่งผลการดำเนินงานนั้นสามารถแบ่งออกเป็น 2 ขั้นตอน ใหญ่ๆ ซึ่งสรุปภาพรวมแสดงได้ดังต่อไปนี้

1. ข้อมูลพัฒนาการการจัดการป้าชุมชนตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันของหมู่บ้านร้องกอก
2. กิจกรรม (ปฏิบัติการ) ในการอนุรักษ์ป้าชุมชนของหมู่บ้าน

ตอนที่ 1. พัฒนาการการจัดการป้าชุมชนบ้านร้องกอก ตำบลนาบัว อ่าเภอนครไทย จังหวัดพิษณุโลก

ทีมวิจัยได้ศึกษาถึงพัฒนาการในการจัดการป้าชุมชนของหมู่บ้าน เพื่อศึกษาการจัดการป้าชุมชนตั้งแต่ในอดีตจนปัจจุบัน มีพัฒนาการ การเปลี่ยนแปลงอย่างไรบ้าง ซึ่งส่วนใหญ่การจัดการจะมีลักษณะไม่เป็นทางการ ไม่มีระบบที่ชัดเจนแต่ต่อมามีการพัฒนาไปเป็นการจัดการที่เป็นทางการและมีระบบมากขึ้น ซึ่งทางทีมวิจัยได้ทำการรวบรวมข้อมูลและเสนอดังนี้

1.1) ย้อนรอยอดีต

ประมาณก่อนปี พ.ศ. 2510 สภาพพื้นที่ที่อุดมด้วยพื้นป่า ซึ่งป่าคลุมพื้นที่ราบส่วนน้อย เพราะพื้นที่โดยรอบส่วนมากเป็นภูเขาล้อมรอบ จากคำบอกเล่าของ นายเกย สอนครี อดีตผู้ใหญ่บ้านคนแรกของบ้านร้องกอก และเป็นบุคคลที่เคยเห็นสภาพป่า บอกว่าในปัจจุบันไม่มีป่า ต้น จำพวก ต้นเต็ง ตันรัง กระบาง ยาง ตะเคียน พระบรม มะม่วงป่า ผักหวาน ต้นกอกที่ผลเป็นอาหารสัตว์ ขึ้นหนาแน่นลดหลั่นปะปนกับไม้พุ่มและไม้พื้นล่างต่างๆ เช่น ไฝชนิดต่างๆ มีพืชสมุนไพร สัตว์ป่านานาชนิดในพื้นที่แห่งนี้ มีให้พบเห็นได้ง่าย คือ เสือ หมี กวาง เก้ง ลิง ลิงลม

จะนี้ ชุมชน เมือง กระจง เลียงพา นี้มี กระต่าย ไก่ป่า เป็นต้น ในสมัยนั้นการเดินทาง นับว่าเป็น เส้นทางเดินที่มีความลำบากและการเดินทางอาจถูกสัตว์ป่าทำร้ายได้ในเวลาลงคืน เวลาที่คนใน ตำบลคนบัวและตำบลข้างเคียงจะเดินทางเข้าไปอำเภอครัวไทย หรือจังหวัดพิษณุโลก จะต้องไป เป็นกอสุมและไม่เดินในเวลาลงคืน เพราะอาจถูกสัตว์ป่าทำร้าย หากจะล่าสัตว์เพื่อเป็นอาหารจะ ไปด้วยกอสัตว์บริเวณที่เรียกว่าป่าในยามกลางคืนสัตว์จะลงมากินดินไปหรือผลของต้นกอก การล่า สัตว์จะทำแค่พอกินไม่มีการล่าขาย ในพื้นที่ป่ามีส่วนประกอบของความอุดมสมบูรณ์ที่สำคัญยิ่งคือ ลำน้ำ ลำห้วยกอก ที่เกิดจากด้านบนภูเขาเป็นแหล่งอาหารที่สำคัญแล้วยังสร้างคุณภาพให้เกิด ความอุดมสมบูรณ์แก่พื้นป่า ซึ่งมีความสำคัญต่อการดำรงชีวิตอยู่ของคนบ้านร้องกอก ในปี 2510 ที่มีการเสด็จมาเปิดโรงเรียนกัลยาณิวัฒนา 1 ของสมเด็จฯ สภาพป่ายังมีหลงเหลือให้พับเห็น แต่ น้อยลงกว่าเดิม ชาวบ้านเริ่มต้องหานกไก่จากบ้านมากขึ้นแต่ก็ยังใช้ประโยชน์จากป่าได้อย่างไม่ ลำบากมากนัก จึงไม่เห็นคุณค่าของป่า

ต่อมาจนถึงปี 2540 ชาวบ้านเริ่มเดือดร้อนเพราะสภาพป่าแห้งแล้ง น้ำในลำห้วยแห้ง ขาดหายไปเป็นส่วนใหญ่ ไม่เห็นร่องรอยของความเป็นลำห้วย สัตว์ป่าเริ่มหายาก ที่ยังหลงเหลือ ให้เห็นคือด้วนนิม กระต่าย แต่ถูกล่าไปขายจากคนในหมู่บ้านและนอกหมู่บ้าน ในปีนี้ชาวบ้าน ประสบปัญหาในเรื่องของความเดือดร้อนคือไม่มีดอกมัดข้าวที่เกี่ยว ต้องไปหาไก่จนถึงตำบลห้วย เขี้ย อยู่ห่างจากบ้านร้องกอก ประมาณ 25 กม. เพื่อมามัดข้าว อาหารป่า ที่ออกตามฤดูกาลเริ่มหา ยากแห้งแล้งอาหารในชุมชนเริ่มหมดไป หานกไก่ลำบากมากขึ้น เคยหาผักหวาน เนื้อ หน่อไม้ ประมาณ 1 -2 ชั่งโน้มพอได้แกง ได้ต้มกิน ต้องหาไก่และนาอนอกไป เป็นวันถึงจะพอกินใน ครอบครัว ชาวบ้านเริ่มเห็นคุณค่าและประโยชน์ที่ได้รับจากป่า แต่ยังไม่รู้ว่าดันเองจะแก้ไขปัญหา นื้อย่างไรยังปล่อยให้เป็นไปตามชะตากรรม

1.2) ชีวภาพของป่าที่ถูกทำลาย

• นโยบายการรักษาพื้นที่ป่าที่ถูกทำลาย

สภาพป่าอันอุดมสมบูรณ์จึงถูกทำลายลงเป็นระยะๆ อย่างต่อเนื่อง ครั้นถึงปี 2520 มีการ เปิดสมปทานป่าให้กับ บริษัทแสงศิริ ทำไม้ จึงตัดถนนเข้าเป็นเส้นทางชักลากไม้ ช่วงนี้เองที่ป่า บ้านร้องกอกถูกบุกรุกทำลายลงมากที่สุด ชาวบ้านส่วนใหญ่ร่วมมือกับบริษัทดัดไม้ทำลายป่า การตัดไม้ทำบ้านเพื่อขาย การรับทำไม้ให้กับนายทุนและข้าราชการบางคนหรือมีนายทุนผู้มี อิทธิพล และกลุ่มข้าราชการเข้าไปลักลอบตัดไม้ทำลายป่าอย่างเงียบๆ มาเป็นเวลาภาระ ชาวบ้านเล่าว่ามีการชักลากขนไม้ออกจากป่าทั้งวันทั้งคืน ในบางช่วงเวลาที่ปลดจากเจ้าหน้าที่ หรือเจ้าหน้าที่ฝ่ายบ้านเมืองเอาไว้ เอาด้าไปไว้ รายได้และผลประโยชน์อันมหาศาลเป็นสิ่งส่อ คลื่อใจนายทุนและข้าราชการซึ่งมีทั้งเงินและอำนาจอิทธิพลจึงครอบคลุมไปทุกหย่อมหญ้า ส่วน ใหญ่ต้องอยู่ใต้อาณัติหรือไม่ต้องวางแผนจยบกับอิทธิพลดังกล่าว โดยมีผลประโยชน์ของค้าจ้างแรงงาน และความปลอดภัยของครอบครัวเป็นสิ่งตอบแทน ขณะเดียวกันก็สามารถเลือกพื้นที่ทำมาหากิน

ควบคู่ไปด้วย เมื่อทั้งสามกลุ่มผู้นำเข้าด้วยกันจึงกล่าวเป็นข่าวการทำลายที่ยกต่อการหยุดยั้ง ซึ่งส่งผล ให้เห็นในช่วงเวลาเพียง 10 ปีเศษ ป้าบ้านร้องกอกอันอุดมสมบูรณ์ก็ร่อยรองด้วยฝิมือ มนุษย์ ไม่เฉพาะแต่เพียงเขตที่ได้รับสัมปทานป้าเท่านั้น ยังขยายแนวเขตบุกรุกทำลายป่าออกไป อย่างเป็นวงกว้าง ป้าไม่ได้ถูกทำลายเพียงลำพัง สัดวป้าต่างๆถูกคุกคามตามล่าจากชาวบ้านทั้ง เพื่อเป็นอาหารและขายเป็นรายได้ ทุกเช้าจะมีสัดวป้าและเนื้อสัดวจากป้านี้ออกขายในหมู่บ้าน และชุมชนข้างเคียงจนถึงตัวอำเภอครา伊利 รายได้เสริมที่ให้ผลตอบแทนที่ดีเป็นเครื่องมือในการ ชักจูงให้คนหันมาทำลายป้า ชาวบ้านเริ่มมีการแพร่ถางที่รับระหว่างภูเขาระเชิงเขา มีความ เหมาะสมอย่างยิ่ง เพะบลูกพิชชนิดได้ก็งาม การตัดไม้ออกไปขายนายทุนเพื่อทำไร่ตามนโยบาย การส่งเสริมการปลูกพิชชนิดเดียวของเกษตร ทำให้มีการซักซานกันในหมู่ชาวบ้านเข้ายึดครองและ ปลูกข้าวโพด สภาพป้าได้แปรเปลี่ยนเป็นพื้นที่ท่ากิน ประมาณ 1,200 ไร่ ป้าเสื่อมโกร姆 950 ไร่ บนความเสื่อมโกร姆ของระบบนิเวศ ซึ่งชาวบ้านที่เข้าไปทำลายป้า ไม่มีความรู้สึกว่าพวากษาได้ กระทำสิ่งที่ผิดพลาด เพราะการดำเนินการดังกล่าวเป็นการกระทำเพื่อแก้ปัญหาความลำบากยาก เยื่ยมเรื่องปากห้องของครอบครัว ชาวบ้านหลายคนบอกว่าถ้าเข้าไม่ดินรน ไม่ทำแบบนี้ก็อดตาย ไม่ มีผู้ใดช่วยเข้าได้จึงยอมเสียงที่จะถูกจับกุม เพื่อแลกกับรายได้ที่ดีของครอบครัว

• ความเชื่อถือการทำลายป้า

ความเชื่อของชาวบ้านมีอิทธิพลต่อการดำรงชีวิต ไม่ว่าจะเป็นความเชื่อเรื่องได้กีตามจะถูก ปลูกผังซึ่งลึก ความเชื่อที่เอื้อต่อการทำลายป้าอย่างต่อเนื่อง เช่นความเชื่อเรื่องการเผาป้า ให้ พิชักก หน่อไม้ เห็ดออกผลผลิตที่มากขึ้น ส่วนใหญ่คิดว่าการเผาป้า จะทำให้มีหญ้าใหม่แตกให้ว กินและทำให้ผักหวานแตกใบ เห็ดจะออกมากขึ้น เมื่อเสร็จจากการทำไร่ในหน้าแล้งจึงมีการจุดไฟ เผาป้า เมื่อจุดไฟเผาจะมีสัดวที่หนีตายออกมากจากป้า จะถูกจับเป็นอาหารหรือนำออกเรือนเป็น รายได้เสริม วิถีชีวิตของคนที่เอาประโยชน์จากป้าโดยการทำลาย และทำร้ายป้าชุมชนของตนเอง ได้รับผลของการกระทำจากการขาดแคลนแห้งอาหารของชุมชน ต้องเสียเงินในการซื้ออาหารอื่น มาทดแทน จุดเปลี่ยนของความเชื่อเรื่มมีการปรับเปลี่ยนในปี 2540 ในวงสนทนากลุ่มเล็กๆ ที่ตั้งค่าตามกันว่าหากไฟไม่ไหมจะมีผักหวานแตกยอดหรือไม่ เห็ดจะไม่เข็นจริงหรือ เมื่อค่าตาม กลับกลายเป็นค่าท้าทายให้ทดลอง

1.3) ปี 2540 ก่อนปีจะหมดมีผู้กล้าลูกขึ้นมาสู้เพื่อให้ป้ายัง คนอยู่

อุดม สอนครี วีรบุรุษผู้ดีนี้ชีวิตให้กับป้า จากการสนทนาก็มีค่าตอบเรื่องของไฟป่าจะทำให้เกิดแหล่งอาหารของชุมชนจริงหรือไม่ สภาพความยากลำบากที่ต้องเดินทางไปหาไม้ม้าจักรตอกมัดข้าว ด้วยมีและกระต่ายป่า ถูกล่าจากคนในหมู่บ้านและคนต่างถิ่นทุกวัน อุดม สอนครี ซึ่งเป็นผู้ใหญ่บ้านจึงเริ่มต้นซักขวัญให้คนในชุมชนช่วยกันฟื้นคืนสภาพป่าของบ้านร่องกอก โดยมีการทดลองรักษาไม้ไฟให้ไฟไหม้ป่าโดยการทำแนวกันไฟในเขตป่าชุมชนที่ยังมีสภาพพลิกฟื้นขึ้นมาได้ และตั้งกลุ่มดับไฟป่าโดยดูแลไม่ให้คนล่าสัตว์จุดไฟเผาป่า มีผู้เข้าร่วมในครั้งแรก 5-10 คน คนกลุ่มนี้เมื่อเริ่มต้น ถูกมองว่าเป็นคนบ้า ถูกต่อต้านจากคนในหมู่บ้านว่าจะทำให้ผักหวานไม่แตกยอด เห็นไม่ออกรอก ทำอะไรไม่เป็นเรื่องอย่างเด่น อย่างดัง ผลในปีแรกที่ป้องกันไฟป่าอย่างจริงจังจากพื้นที่ทดลองเพื่อตอบคำถามที่ตั้ง พบว่าไม่เป็นตามความเชื่อที่สั่งสมมา ข้อพิสูจน์ เริ่ม ปรากฏ ผักหวานยอดแรกแตกยอดและสมบูรณ์ในผืนป่าที่ดูแล ป่าที่ถูกไฟไหม้สภาพป่าผักหวานยังไม่ออก อุดม เริ่มที่จะเป็นผู้ชนะในแนวคิดเรื่องป้องกันไฟป่า ชัยชนะที่ได้อย่างแท้จริงเมื่อเหตุการณ์ภัยธรรมชาติปี 2542

จากชัยชนะที่ได้รับ อุดมและพี่สาวพวงได้ขยายแนวเขตการดูแลป่าชุมชน บ้านร่องกอก ออกไปจนถึงเขตบ้านโนน หมู่ที่ 3 โดยมีชาวบ้านร่องกอกเข้าเป็นแนวร่วมทั้งผู้ใหญ่ คนแก่ เด็ก ผู้ชาย ผู้หญิงทุกคนที่สามารถช่วยกันได้จะร่วมมือกันอย่างเต็มที่ ผู้เขียน (สุวรรณ เมืองพระฝาง หัวหน้าสถานีอนามัยตำบลโนนบัว) เคยสังเกตการมีส่วนร่วมของการดับไฟป่าซึ่งผู้ใหญ่อุดมไม่อยู่ อุย แต่ภารยาคือ สุรัญ สอนครี ซึ่งเคยเป็นผู้ห้ามอุดมในการดูแลป้องกันไฟป่าในปีแรก เมื่อมีผู้แจ้งว่าเขตที่อนุรักษ์มีไฟไหม้เกิดขึ้น สุรัญ กลับมีบทบาทเป็นผู้นำในการดับไฟป่าโดยการประสานหอกระยะไกลข่าวในหมู่บ้านให้คนในหมู่บ้านได้รับรู้ และร่วมกันหาอุปกรณ์ดับไฟป่าไปช่วยกันดับไฟ ทั้งผู้ใหญ่ ผู้เฒ่า ผู้แก่ เด็กนักเรียน ครู จากเหตุการณ์ครั้งนั้นจะเห็นว่า ในช่วงระยะเวลาเพียงปีเศษ คนร่องกอกเกิดจิตสำนึกการรักและหวังแห่งป่าชุมชนของคนเองได้อย่างน่าประทับใจ สำหรับผู้เขียนได้เคยสอบถามจากชาวบ้าน วิเสียนและ ทองเตือน อินแหง สองพี่น้องที่เป็นแกนนำคนสำคัญที่เคยเข้าร่วมดับไฟป่าต่อต้านอุดมไม่ได้นอน ว่าคิดอย่างไรถึงได้อดහับอดนอนไปดับไฟป่า ค่าตอบที่ได้รับตรงกันคือ ถ้าป้ายัง ชีวิตคนร่องกอกจะคงอยู่ เพราะป้าคือชีวิตของพวากษา ป้ามีคุณค่าที่มากมาย แล้วในแต่ละปีป้าให้คุณค่าถ้าคิดเป็นตัวเงินจะมากแค่ไหน จึงเป็นคำถามที่รวมกันหาคำตอบในงานวิจัย “การศึกษาหาคุณค่าของป่าและปัจจัยต่อการเสริมสร้างการอนุรักษ์ป่าชุมชนบ้านร่องกอกอย่างยั่งยืน

1.4) จากหมู่บ้านสู่เครือข่ายตำบล

อุดม ทำทุกวิถีทางที่จะหาเพื่อนร่วมดูแลพื้นป่า ในทุกที่ ทุกการประชุม ทุกครั้งที่ร่วมกัน หรือทุกครั้งที่ตั้งวงสนทนาก หากมีอุดมหัวข้อในการสนทนากะนี้ไม่พ้นเรื่องของการอนุรักษ์ป่า โดยการป้องกันแนวกันไฟ การดับไฟป่า การให้ป่าคืนสู่ภาพด้วยตัวเอง หรือการปลูกป่าตามแนวพระราชดำริ จึงเป็นที่เรียนขานว่า นักอนุรักษ์ป่าชุมชน เพื่อนกันลุ่มแรกที่ได้คือเยาวชนที่เข้าร่วม เป็นเครือข่ายโดยมีผู้ใหญ่บ้านที่อยู่ในเขตลำน้ำดอนร่วมเป็นแกนนำ

ลำน้ำดอนที่เป็นแม่น้ำหล่อเลี้ยงคนทั้งตำบลลนาบัว มีแหล่งทรัพยากรธรรมชาติที่สวยงาม มีพืชสมุนไพร ป่าไม้เบญจพรรณ น้ำตกดاث การอนุรักษ์ในเขตป่าลำน้ำดอนเป็นการอนุรักษ์โดยใช้ความเชื่อเป็นเครื่องมือในการอนุรักษ์ คือการบูชาป่า โดยมีเครือข่ายอนุรักษ์ป่าจากจังหวัดเชียงใหม่ นาน นครสวรรค์และคนนานาวัฒน์ร่วมกันทำพิธี โดยมีเจ้าคณะอาเภอพระครูพิพัฒน์ ธรรมคุณเป็นผู้ให้ความช่วยเหลือและเป็นแกนนำสังฆ จากป่าลำน้ำดอนการประกาศเขตอนุรักษ์ได้ประกาศในป่าชุมชนหมู่ที่ 2 และ หมู่ที่ 5 คือป่าห้วยกบหนอง และป่าดันน้ำลำน้ำลอม หมู่ 9 และเขตรอยต่อระหว่างเขตตำบลลนาบัวกับตำบลนครไทย บ้านหนองลาน น้ำพาย บ้านด่าน

ทบทวนกิจกรรม

การเก็บรวบรวมข้อมูลการจัดการป่าชุมชน ในอดีตนั้น จะพบว่าวิธีการจัดการป่าชุมชน ขึ้นอยู่กับสภาพบริบท วัฒนธรรมและความร่วมมือกันของชาวบ้าน ในการแก้ปัญหา ซึ่งจุดเริ่มต้น ของกระบวนการดังกล่าว เริ่มมาจากการคนกลุ่มเล็กที่มองเห็นสภาพปัญหา โดยมีแกนนำเป็นผู้ใหญ่บ้านเป็นผู้ซักชวนและหาผู้ร่วมอุดมการณ์ ซึ่งจากจุดนี้ทำให้เกิดกลุ่มคนที่มีแนวความคิดเหมือนกันและมีใจที่จะร่วมกันปกป้องผืนป่าของชุมชนไว้ให้ถูกหลานในอนาคตและเป็นแหล่งอาหารเลี้ยงคนในหมู่บ้านต่อไปอย่างยั่งยืน ด้วยเหตุผลดังกล่าวทำให้เกิดความร่วมมือกันในการแก้ไขปัญหา ซึ่งด้วยขั้นตอนที่สำคัญในการประสานให้เกิดความร่วมมือนี้คือ การมีผู้นำชุมชนที่เข้มแข็งและเลึ่งเห็นความสำคัญของปัญหาร่วมกับชาวบ้าน การประสานงานกับหน่วยงาน/องค์กร ต่างๆ จากภายนอกที่มีส่วนสำคัญ ความร่วมมือกันในลักษณะดังกล่าวก็ได้มีการขยายผลออกไปเป็นระดับเครือข่าย มีการประสานงานกับระหว่างกลุ่มเพื่อที่จะร่วมมือกันแก้ไขปัญหาของชุมชน และขยายแนวความคิดเรื่องการจัดการป่าโดยชุมชนออกไป

ตอนที่ 2. รูปแบบการมีส่วนร่วมในกิจกรรม (ปฏิบัติการ) การพัฒนาแนวความคิด

2.1) การก่อเกิด เริ่มต้นของเครือข่ายป้าชุมชนบ้านร้องกอก

การรวมกลุ่มกันของชาวบ้านร้องกอก ตำบลนาบัว ในการดูแลรักษาทรัพยากรธรรมชาติ ของชุมชนนี้ มีการรวมกลุ่มกันมาเกือบ 10 ปีแล้ว โดยอาศัยกลไกของความเป็นญาติ เพื่อนบ้าน รวมถึงอาศัยสถาบันศาสนา โดยให้พะဆค์เข้ามามีส่วนร่วมในการเคลื่อนไหวงาน เชื่อม แนวความคิดของการอนุรักษ์และการจัดการป่าให้ขยายออกไป จึงเป็นการจัดการระดับหมู่บ้าน ที่ ผ่านมาลักษณะการจัดการเป็นแบบตามธรรมชาติ ไม่เป็นทางการ มีการพนบປະ พุดคุย แลกเปลี่ยน หารือกันเป็นประจำ โดยใช้บ้านผู้ใหญ่เป็นศูนย์กลาง

ภายหลังเมื่อกระแสการสนับสนุนให้เกิด พ.ร.บ.ป้าชุมชน กระแสการจัดการทรัพยากรโดย ชุมชนได้รับความสนใจมากขึ้น ก็ทำให้ชาวบ้านได้มีโอกาสสรับข้อมูลข่าวสารและได้แลกเปลี่ยน กันเอง ทำให้เป้าหมายและกิจกรรมในการอนุรักษ์ป้าชุมชนขยายวงกว้างไปสู่ระดับตำบลและ อำเภอในที่สุด มีการเชื่อมต่อกับเครือข่ายป้าชุมชนจังหวัดอื่นๆ ในการทำกิจกรรมของเครือข่ายป้า ชุมชน เพื่อขับเคลื่อนแนวคิดการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ ทั้งนี้ ป้า ฯลฯ

2.2) การขยายแนวคิดเรื่องการอนุรักษ์ป้าชุมชนบ้านร้องกอก ในระยะที่ 1

การขยายแนวคิดเรื่องการอนุรักษ์ป้าชุมชนบ้านร้องกอก ในระยะที่ 1 นั้นเป็นช่วงที่ก่อตั้ง อนุรักษ์ฯ ได้รับการสนับสนุนจากศูนย์ประสานงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น จังหวัดพิษณุโลก ได้ร่วมกับ ชาวบ้านร้องกอก ตำบลนาบัว อำเภอครัวไทย จังหวัดพิษณุโลก ดำเนินงานโครงการวิจัยเรื่อง “การศึกษามูลค่าป่าและปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการเสริมสร้างการอนุรักษ์ป้าชุมชนบ้านร้องกอกอย่าง ยั่งยืน” ภายใต้การสนับสนุนงบประมาณจาก สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย สำนักงานภาค (สก.ภาค) ในลักษณะของการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research) กิจกรรมในการดำเนินงานของโครงการวิจัยนี้ ในช่วงแรกจะให้ความสำคัญกับการ สร้างจิตสำนึกร่วมในการดูแลป่า โดยได้ไปศึกษาดูงานเพื่อเตรียมความพร้อมของนักวิจัยและศึกษา แนวทางในการสำรวจป่า เพื่อจัดเก็บข้อมูล พอในระยะหลังจากที่ศึกษาดูงาน ทีมวิจัยก็ได้เก็บ ข้อมูลมูลค่าป่า เพื่อสำรวจประโยชน์ที่ชาวบ้านได้รับจากป่า ทั้งทางตรงและทางอ้อม สามารถสรุป ได้ดังนี้

ก. ประโยชน์จากป่าทางตรง

(1) เป็นแหล่งอาหารตั้งแต่อดีต จนถึงปัจจุบัน

อดีตป่าในชุมชนร้องกอกเป็นแหล่งอาหารขนาดใหญ่ ที่ทุกคนทั้งตำบลนาบัวมา แสวงหาอาหาร ไม่ว่าจะเป็นพืช ผัก ผลไม้ป่า เนื้อสัตว์ ฯลฯ ชาวบ้านไม่ขาดแคลนอาหาร การกิน วิถีชีวิตของคนในชุมชนจะหาทุกอย่างได้จากป่าคิดเป็นร้อยละ 60 เมื่อเทียบกับ การกินพืชผักที่ปลูกเองและซื้อจากตลาด

(2) เป็นแหล่งสมุนไพรรักษาโรคและบำรุงร่างกาย

เมื่อชาวบ้านทั้งในหมู่บ้านร้องกอกและหมู่บ้านใกล้เคียง เจ็บป่วยก็จะไปหาสมุนไพรจากป่ามารักษา

(3) เป็นแหล่งรายได้ของชาวบ้าน

นอกจากที่จะนำมาเป็นอาหารเพียงอย่างเดียว ชาวบ้านจะเข้าไปขายของป่า ออกมายาก ทั้งพืชผัก เช่น หน่อไม้ เห็ด ฯลฯ เนื้อสัตว์ และฟัน

(ข) ประโยชน์ทางอ้อมที่ได้รับ

(1) ใช้เป็นพื้นที่เลี้ยงสัตว์

ชาวบ้านร้องกอก ตำบลนาบัว อำเภอครัวไทย จังหวัดพิษณุโลก ได้รับประโยชน์ทางอ้อมจากป่า คือ การใช้เลี้ยงสัตว์ ชาวบ้านจะเลี้ยงวัวพันธุ์พื้นเมืองแบบปล่อยป่าให้หากินเอง จนขึ้นไปถูกประมาณสัปดาห์ละ 1 ครั้ง ซึ่งเมื่อมีความจำเป็นต้องใช้เงินชาวบ้านจะขายวัวซึ่งสามารถหาราษากาดได้ ความเดือดร้อนและเป็นสินทรัพย์ของเจ้าของ

(2) เป็นที่พึ่งทางใจของชาวบ้าน

ต้นเหงื่อใหญ่ที่อยู่ในป่าบังเป็นศูนย์รวมของจิตใจคนบ้านร้องกอกที่มีความเชื่อว่า เป็นที่อยู่ของสิ่งที่ปกป้องคุ้มครองหมู่บ้านให้อยู่เย็น เป็นสุข มีผลผลิตทางการเกษตรอุดมสมบูรณ์ ดังนั้น ในแต่ละปีชาวบ้านจะ มาร่วมกันเพื่อแสดงความเคารพ ทำให้คนในหมู่บ้านที่ไปทำงานอยู่ห่างไกลได้กลับมาเจอกัน มาร่วมกันได้พบปะพูดคุยทำให้ครอบครัวเป็นสุขได้ในช่วงระยะเวลาหนึ่ง หรือเมื่อเมียทุกๆ ใจชาวบ้านจะใช้ดันแห่นเป็นที่พึ่ง คือการบันบนสามากล่าวให้พันทุกข์หรือเป็นช่วงกำลังใจที่ทำให้ประสบผลสำเร็จ

(3) เป็นแหล่งน้ำดามธรรมชาติ

ด้านที่ร้องกอก เป็นด้านน้ำซับที่เคยใช้ดื่มในขณะที่เดินทางของป่า ทำไร่ ตั้งแต่รุ่นพ่อแม่ปู่ย่า ตายาย เมื่อป่าที่ถูกทำลาย ด้านน้ำแห้ง ชาวบ้านเข้าป่าหาด้น้ำที่จะดื่มกิน สัตว์ขนาดน้ำกิน สร้างความเดือดร้อนให้กับคนในชุมชนเป็นอย่างมาก เป็นจุดที่ทำให้ชาวบ้านเห็นว่าประโยชน์ที่ได้รับจากป่ามากจากอาหารยังเป็นจุดที่ช่วยให้มีน้ำซับ

เมื่อได้พูดคุยแลกเปลี่ยนและจัดเวที เพื่อค้นหาปัญหาและความต้องการร่วม คือชาวบ้านอยากให้ทรัพยากรป่าไม้ของหมู่บ้านมีความอุดมสมบูรณ์และสามารถแก้ไขปัญหาการบุกรุกaha ประโยชน์จากป่าอย่างไม่มีขอบเขตที่เกิดขึ้นในชุมชน จึงเหมือนการจุดชนวนให้เกิดการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง และการขยายความคิดในการอนุรักษ์ที่มีอยู่เดิม ซึ่งมีการจัดการแบบไม่เป็นทางการให้มีการจัดการที่เป็นรูปธรรมมากขึ้น เป็นทางการและมีโครงสร้างการดำเนินงานที่ชัดเจน ทำให้เริ่มมี

การศึกษาข้อมูลการรวมกลุ่ม การใช้ประโยชน์จากปัจจัยความข้อมูลให้เป็นมูลค่า เพื่อสร้างจิตสำนึก การห่วงเห็นดูแลป่า และพัฒนาความร่วมมือของชุมชนให้มีมากขึ้น

2.3) การขยายแนวคิดเรื่องการอนุรักษ์ป่าชุมชนบ้านร่องกอก ในระยะที่ 2

ผลจากการศึกษาของโครงการวิจัย เรื่อง การศึกษามูลค่าป่าและปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการเสริมสร้างการอนุรักษ์ป่าชุมชนบ้านร่องกอก ตำบลลนาบัว อำเภอนครไทย จังหวัดพิษณุโลก โดย คณอุดม สอนศรี เป็นหัวหน้าโครงการ

การศึกษาวิจัยดังกล่าว เป็นการศึกษาเพื่อ (1) ศึกษาประโยชน์จากป้าหั้งทางตรงและทางอ้อมที่ชาวบ้านได้รับจากป้า (2) เพื่อให้ชาวบ้านรู้คุณค่าของที่ได้จากป้าแล้วเกิดจิตสำนึกการห่วงเห็นและดูแลป้า และ(3) เพื่อศึกษาหาปัจจัยที่มีอิทธิพลในการที่จะให้ชาวบ้านอนุรักษ์ป้าอย่างยั่งยืน ซึ่งในการศึกษาครั้งนี้นั้นได้ใช้กระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม เกิดจากความร่วมมือของทีมวิจัยในพื้นที่ ซึ่งมีผู้นำหมู่บ้านหั้งแบบที่เป็นทางการ และไม่เป็นทางการ โดยร่วมกันทำงานดังต่อไปนี้ การตั้งคำถามวิจัย การวางแผนงานวิจัย การปฏิบัติการวิจัย และการสรุปผลการวิจัย กระบวนการหั้งหมอดนั้น เริ่มจากการร่วมกันค้นหาปัญหา หาสาเหตุของปัญหา รวมถึงแนวทางแก้ไขปัญหา ทางทีมวิจัยได้วางแผนกระบวนการศึกษา โดยใช้กระบวนการแบบมีส่วนร่วมในทุกขั้นตอน โดยอาศัยรูปแบบการจัดเวทีพูดคุย การทำประชาคม เน้นการนำเสนอรูปแบบกิจกรรม ซึ่งหั้งหมอดจะนำไปสู่กระบวนการการสรุปบทเรียนแบบมีส่วนร่วม ในทุกระดับการปฏิบัติการวิจัย โดยมีกิจกรรมที่หลากหลายและต่อเนื่อง ซึ่งจะนำเสนอต่อไปนี้

กระบวนการที่ 1 การปรับแนวความคิดและสร้างหาดความร่วมมือจากคนในชุมชนเพื่อร่วมกิจวิจัย

1.1 กิจกรรมที่ 1 เวทีเตรียมความพร้อมเพื่อสร้างจิตสำนึกการดูแลป่า

เท่านี้จัดขึ้นเมื่อวันที่ 20 มีนาคม 2546 ที่ทำการผู้ใหญ่บ้านร้องกอก ได้มีการจัดเวทีเตรียมความพร้อมเพื่อสร้างจิตสำนึกการดูแลป่า โดยผู้เข้าร่วมเป็นทีมวิจัย ชาวบ้านในหมู่บ้านและพี่เลี้ยงโครงการวิจัย

การจัดเวทีเตรียมความพร้อมเพื่อสร้างจิตสำนึก เพื่อสร้างความเข้าใจในการศึกษาหา
มูลค่าป่าและปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการเสริมสร้างการอนุรักษ์ป่าชุมชนบ้านร้องกอก นี้เป็นกิจกรรม
หนึ่งของโครงการวิจัย ที่มีวิจัยได้ใช้เวทีนี้เป็นเครื่องมือในการเก็บข้อมูลเบื้องต้นก่อนเริ่มดำเนินงาน
การเก็บข้อมูลโดยละเอียดอีกครั้ง

กระบวนการที่ใช้เป็นการสะท้อนข้อมูลปัญหาดังเดื่อดีดี ปัจจุบันและแนวทางในอนาคต ย้อนหลังถึงการทำงานด้านอนุรักษ์ของบ้านร้องกอกที่ผ่านมา การทำกิจกรรมอนุรักษ์ป่าของกลุ่ม แกนนำที่ผ่านมา เพื่อใช้เป็นแนวทางสำหรับกระบวนการการคิด และแนวทางการจัดการป่าชุมชนของ หมู่บ้านต่อไป

สำหรับผลการดำเนินงานนั้นทำให้ทราบว่า ชาวบ้านยังไม่รู้คุณค่าของป่า ที่มีวิจัยจึงยิ่งมองเห็นความสำคัญในการศึกษาอยู่ด้านของป่ามากยิ่งขึ้น เพราะจะได้ทำข้อมูลเชิงประจักษ์ คือคิดออกมาเป็นตัวเลขจำนวนผลผลิตที่ได้เบริยบเทียบผลออกมาระบุเป็นในรูปของจำนวนเงิน เพื่อสร้างความตระหนักให้เห็นความสำคัญของป่า เช่น เป็นแหล่งอาหาร เป็นแหล่งต้นน้ำสำหรับ เป็นต้น และได้คัดเลือกผู้ที่เก็บข้อมูลมูลค่าป่าจำนวน 13 คน และจัดตั้งคณะกรรมการบริหารงานโครงการ 4 คน เพื่อให้การทำงานในโครงการมีระบบการทำงานที่ดี

ข้อสังเกต

ลักษณะของเวทีในวันนี้เป็นการพูดคุยกันอย่างเป็นธรรมชาติ ชาวบ้านที่เข้าร่วมต่างกู้รักษาสันิทสันม คุ้นเคยกันเป็นอย่างดี เพราะอาศัยอยู่ในหมู่บ้านเดียวกัน ชุมชนเห็นด้วยกันแนวคิดของโครงการวิจัยนี้และให้ความร่วมมือเป็นอย่างดี ชาวบ้านมีความตั้งใจและจริงจังต่อการทำงาน เห็นได้จากความสมัครใจในการเป็นคณะกรรมการบริหารงานโครงการ แต่ในระยะแรกยังต้องมีการติดตามดูผลการเปลี่ยนแปลงต่อไป

กระบวนการที่ 2 การแลกเปลี่ยนประสบการณ์และวิเคราะห์แนวทางการดำเนินงาน

2.1 กิจกรรมที่ 2 การศึกษาดูงานรูปแบบกระบวนการจัดเก็บข้อมูลป่าชุมชน

การศึกษาดูงานรูปแบบกระบวนการของการจัดการป่าชุมชนที่ประสบความสำเร็จ ได้จัดขึ้นในวันที่ 23 เมษายน 2546 ณ บ้านทุ่งยาง อำเภอเมือง จังหวัดลำพูน และวันที่ 24 เมษายน 2546 ณ ป่าชุมชนแม่อร จังหวัดเชียงใหม่ โดยมีผู้เข้าร่วมได้แก่ คณะทีมงานของบ้านทุ่งยาง ทีมวิจัย และตัวแทนผู้เข้าร่วมโครงการวิจัย

ผลการดำเนินกิจกรรมคือ ทีมวิจัยและผู้เข้าร่วมโครงการได้เดินทางมาเยี่ยมชม และเปิดเวทีแลกเปลี่ยนประสบการณ์การอนุรักษ์ป่าชุมชนบ้านทุ่งยาง ในวันที่ 23 เมษายน 2546 โดยการบรรยายสรุปของพอหหลวงจัล ซึ่งเป็นผู้นำคนปัจจุบัน พอหหลวงเล่าถึงสภาพทั่วไปและความเป็นมาว่า บ้านทุ่งยางมีจำนวน 170 ครัวเรือน เมื่อประมาณปี พ.ศ. 2458 ได้มีผู้ใหญ่บ้านคนแรกคือผู้ใหญ่เขียว ได้เกณฑ์ชาวบ้านมาชุดละก่อคลองน้ำป่าที่มีสภาพดีนั้นเขิน โดยขอป่าที่มีไม้ดะเดียนใหญ่จำนวน 3-4 ตันไวอนุรักษ์ เพราะชาวบ้านให้ความเคารพนับถือ ทราบไว้ในวันขึ้น 9 ค่ำ เดือน 9 ของทุกปี เป็นวันไหว้ผีป่าตันน้ำ บริเวณฝายเป็นพื้นที่ 60 ไร่ ในปีแรกมีการอนุรักษ์ป่าอย่างจริงจังโดยใช้กลยุทธ์เรื่อง ความเชื่อว่าป่าคือสิ่งศักดิ์สิทธิ์

ในปี พ.ศ. 2496 ป่าได้รับการสัมปทานป่าของภาครัฐ ซึ่งผู้ใหญ่เขียวได้ประกาศห้ามบุคคลได้ไปตัดไม้บริเวณป่าศักดิ์สิทธิ์ โดยครຳฝ້າຳໃປຕັດຈະກູກປັບເປັນເງິນ 50 ບາທ/ດັນ ซึ่งการสัมปทานได้ทำการตัดไม้เพื่อทำไม้หมอนทางรถไฟ เมื่อบุคคลอื่นตัดได้ คนในชุมชนก็นำมาตัดบ้าง เพื่อนำมาเผาถ่าน โดยได้รับการอนุญาตจากนายอำเภอ จนถึงปี พ.ศ. 2507-2508 ได้เกิดภาวะแห้งแล้ง ชาวบ้านขาดแคลนน้ำ จนถึงปี พ.ศ. 2512 ไม่มีต้นไม้หลงเหลือ ซึ่งในขณะนั้นทางหมู่บ้าน

ได้รับการอนุมัติให้สร้างโรงเรียน ชาวบ้านจึงร่วมกันจัดซื้อที่ดินจำนวน 23 ไร่ เป็นพื้นที่สร้างโรงเรียน ซึ่งจากจุดนี้เป็นจุดเริ่มต้นของการอนุรักษ์ให้ชาวบ้านได้เห็นผลหลังจากอนุรักษ์ได้ 4-5 ปี ซึ่งในปี พ.ศ. 2512 – 2517 นักการเมืองได้เห็นว่าป่าต้นน้ำหรือป่าศักดิ์สิทธิ์ มีความสมบูรณ์มาก จึงสนับสนุนให้มีการจัดตั้งหมู่บ้าน ซึ่งก็ได้รับการต่อต้านจากชาวบ้านและผู้นำชนต้องมีการขยายคนออกจากพื้นที่ จากการทำงานร่วมกันอย่างจริงจังจนเห็นผลเกิดเป็นกำลังใจร่วมกันในการประกาศเขตอนุรักษ์ และได้รับการสนับสนุนจากสำนักงานป่าไม้ ในการทำป้ายประกาศแนวเขตอนุรักษ์ หลังเห็นกระบวนการอนุรักษ์ที่เกิดจากจิตสำนึกของคนในชุมชน และมีการร่วมมือกันอย่างจริงจังจึงประกาศให้เป็นหมู่บ้านอนุรักษ์ป่าตัวอย่างของประเทศไทย และมีการดำเนินการอนุรักษ์มาจนถึงปัจจุบัน ซึ่งจะจากการบรรยายความเป็นมาแล้ว คณะศึกษาดูงานจากบ้านร้องกอกได้เข้า เที่ยวชมป่าอนุรักษ์หรือป่าศักดิ์สิทธิ์ที่ชาวบ้านเช่นไห้วทุกปี พนวจป่ามีความสมบูรณ์ มีสัตว์ป่าขนาดเล็กจำนวนมาก มีพืชพรรณนานาชนิด โดยมีการจัดเก็บข้อมูลมูลค่าป่าต่อชนิดเป็นรายเดือน

ในเวลาถูกจับคืน คณะที่ศึกษาดูงานได้ร่วมกันสรุปบทเรียนจากการศึกษาดูงาน พนวจป่าการอนุรักษ์ป่าของบ้านทุ่งยາว เกิดจากผู้นำที่ขยายแนวคิดสู่ชาวบ้าน มีกระบวนการให้คนในชุมชนมีส่วนร่วมในการคิดคือ การร่วมกำหนดแนวทางการประกาศเขตอนุรักษ์ การปฏิบัติตามกฎหมายชุมชนอย่างเคร่งครัด การร่วมรับผิดชอบของคนในชุมชน การสร้างจิตสำนึกร่วมของคนในชุมชน ซึ่งนำประเพณีวัฒนธรรมมาใช้สร้างจิตสำนึก โดยมีการจัดเลี้ยงมีป่าต้นน้ำ ในวันขึ้น 9 ค่ำ เดือน 9 ของทุกปี การประกาศเขตศักดิ์สิทธิ์ เขตอนุรักษ์ร่วมกัน การใช้กฎหมายชุมชนโดยทุกคนเป็นผู้ตรวจสอบร่วมกัน ซึ่งมีเรื่องของการจัดเก็บข้อมูลที่เป็นผลผลิตจากป่าแล้วชาวบ้านนำมาใช้ประโยชน์ คิดเป็นมูลค่าเป็นตัวเงิน เพื่อการป้องกันจิตสำนึกให้คนรู้คุณค่าของป่า โดยบ้านทุ่งยາมีวัตถุประสงค์การเก็บข้อมูล ดังนี้

1. เพื่อชุมชนได้รู้ข้อมูลข่าวสารการได้ประโยชน์ที่ใช้มากน้อยเท่าใดและจะได้รู้คุณค่าของป่าให้อะไรกับชุมชน
2. เป็นฐานข้อมูลเพื่อไว้ต่อรองหรือเอาไว้ยืนยันต่อองค์กรภายนอก

กฎหมายของบ้านทุ่งยາว ที่เกี่ยวกับเรื่องป่า ที่ทางคณะศึกษาดูงานได้รับทราบ

- (1) ห้ามตัดไม้ทุกชนิดในเขตป่าต้นน้ำและเขตป่าชุมชน
- (2) การขอดัดไม้ต้องแจ้งต่อคณะกรรมการป่าชุมชนทุกครั้งและจะอนุญาตให้ตัดไม้ได้เฉพาะในเขตป่าใช้สอยเท่านั้น
- (3) ห้ามนำสมุนไพรที่หายากออกจากป่า
- (4) ห้ามขุดรากไม้และนำต้นผักหวานออกจากป่า
- (5) ห้ามนำกล้วยไม้ทุกชนิดออกจากป่า
- (6) ห้ามชาวบ้านหมู่บ้านอื่นมาเก็บหาของป่าทุกชนิดและล่าสัตว์เพื่อนำไปขาย
- (7) บกlong โถง ผู้ฝ่าฝืนในกฎระเบียบป่าชุมชนข้อ 1-6 จะถูกปรับและยึดของกลาง

ปัจจุบันบ้านทุ่งยวมพื้นที่ในการคูแลและอนุรักษ์ไว้ทั้งสิ้น 2500 กว่าไร่ ข้อมูลพื้นฐานบ้านทุ่งยวมประชากร 170 ครอบครัว ประชากร 520 คน และมีกลุ่มองค์กรต่างๆ ซึ่งในการดำเนินงานบ้านทุ่งยวมจะได้รับการสนับสนุนงบประมาณจากแหล่งต่างๆ ทั้งภาครัฐและกองทุนเพื่อสังคม ซึ่งจากการสรุปผลการศึกษาดูงานที่บ้านทุ่งยวมจะดูงานได้รับข้อสรุปร่วมกันและแยกกันกลับที่พักโดยแยกที่พักชายให้นอนพักที่ศูนย์ข้อมูลป่าวนสาร หญิงพักที่บ้านของแม่บ้าน

วันที่ 24 เมษายน 2546 ทีมวิจัยได้เดินทางไปศึกษาดูงานการบริหารจัดการป่าชุมชนแม่อร จังหวัดเชียงใหม่ โดยมีท่านก้านอนันต์ ดวงแก้วเรือน ได้เล่าถึงความเป็นมาของการอนุรักษ์เมื่อปี พ.ศ.2514 โดยมีการดัดแปลงอนุรักษ์ไฟและอึลส่วนหนึ่งมีการเผาถ่านเป็นอาชีพ มีกลุ่มชาวบ้านกลุ่มนึงคัดค้านการอนุรักษ์ ซึ่งกลุ่มที่อนุรักษ์มีการตั้งต่อต้านตรวจสอบแต่ไม่ประสบผลสำเร็จ ป้าไม้เริ่มหมดปี พ.ศ. 2535 บ้านแม่อรเริ่มแห้งแล้ง จนชาวบ้านไม่ได้ทำนา น้ำในนาแห้ง ในหมู่บ้านจะมีการอนุรักษ์โดยกำหนดให้เป็นบริเวณป่าอนุรักษ์เป็นเขตป่าศักดิ์สิทธิ์ ในปี พ.ศ. 2535 มีเนื้อที่อนุรักษ์ 60,000 นาท

ปี พ.ศ.2536 ขยายแนวเขตอนุรักษ์เป็น 801,000 ไร่ ซึ่งเมื่อมีการประกาศเขตอนุรักษ์ได้รับการต่อต้านจากประชาชนขอให้ลดพื้นที่ในการคูแลลดลงเหลือ 260,000 ไร่ ซึ่งเป็นข้อสรุปและตกลงร่วมกันในการกำหนดแนวเขตอนุรักษ์ มีการดำเนินการมาจนถึงปัจจุบัน การบริหารจัดการ จะมีคณะกรรมการเดินสำรวจป่าชุดละ 5 คน จำนวน 7 ชุด 35 คน ซึ่งได้รับการสนับสนุนจากองค์กร BPS เป็นเครื่องมือ โครงสร้างของคณะกรรมการแบ่งหน้าที่ การรับผิดชอบเป็นด้านต่างๆ คือด้านพัฒนาโครงการ, ด้านการเงินและการบัญชี, ด้านติดตามประเมินผลและด้านติดตามฝ่ายนโยบาย

ปัญหานี้ การอนุรักษ์ คือ คนบางคนจะไปตัดกานไม้หรือตัดลานกิ่งไม้ให้ดันไม้ตาย แล้วจะได้ทำฟืน การขอใช้ไม้จะตัดต้องมีคณะกรรมการคูแลและจัดเก็บค่าธรรมเนียม ตันละ 20 บาท ซึ่งในปัจจุบันได้รับความร่วมมือจากชุมชนเป็นอย่างดี

2.2 กิจกรรมที่ 3 เวทีสร้างแบบสำรวจและก่อตบกเรียนการศึกษาดูงาน

เวทีนี้จัดขึ้นในวันที่ 7 พฤษภาคม 2546 เพื่อทำแบบสำรวจ ทดลองจัดเก็บข้อมูล และก่อตบกเรียนการศึกษาดูงานที่จังหวัดลำพูนและจังหวัดเชียงใหม่ โดยมีทีมวิจัยและตัวแทนจากแต่ละหลังคาเรือน เข้าร่วมประชุม จำนวน 85 คนการประชุมก่อตบกเรียน

การสร้างแบบสำรวจและทดลองการจัดเก็บข้อมูลทางคณะกรรมการได้เชิญ นางสุวรรณ เมืองพระฝาง หัวหน้าสถานีอนามัยตำบลนาบัว เข้าร่วมการประชุม ซึ่งมีการกำหนดหัวข้อการพูดคุย เพื่อให้ได้เนื้อหาสาระที่ครอบคลุมโดยเริ่มจากการประชุมก่อตบกเรียนการศึกษาดูงาน โดยให้คณะที่ไปศึกษาดูงานทบทวนสิ่งที่ได้รับจากการศึกษาดูงานแล้วแลกเปลี่ยนให้กับผู้เข้าร่วม

ประชุมรับทราบ โดยเริ่มต้นจากความประทับใจจากสิ่งที่พบเห็น นางสาวกัญญา อินแพง ประทับใจคือสภาพป่าที่สมบูรณ์ มีสัตว์ป่ามีศาลและต้นตระเกียงใหญ่ในบริเวณป่าคั้กติสิทธิ นายนงนุช คงเดือน ประทับใจการกลับมาสมบูรณ์ของป่า ผู้นำชุมชนที่มีบทบาทเป็นแกนนำในการอนุรักษ์ และเป็นนักต่อสู้ นางสาวมัชยาประทับใจรังแตนที่เยอะมาก การใช้ประเพณีในการเป็นเครื่องมือ การอนุรักษ์ นายเกษร ประทับใจคณะกรรมการที่ทำงานอย่างเข้มแข็ง การร่วมมือของชาวบ้านที่ไม่มีการตัดไม้ ทำลายป่า นายสมพล ประทับใจการกลับคืนมาของป่า การใช้กัญชองชุชนอย่าง เคร่งครัด นายอุดม ประทับใจในการที่ผู้นำมีการต่อสู้มายาวนานตั้งแต่ปี 2512 เป็นต้นมา

จากสภาพป่าที่ถูกทำลายให้มีความสมบูรณ์ ซึ่งมีการทำงานที่ใช้ทุนทางสังคมเป็น เครื่องมือในการอนุรักษ์การใช้วัฒนธรรม ประเพณี ความเชื่อของคนมาใช้ในการประกาศเขต การ ให้คุณในชุมชนมีส่วนร่วม การขยายแวงเขตการอนุรักษ์ การหาภาคีเครือข่ายการทำงาน และสิ่งที่ ได้รับจากการศึกษาดูงานที่สามารถนำมาเป็นบทเรียนคือการจัดเก็บข้อมูลมูลค่าของป่า ที่ ชาวบ้านได้รับประโยชน์ มีการจัดเก็บเป็นรายครอบครัวของแต่ละเดือน ความประทับใจของ ดญ. สมฤทัย ประทับใจที่ได้เห็นตัวการเล่นเพราะไม่เคยเห็นมาก่อน ส่วนที่เหลือมีความประทับใจ ในความสมบูรณ์ของป่า ความร่มเย็นของต้นไม้ การได้พบเห็นสัตว์และแมลง ที่หายาก ซึ่งทาง หัวหน้าสถานีอนามัยได้สอบถามว่าแล้วชาวบ้านมีการใช้ประโยชน์จากป่าอย่างไร การเก็บข้อมูลมี การจัดเก็บแบบไหน ได้รับความร่วมมือจากชาวบ้านอย่างไร ซึ่งคำตอบที่ได้รับจากคณะกรรมการที่ไป ศึกษาดูงาน คือ การใช้ประโยชน์อย่างเพียงพอคือการเลือกเก็บผลผลิตอย่างไม่ทำลายคือการจะเก็บ เฉพาะสิ่งที่นำมาใช้ประโยชน์ เช่นผักหวานเก็บเฉพาะยอด ไม่ลานกิ่ง ไม่จุดไฟป่าเผา เป็นต้น การ เก็บเห็ดจะเหลือดอกแก้ไข้ขยายพันธุ์การทำแนวกันไฟให้มีการทับถมของไม้เพื่อเป็นปุ๋ยและ แหล่งอาหารของเห็ดและแมลง ส่วนการจัดเก็บข้อมูลมีการจัดเก็บเป็นรายหลังคาเรือนได้รับความ ร่วมมือจากชาวบ้านทุกหลังคาเรือน ในแบบสอบถามจะให้เขียนว่าเก็บพืชหรือสัตว์หรือแมลงเป็น น้ำหนักกิโลกรัมหรือเป็นตัวแล้วคิดราคากลางๆ ค่าที่ซื้อขายกันในชุมชน ชาวบ้านจะให้ความ ร่วมมือถือเป็นหน้าที่ที่จะช่วยกันประเมินผลที่ได้รับจากป่าแล้วนำมาเปรียบเทียบว่ามูลค่าป่าที่ ได้รับเพิ่มขึ้นหรือลดลง

การสร้างแบบสำรวจของบ้านร่องกอกการเป็นแบบไหน ทุกคนแสดงความเห็นว่าควรเป็น แบบเปิดให้ผู้มีหน้าที่จัดเก็บไปสอบถามว่าครอบครัวไหนได้รับประโยชน์จากป่าในประเภทพืช สัตว์ แมลง สัปดาห์ละเท่าไหร่คิดเป็นมูลค่าเท่าไหร่ และมีการลงบันทึก ซึ่งที่ประชุมได้มอบหมาย ให้ อาจารย์สมพล เป็นผู้ทำแบบการจัดเก็บข้อมูล และทดลองการจัดเก็บในระยะ 1 สัปดาห์และ ประเมินผลว่าแบบจัดเก็บข้อมูลเหมาะสมหรือไม่ ส่วนผู้ที่จะมีหน้าที่การจัดเก็บแบ่งเป็นละแวกๆ ละ 1 คน ดังนี้

คนที่ 1 นางสาวกัญญา เก็บข้อมูล 7 ครอบครัว ดังนี้ (1) นายหลี (2)นายสุจิ ผสม (3) นายสำราญ (4) นายบุญมา (5) นายกองชา (6) นายทองใบ และ (7) นางสายทอง

คนที่ 2 นายทองเดือน เก็บข้อมูล 7 ครอบครัว ดังนี้ 1)นายทองเดือน 2)นายจันที 3) นายสุข 4)นายสวัสดิ์ 5)นายสำเนียง 6) นายปัน 7)นายบุญเดิน

คนที่ 3 นางอุษา จันดาหาร เก็บข้อมูล 7 ครอบครัว ดังนี้ (1)คำพรวน (2)บัวลอย (3)คำ พลอย (4)คำเพียร (5)คำเนียร (6)จันทร์ และ (7)บุญธรรม

คนที่ 4 นางสุรัญ เก็บข้อมูล 7 ครอบครัว ดังนี้ (1)นายอุดม (2)มาย (3)หวี (4)พิมพา (5) ทองคุณ (6)ถ้า และ(7) เล็ก

คนที่ 5 นางการพิน บุญปัน เก็บข้อมูล 7 ครอบครัว ดังนี้ (1)สมบูรณ์ (2)หวัด (3)สมัย (4) สมพิศ (5)แข็ง (6)ทองริด และ(7) ภารพิน

คนที่ 6 นางแสงอรุณ เก็บข้อมูล 7 ครอบครัว ดังนี้ (1)สมหวัง (2)บุญมี (3)จำรงค์ (4)ปิติ (5)บัวลอม (6)เจอะและ(7)ได

คนที่ 7 น.ส มัศยา จันดาหาร เก็บข้อมูล 7 ครอบครัว ดังนี้ (1)คำแพง (2)กองชา (3)เกดุ แก้ว (4)สองกรานต์ (5)ดาวลอย (6) เจริญ และ(7)ทองคำ

คนที่ 8 นางมาลัย สอนศรี เก็บข้อมูล 7 ครอบครัว ดังนี้ (1)สาคร (2)นันทพงษ์ (3)ดุ๊ม (4) อินแปลง (5)บัวริน (6)รังสิต และ (7)บัวลอย

คนที่ 9 ชนิษฐา เก็บข้อมูล 5 ครอบครัว ดังนี้ (1)ณรงค์ศักดิ์ (2)คำมูล (3)จิรศักดิ์ (4)นง คราญ (5)หนู มงคลวัตร

โดยให้ทั้ง 9 คน ทดลองเก็บข้อมูล และรับแบบสำรวจที่อาจารย์สมพล ประฐานได้ก่อน ปิดเวที

ข้อสังเกต

กิมวิจัยได้เรียนรู้วิธีการทำงานของชุมชนบ้านทุ่งยิรา จังหวัดลำพูน และบ้านแม่อร จังหวัด เชียงใหม่ในการอนุรักษ์ป่าและจัดการป่าชุมชน เพื่อที่จะได้นำมาเป็นแนวทางในการทำโครงการ วิจัย ชาวบ้านได้ร่วมกันวิเคราะห์และอุดหนุนจากการศึกษาดูงาน ซึ่งชาวบ้านมีความตั้งใจ และจริงจังต่อการทำงานเป็นอย่างมาก เห็นได้จากความสมัครใจในการทำโครงการ และเป็นผู้เก็บ ข้อมูล ร่วมติดตามผลการดำเนินงานของโครงการ

กระบวนการที่ 3 การดำเนินงานจากการปฏิบัติการในพื้นที่

3.1 กิจกรรมที่ 4 ออกรูปแบบการจัดเก็บข้อมูล

ได้รับคำแนะนำในการออกแบบการจัดเก็บข้อมูลของชุมชน จะมีวิธีซักถาม อย่างไร ซึ่ง ทางทีมพี่เลี้ยงจากศูนย์ประสานงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น จังหวัดพิษณุโลก ได้แนะนำว่าแบบสอบถามที่ ดี ควรมีลักษณะดังนี้

- ต้องเหมาะสมกับผู้ตอบ , เป็นเรื่องที่เปิดเผยได้
- ควรสะดวกแก่ผู้ตอบแบบสอบถามและได้ข้อมูลครบถ้วน
- เข้าใจง่ายและสามารถตอบได้

- ไปกัวร์วารุนแรง
- ไม่ซักน้ำผู้ต้องไปทางใดทางหนึ่ง
- ไม่สร้างความอึดอัดไม่สบายใจแก่ผู้ต้อง

การจัดทำแบบกรอกข้อมูลความมีสาระมุ่งเรื่องการปลูกจิตสำนึก หรือการใช้ประโยชน์จากป่า ซึ่งทางที่ประชุมได้ร่วมกันออกแบบอย่างมีรายละเอียด ให้ อ.สมพลเป็นผู้จัดพิมพ์

3.2 กิจกรรมที่ 5 ประชุมติดตามผลการเก็บข้อมูลป่าชุมชนครั้งที่ 1

วันที่ 19 มิถุนายน 2546 ได้มีการจัดประชุมติดตามผลการเก็บข้อมูลป่าชุมชนครั้งที่ 1 มี ตัวแทนจากแต่ละหลังค่าเรือน เข้าร่วมประชุม จำนวน 95 คน ประชาชน ได้กล่าวเปิดการประชุม โดยสอบถามถึงการทดลองการจัดเก็บข้อมูลว่าพบปัญหาอะไรหรือไม่จากคณะผู้จัดเก็บข้อมูลซึ่ง ได้รับคำตอบว่าสามารถใช้แบบได้ เพราะเป็นแบบคำถามที่แยกประเภทนิดละเดือนที่เก็บผลผลิต แล้วซึ่งน้ำหนัก จะพบปัญหาว่าบางครั้งไม่ได้ซึ่งใช้ค่าดคเน ราคากลผลิตแล้วแต่วัน และได้ สอบถามผู้ต้องแบบสอบถามพบร่วบทางครั้งก็จะลืมต้องจดบันทึกข้อมูล ผู้สูงอายุจะจำแล้วลืมง่าย

วาระที่ 2 การแลกเปลี่ยนเรื่องการดูแลป่าชุมชน นายเกษตร สอนเสี่ยม แจ้งว่ามีผู้ดัดไม้ ทำลายป่า โดยการบากดันไม้หรือฟันไม้ให้เป็นรอยเพื่อให้ดันไม้ดายเพื่อตัดทำฟืน หรือมีเจตนา กลั้นแกคลังกัน ซึ่งมีการแลกเปลี่ยนกันประเด็นประโยชน์ของป่า และภาคีต้านส หมู่บ้านข้างเคียง เริ่มทำการอนุรักษ์เขตติดต่อกับบ้านร่องกอก ซึ่งหากบ้านร่องกอกเก็บข้อมูลมูลค่าที่คนในหมู่บ้าน ได้ประโยชน์จากป่าก็จะช่วยในการอนุรักษ์ เพราะชาวบ้านจะเห็นคุณค่าป่ามากขึ้น ในการประชุมมี ผู้ร่วมแสดงความคิดเห็นเรื่องการจัดเก็บข้อมูลงานวิจัยเพิ่มเติม คือนายกลัปวีร์ จันทร์ดี, นาง สุวรรณฯ เมืองพระฝาง, นายประจิด ศรีสวัสดิ์ เมื่อไม่มีผู้แสดงความเห็นและซักถามเพิ่มเติม ประชาชนจึงกล่าวปิด

3.2 กิจกรรมที่ 6 ประชุมติดตามผลการเก็บข้อมูลป่าชุมชนครั้งที่ 2

วันที่ 30 กรกฎาคม 2546 ได้มีการจัดประชุมติดตามผลการเก็บข้อมูลป่าชุมชนครั้งที่ 2 มี ตัวแทนจากแต่ละหลังค่าเรือน เข้าร่วมประชุม จำนวน 95 คน ประชาชน ได้กล่าวเปิดการประชุม และติดตามเรื่องคนที่ฟันดันไม้หรือบากไม้แล้วดัดไปเผาถ่าน ให้ชาวบ้านช่วยกันดูแล หากไม่มีการ ดูแลทางป่าไม้อาจจะไม่ให้ชุมชนดูแล ชาวบ้านจะขาดแหล่งอาหารทำให้เดือดร้อน และได้มีการ สอบถามเรื่องการจัดเก็บข้อมูลซึ่งไม่พบปัญหา ซึ่งในเวทีได้มีการหารือเรื่องของการทำอาชีพเสริม เพื่อไม่ให้มีคนดัดไม้เผาถ่านอีก โดยให้ภูเงินกองทุนหมู่บ้านมาเป็นทุนประกอบอาชีพแทน ซึ่ง ผู้ใหญ่บ้านจะนำเรื่องเข้าที่ประชุมของหมู่บ้านอีกครั้งหนึ่ง เมื่อไม่มีผู้แสดงความเห็นและซักถาม เพิ่มเติมประชาชนจึงกล่าวปิด

3.3 กิจกรรมที่ 7 ประชุมติดตามผลการจัดเก็บข้อมูลป่าชุมชน ครั้งที่ 3

วันที่ 30 สิงหาคม 2546 ได้มีการจัดประชุมติดตามผลการเก็บข้อมูลป่าชุมชนครั้งที่ 2 มีตัวแทนจากแต่ละหลังคาเรือน เข้าร่วมประชุม จำนวน 95 คน ประธาน ได้กล่าวเปิดการประชุม และติดตามเรื่องคนที่พื้นดินไม่หรือบางไม้แล้วตัดไปเผาถ่าน ยังมีการพบอีกหรือไม่ ซึ่งที่ประชุมได้บอกตรงกันว่าไม่พบ แต่มีผู้เสนอให้มีการจัดตั้งกองทุนเดาเศรษฐกิจขึ้นในหมู่บ้านซึ่งจะได้มีการตัดไม้ จึงมีการแสดงความคิดเห็นว่า น่าจะส่งเสริมให้ซื้อใช้ได้เองเพื่อระบาดไม้แพลงมาก และจากการพูดคุยน่าจะมีการซื้อเดาเศรษฐกิจประมาณ 60 -70% เมื่อไม่มีผู้แสดงความเห็นและซักถามเพิ่มเติมประธานจึงกล่าวปิด

3.4 กิจกรรมที่ 8 ประชุมเพื่อแก้ไขและปรับปรุงกฎหมายชุมชน

วันที่ 30 กันยายน 2547 มีผู้เข้าร่วมประชุมจำนวน 95 คนประธาน ได้กล่าวเปิดการประชุมและติดตามเรื่องการจัดเก็บข้อมูล โดยได้มีการเสนอให้มีการทบทวนและออกกฎหมายชุมชน เรื่องการอนุรักษ์ป่า ซึ่งในเวทีได้ร่วมกันออกกฎหมายเบียนข้อปฏิบัติการใช้ป่าชุมชน บ้านร่องกอก หมู่ที่ 11 ตำบลนาบัว อําเภอนครไทย จังหวัดพิษณุโลก กฎหมายเบียนนี้ร่างขึ้นตามมติของประชาชนในหมู่บ้านร่องกอก เพื่อใช้เป็นกฎหมายที่บังคับใช้ในชุมชนบ้านร่องกอกและประชาชนทั่วไปที่เข้ามาใช้ประโยชน์จากป่าชุมชนบ้านร่องกอก หลังจากเสร็จกิจกรรมนี้แล้ว จะมีการสรุปผลการศึกษาและมูลค่าของป่ารวมตลอดระยะเวลา 1 ปี

ข้อสรุป

- ชาวบ้านได้ทบทวนการทำงานและข้อมูล มีการแสดงความคิดเห็นร่วมกัน โดยชาวบ้านได้จัดเวทีประชุมติดตามผล ซึ่งพบว่า ชาวบ้านช่วยกันวิเคราะห์ปัญหา สาเหตุและแนวทางการแก้ไขปัญหาในการดำเนินโครงการ จากการพูดว่า ชาวบ้านเริ่มคิดเป็นระบบมากขึ้น เริ่มมีการวิเคราะห์วางแผน ปฏิบัติตามแผนที่วางแผนการร่วมกัน พร้อมเสนอทางออกในหลายรูปแบบ ทั้งปรับปรุงกฎหมาย การจัดตั้งกองทุนเดาเศรษฐกิจ เป็นต้น โดยเริ่มจากการตั้งคำถามว่าทำแบบนี้แล้ว จะช่วยแก้ปัญหาได้จริงหรือไม่ และถ้าไม่ได้จะทำอย่างไรต่อไป ชาวบ้านก็ช่วยกันติดตามผลการทำงานกันต่อไป
- การประสานงานเพื่อการขับเคลื่อนงานวิจัยเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ สังเกตจากการให้ความร่วมมือเป็นอย่างดีของชาวบ้านในการเข้าร่วมประชุม การประสานงานมีวางแผนและติดตามกระบวนการอย่างต่อเนื่อง
- ลักษณะการประชุมเป็นวิธีการดำเนินงานแบบตามธรรมชาติ ไม่เน้นพิธีการ เพราผู้เข้าร่วมประชุมส่วนใหญ่เป็นชาวบ้าน และการประชุมแบบธรรมชาติทำให้บรรยายกาศเป็นกันเอง และเกิดการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นได้มากกว่าการประชุมแบบที่เป็นทางการ

บทที่ 3

พัฒนาการการเกิดจิตสำนึกระบบจัดที่มีผลต่อการอนุรักษ์ป่าชุมชน

การศึกษาวิจัยเรื่องการศึกษา müsl ค่าป้าและปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการเสริมสร้างการอนุรักษ์ป้าชุมชนอย่างยั่งยืน ชุมชนบ้านร่องกอก ตำบลนาบัว อำเภอนครไทย จังหวัดพิษณุโลก ได้ดำเนินการขั้นตอนข้อสองสัญของชุมชนในประเด็นที่ว่า ประชาชนบ้านร่องกอกได้รับประโยชน์จากป้าชุมชนมีคุณค่าอย่างไร ในรอบ 1 ปี และปัจจัยที่มีผลต่อการเสริมสร้างการอนุรักษ์ป้าชุมชนอย่างยั่งยืนมีอะไรบ้าง โดยมีนักวิจัยชาวบ้าน ทำการค้นหาค่าตอบใน การดูแลชุมชน ซึ่งในการทำงานครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์ดังนี้ (1) เพื่อศึกษาประโยชน์จากป้าทั้งทางตรงและทางอ้อมที่ชาวบ้านได้รับจากป้าชุมชน (2) เพื่อให้ชาวบ้านรู้คุณค่าของที่ได้จากป้าแล้วเกิดจิตสำนึกห่วงແறและดูแลป้า และ(3) เพื่อศึกษาหาปัจจัยที่มีอิทธิพลในการที่จะให้ชาวบ้านอนุรักษ์ป้าอย่างยั่งยืน ระยะเวลาในการดำเนินงานทั้งสิ้น 14 เดือน โดยทีมวิจัยได้ดำเนินการวิจัยแบบมีส่วนร่วม ขั้นตอนส่วนใหญ่เป็นการประชุมเชิงปฏิบัติการส่งผลให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในทุกขั้นตอน ดังแต่ค้นหาปัญหา ค้นหาปัจจัยต่อการเสริมสร้างการอนุรักษ์ป้า และการเก็บข้อมูลมูลส่วนป้า

กิจกรรมในช่วงแรกคือ การปรับแนวคิด แสวงหาความร่วมมือจากคนในชุมชนเพื่อร่วมทำ
วิจัย โดยจัดเวทีเตรียมความพร้อม เพื่อสร้างจิตสำนึกการดูแลเป้า และศึกษาดูงานรูปแบบการ
จัดการป่าโดยชุมชน เพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้ที่จังหวัดลำพูนและจังหวัดเชียงใหม่ จากนั้นจัดเวทีถอด
บทเรียนการศึกษาดูงาน

กิจกรรมในช่วงที่สองคือ จัดเก็บข้อมูลค่าป่าในรอบ 1 ปี ติดตามผลการเก็บข้อมูลและสรุปผลการศึกษาและมูลค่าของป่ารวมตลอดระยะเวลา 1 ปี ซึ่งกระบวนการที่ใช้นี้ เป็นการจัดทำที่ประชุม การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ความคิดเห็นในเวที ซึ่งผลการดำเนินงานที่ผ่านมานั้น สามารถแบ่งเป็น 3 ประเด็นใหญ่ๆ สรุปภาพรวมแสดงได้ดังนี้

1. พัฒนาการการเกิดจิตสำนึกรักษาป่าชุมชน
2. ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการเสริมสร้างการอนุรักษ์ป่าชุมชนอย่างยั่งยืน
3. พัฒนาการของชุมชนในการจัดการป่าชุมชนของหมู่บ้านร่องกอก

ตอนที่ 1. พัฒนาการการเกิดจิตสำนึกการอนุรักษ์ป่าชุมชน

ที่มีวิจัยได้สังเกตและเปรียบเทียบพัฒนาการการเกิดจิตสำนึกการอนุรักษ์ป่าชุมชนของชาวบ้าน ตั้งแต่อดีตก่อนทำการ จนจนปัจจุบัน มีพัฒนาการ การเปลี่ยนแปลงอย่างไรบ้าง ซึ่งที่มีวิจัยได้ทำการรวบรวมข้อมูลและเสนอตังนี้

1.1) ก่อนปี 2540 /ก่อนทำการวิจัย

ชาวบ้านขาดจิตสำนึกในการดูแลป่า และพื้นที่ส่วนป่า พฤติกรรมเป็นแบบแสวงหา มุ่งเน้นผลประโยชน์จากป่าแต่เพียงฝ่ายเดียว การใช้ประโยชน์จะเป็นลักษณะมือไร้ความสามารถได้ สาอา เอก คนที่มีโอกาสมาก ก็ตักดูดผลประโยชน์ได้มาก มีอุปกรณ์เครื่องอำนวยความสะดวกไม่ว่า เป็นรถชน เป็นเลื่อยเครื่องหรือแม้แต่คนที่มีเงินสามารถจ้างแรงงานได้ นับว่าเป็นช่วงแห่งการ ทำลายทุกวิถีทาง

1.2) ช่วงเวลา ปี 2540 – ปี 2542

จากสภาพปัจจุบันความเดือดร้อนที่ตนเองต้องลำบากจากการดองหามาใช้สอยในการ ประกอบอาชีพ เช่นตอกมัดข้าว ความแห้งแล้งที่ปรากฏขาดแคลนน้ำทางธรรมชาติ การแย่งชิง น้ำประปา กับคนบ้านโนน หมู่ที่ 3 แหล่งอาหารที่หายากในชุมชน คนร้องกอเป็นคนที่มีฐานะ ยากจน มีอาชีพรับจ้างขายแรงงานทั้งในและนอกหมู่บ้าน พื้นที่ในการเกษตรมีน้อยส่วนใหญ่จะ เป็นที่นา มีพื้นที่รับแค่การปลูกบ้านเรือน บริเวณโดยรอบมีไม้พอแก่การปลูกพืชผักสวนครัว คน ส่วนใหญ่ พึงแหล่งอาหารจากป่า แม่น้ำ ต้องเดือดร้อน อดยาก เมื่อแหล่งอาหารของชุมชนแห้งแล้ง ขาดความอุดมสมบูรณ์ การหาอาหารจากป่าจึงเป็นเรื่องลำบาก ที่ต้องเดินทางไปไกลกว่าเดิม ซึ่งก็ เสียงต่อการถูกจับดำเนินคดีจากการ เพราะเป็นเขตอุทยานชาติราชการ ยังถูกดำเนินคดีหรือ เด็กที่ดองอยู่ตามลำพังไม่สามารถ หาอาหารจากป่าได้ ต้องรอการแบ่งปันจากเพื่อนบ้านซึ่งมีน้อย ครั้งที่จะได้มากพอแบ่งปัน

จากวิกฤต อุดม สอนศรี ซึ่งเป็นลูกชายของอดีตผู้ใหญ่บ้านคนแรกของบ้านร้องกอคือ นายเกย สอนศรี และนางขາล สอนศรี เกิดเมื่อวันที่ 11 พฤษภาคม 2506 เข้าเรียนระดับประถม ตั้งแต่ ที่โรงเรียนกัลยาณิวัฒนา 1 เมื่อเรียนจบชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ได้เข้าเรียนต่อที่โรงเรียน ประชาสงเคราะห์พิทักษ์ เมื่อจบชั้นประถมศึกษาตอนปลาย ได้ออกมาช่วย พ่อ แม่ ทำไร่ ทำนา และศึกษาต่อ โดยการเรียนระดับมัธยมกับศูนย์การศึกษาอกรโรงเรียนอีกเอนคราชไทย จังหวัด พิษณุโลก ต่อมาได้สมรสกับ สุรัญ อินแสง และได้ไปทำงานรับจ้างที่กรุงเทพฯ เมื่อทำงานไปได้ สักระยะ จึงกลับบ้านในช่วงปี 2538 ได้เห็นสภาพความเดือดร้อนของชาวบ้าน ป่าที่แห้งแล้ง จาก สภาพป่าที่เคยสมบูรณ์มีไม้เบญจพารณ์ขาดในหมู่บ้าน ไม่เหลืออยู่หนาแน่น ในสมัยที่คนเองเป็นเด็กและเข้า สู่วัยรุ่น เคยเก็บลูกเพชร ลูกอกอกกิน หรือ ยิงสัตว์ชั่นกระอก กะแต่ มาเป็นอาหาร ในแต่ละวัน

แต่พอกลับมาครั้งนี้อุดมได้เข้าไปเที่ยวป่าและพบกับสิ่งที่ตนเองไม่เคยคิดว่าจะได้พบ คือการตัดไม้เผาถ่าน การเผาถ่านที่ทำไว้เลื่อนลอย ล้าน้ำร่องกอกแห้งขอด ตาน้ำไม่มีน้ำซึมออกมาน้ำ เมื่อเดินในป่าจะมีความรู้สึกที่ร้อนมาก ในวันนั้นอุดมไม่ได้อาหารจากป่าแม้แต่ชนิดเดียว จึงได้พูดคุยกับกลุ่มเพื่อน ว่าทำไม่ป่าบ้านเรารถเป็นอย่างนี้ แล้วเราจะแก้ปัญหานี้กันอย่างไร โครงการเป็นผู้รับผิดชอบ จึงเป็นคำถามที่ใช้ดอกย้ำในการรวมกลุ่มพูดคุย การดังงั้นเหล้า

การนำความรู้และประสบการณ์จากการทำงานในกรุงเทพฯ มาปรับใช้ในการสร้างกระแสในการพัฒนาชุมชนและสังคม เช่นเรื่องของแนวคิดในการอนุรักษ์ป่า การส่งเสริมให้คนในชุมชนมีความรู้เรื่องของกฎหมายที่เกี่ยวข้องในชีวิตประจำวัน อุดมจึงเป็นที่ปรึกษาของชาวบ้าน ยามที่ชาวบ้านมีทุกข์ จากจุดนี้ทำให้อุดมได้รับเลือกให้เป็นสมาชิก อบต. นาบัว เมื่อมีการปักครองส่วนท้องถิ่นเกิดขึ้น ในปี 2540 หลังจากนั้นในปี 2542 อุดมได้ลาออกจากสมาชิก อบต. สมควรเป็นผู้ใหญ่บ้าน เพราะ คิดว่าตนเองน่าจะเหมาะสมกับการเป็นนักปักครองท้องที่ ดูแลเรื่องทุกข์และสุข ของชาวบ้านได้ดีกว่า การทำหน้าที่สมาชิก อบต. นาบัว

อุดม เป็นคนหนุ่มที่ต่อสู้กับความเชื่อของคนในชุมชน เรื่องของผักหวาน จะแตกยอด เห็ด ตอนจะออก หญ้าใหม่จะแตกยอดพอดให้วากิน ก็ต่อเมื่อไฟไหม้ป่า การทำงานเริ่มต้นจากการที่ถูกมองว่าเป็นคนไร้สาระ ทำเรื่องไม่เป็นประโยชน์ เป็นคนบ้าที่ถูกหัวเราะเยาะ เมื่อเริ่มต้นพูดและทำเรื่องการป้องกันไฟป่า จนชาวบ้านประจักษ์ถึงผลที่ได้รับ จึงได้รับการยอมรับและมาเป็นแนวร่วม

จากการที่อุดม เป็นคนที่ชาวบ้านมาพูดคุย ปรึกษาหารืออยู่เสมอ จึงเป็นที่ยอมรับและศรัทธา จากคนในหมู่บ้าน ซึ่งเมื่ออุดมได้พูดคุยกับโครงการขยายแนวคิดเรื่องการอนุรักษ์ การทำแนวกันไฟ การป้องกันไฟป่า เมื่อมีคน ขึ้นเขาออกเพื่อหาอาหารและเลี้ยงวัว ได้ สมัผัสกับสภาพลำน้ำ ร่องกอกที่แห้งแล้ง ตาน้ำไม่มีน้ำออกมาน้ำ ป่าไม้ถูกทำลาย แผ้วถางเป็นไฟ ไฟป่าได้ไหม้ทำลายต้นไม้ เมื่อมีไฟพูดหรือบ่น ว่าทำไม่ป่าจึงแห้งแล้งมากขึ้น อุดม จะขยายความคิดเรื่องของสาเหตุ ที่คนในกลุ่มคิดและตั้งสมมุติฐานร่วมกันไว้ว่า น่าจะมาจากน้ำมือของคนในหมู่บ้านซึ่งทุกคนมุ่งใช้ผลประโยชน์จากป่าเพียงอย่างเดียว ไม่มีจิตสำนึกในการห่วงใยรักษาป่าให้คงความสมบูรณ์ หากปล่อยไว้ป่าจะหมดชาวบ้านจะยิ่งเดือดร้อน กระแสการอนุรักษ์ในชุมชนที่เกิดจากกลุ่มแกนนำ ที่ร่วมอุดมการณ์ ได้เริ่มขยายจากคนในครอบครัวสู่คนข้างเดียงและญาติ การพูดคุยปอยๆ ช่วยตอกย้ำความคิดให้กับคนในชุมชนอยู่เสมอ การเริ่มต้นของแกนนำทั้ง 10 คน คือ (1) ทองเตือน อินแพง (2) สมหวัง อินแพง (3) จีรศักดิ์ อินแพง (4) เกษร สอนเสียน (5) วิเสียน อินแพง (6) ดาว ลอย จันดาหาร (7) คำเมย จันดาหาร (8) บุญเดิน สกุลเชี่ยว (9) สารค สอนศรี และ (10) อุดม สอนศรี ที่เป็นแกนนำ ในการที่จะร่วมกันผลักดันเรื่องการทำลายป่าให้เป็นโอกาสในการอนุรักษ์

กลุ่มคนกลุ่มแรก ที่ก่อตั้งของอุดมดังเป้าหมายไว้ คือกลุ่มที่มาพบปะพูดคุยกันอยู่เสมอและเป็นแกนนำของครอบครัว ซึ่งประกอบด้วยคนในวัยเดียวกันหรือใกล้เคียง ซึ่งมีอยู่ประมาณ ร้อยละ 20 ของคนในหมู่บ้าน โดยมีการพูดคุยเรื่องของปัญหาความแห้งแล้ง การหาไม้มาทำก้มัดข้าว

และการแก้ไขปัญหาควรทำอย่างไร เมื่อพูดคุยจนตกลงถึงทางความคิดของแกนนำในแต่ละ ครอบครัว การอนุรักษ์เริ่มก่อตัวด้วยการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของตนเองและครอบครัว มาเป็น ผู้ดูแลป่า ช่วยกันทำแนวกันไฟ และดูแลป้องกันไฟป่า เมื่อมีไฟป่าเกิดขึ้นช่วยกันดับไฟป่า ท่ามกลางกระแสที่มองว่าเป็นพวากันบ้า ว่างงานและอยากรังทำเรื่องไร้สาระ แต่ทุกคนไม่ท้อทอย คุณกลุ่มนี้คือกลุ่มนักอนุรักษ์ที่เผ้าทางทาง การเป็นนักอนุรักษ์ในตำบลลนาบัว

จากการทำงานที่ต้องอาศัยเวลา และความอดทนให้ชาวบ้านเห็นผล นับว่าเป็นการต่อสู้ที่ยิ่งใหญ่หาไม่ได้ง่ายนักในสังคมชนบทไทย แต่อุดมและพ沃กได้เริ่มต้นและเริ่มมีความหวังว่าจะประสบผลสำเร็จเมื่ออีก 2 ปีต่อมา ตอกย้ำด้วยที่ต้องไปหาไกล 25 กม. ที่ตำบลหัวยอซึ่ง สามารถหาได้ที่เข้าทอกและมีพอเพียงให้กับคนใน ละ>tag>หมู่บ้านข้างเคียง เช่นหมู่ที่ 3,4 และหมู่ที่ 7 ผู้คนหัวนแวกแต่ก็ยอดโดยที่ไม่ต้องจุดไฟเผาป่าและออกมากกว่าทุกปี เหตุที่เริ่มออกก่อนหมู่บ้านอื่นในละ>tag>ใกล้เคียง จุดนี้เองเป็นจุดเริ่มต้นให้มีคนศรัทธาการทำงานของกลุ่มแกนนำและเข้าร่วมในการอนุรักษ์เรื่องของการป้องกันไฟป่า การทำแนวกันไฟ เพิ่มมากขึ้นเป็นร้อยละ 50 ของคนในหมู่บ้าน ในปัจจุบัน ทุกคนในหมู่บ้าน ถ้าพบเห็นว่ามีไฟป่าเกิดขึ้น จะแจ้งให้คนทั้งหมู่บ้านช่วยกันดับไฟป่า ซึ่งบางครั้งแกนนำจะบอกเล่าให้ฟังว่าไม่ได้นอนหลับทั้งคืน เพราะมีไฟไหม้ในป่าใกล้ๆ ที่พวากผู้ชายต้องเข้าไปช่วยกัน เมื่อใกล้ถูกดูแลและช่วยกันทำแนวกันไฟเพื่อป้องกันไฟป่า เพราะป่าคือแหล่งอาหารที่ไม่ต้องใช้เงินซื้อ เพียงแต่ทุกคนร่วมแรง ร่วมใจกันที่จะดำเนินการอนุรักษ์ การกำหนดแนวเขตการอนุรักษ์ การใช้เงินไข่เวลาในการอนุรักษ์ไม่ได้ การออกกฎหมายชุมชนโดยชาวบ้านเป็นผู้เริ่มต้นคิดกันเอง เพราะคิดว่าอาจจะมีคนได้คนหนึ่งที่แสวงหาผลประโยชน์จากป่า

การเป็นนักต่อสู้ เพื่อให้เกิดการปรับเปลี่ยนพฤติกรรม และความเชื่อ เป็นเรื่องยากที่ใครจะทำได้สำเร็จหากคนผู้นั้นไม่เป็นที่ครั้งท่า และได้รับการยอมรับ จากคนในชุมชน การทำงานจะเห็นว่าหากมีแต่อุดมที่ต่อสู้ ป่าชุมชนบ้านร้องกอจะไม่เห็นผลได้รวดเร็วและมีกิจกรรมที่หลากหลายได้เท่าทุกวันนี้ ความยั่งยืนจะไม่เกิดขึ้น หากแต่อุดมมีทีมงาน มีเพื่อน มีพี่ มีน้อง ที่ร่วมเป็นผู้กล้า คือ (1) ทองเตือน อินแฝง (2) สมหวัง อินแฝง (3) จีรศักดิ์ อินแฝง (4) เกษร สอนเสียง (5) วิเสียน อินแฝง (6) ดาวลอย จันดาหาร (7) คำเมย จันดาหาร (8) บุญเดิน สีกุชชิรา (9) สารัช สอนศรี เป็นนักอนุรักษ์ป่าที่อยู่ในกลุ่มคนดำเนินงานบัว ที่ถ่ายทอดประสบการณ์และบทเรียนเรื่องการดูแลอนุรักษ์ป่าชุมชนโดยให้ชุมชนมีส่วนร่วมให้แก่คนทั้งตำบล

1.3) การเริ่มต้นของการปลูกจิตสำนึกการอนุรักษ์

เริ่มต้นจากการที่ภาครัฐมีบทบาทเกี่ยวข้องในสถานะของผู้ที่เอื้ออำนวยให้เกิดกระบวนการเรียนรู้ร่วมกันของคนในหมู่บ้านและชุมชนโดยเริ่มจาก

สถานีอนามัยตำบลบ้านบัว กลายเป็นที่ปรึกษาประจำเดือนปัญหาการอนุรักษ์ป่าการสร้างและขยายเครือข่ายการอนุรักษ์ การเป็นจุดกลางของการแลกเปลี่ยนแนวคิดการอนุรักษ์ ส่วน การปลูกป่าทางองค์การบริหารส่วนตำบลบ้านบัวรับเป็นเจ้าภาพช่วย โดยในแต่ละปีจะจัดกิจกรรมการปลูกป่าโดยให้ชาวบ้านในหมู่ที่เป็นพื้นที่ปลูกป่าเป็นผู้ร่วม ในปีแรก(พ.ศ. 2540)ที่มีการส่งเสริมการปลูกชาวบ้านไม่ให้ความสนใจต้นไม้ที่ปลูกก็ตาย เพราะทุกคนคิดว่าเป็นเรื่องของรัฐบาลไม่ใช่สิ่งที่เป็นของชาวบ้าน

น่าจะลงในส่วนของบ้านร้องกอกกลับมีการขอเงินและต้นไม้จากเครือข่ายภาคประชาชน และ อบต. นำบัวเพื่อปลูกป่าในเขตอนุรักษ์ทุกแห่ง ร้องกอกอนุรักษ์ป่า ดูแลป่า แต่ผู้ที่ไปใช้ประโยชน์กลับเป็นคนทั้งตำบลบ้านบัวยกเว้นชาวบ้านกุขัด ที่ไม่ได้ใช้ประโยชน์ร่วมกลับเป็นแรงหนุนให้เกิดกระแสการอนุรักษ์และเป็นภาคีร่วม เมื่อคนไปใช้ประโยชน์เริ่มที่จะมีความอยาจในการเป็นคนใช้แต่ไม่ร่วมดูแล จึงมีกระแสร่วมในการอนุรักษ์ป่า

ความขัดแย้งระหว่างชาวบ้านแหกอนุรักษ์กับภาครัฐที่เป็นผู้ดูแลป่า ปี 2543 เมื่อเจ้าหน้าที่ป่าไม้ที่ดูแลป่ามาจับชาวบ้านโนน หมู่ที่ 3 ที่เข้าไปตัดไม้ในเขตของอุทยาน แต่กลับอ้างว่าเป็นอุดมสὸนศรี เป็นผู้แจ้ง ซึ่งความจริงเจ้าหน้าที่ดำเนินการเองแต่เป็นการกล่าวอ้างเพื่อจะไม่ทราบได้ ความขัดแย้งขยายไปในหมู่ญาติพี่น้องของหัวสองหมู่บ้าน เวทีขัดข้อขัดแย้ง เวทีพูดคุยที่สถานีอนามัยกลายเป็นพื้นที่ปรับความเข้าใจของคนสองกลุ่ม ฝ่ายตรงข้ามเริ่มมาเป็นแนวร่วมเมื่อถึงเวลาหาไม้ตอกมัดข้าวต้องเข้าไปตัดในเขตที่บ้านร้องกอกดูแล คนบ้านโนนคิดว่าตัดอย่างไรไม่ให้คนร้องกอกกว่า เราต้องช่วยเข้าปลูกป่าและรักษาดูแลป่าช่วยเข้า โดยร่วมกันขอเจ้าหน้าที่ป่าไม้ขอดูแลป่าด้วยชุมชนเอง จนปี 2547 จึงได้รับอนุญาตให้ชุมชนดูแลป่าร่วมกันโดยประกาศแนวเขต แบ่งกับอุทยานได้อย่างชัดเจน ทางกรมป่าไม้ได้จัดตั้งหน่วยอนุรักษ์พันธุ์สัตว์ บ้านน้ำดอน มาเป็นภาคีร่วมสนับสนุนการทำงาน และหน่วยส่งเสริมเพาะพันธุ์กล้าไม้ที่ตำบลลอกไม้แดง อำเภอวังทอง ได้มีการประสานกับเครือข่ายคนรักษ์ป่าล้านนาตอนให้พันธุ์กล้าไม้ มาปลูกฟรี

ความเปลี่ยนที่แตกต่าง เมื่อเปรียบเทียบกับปี 2543 ในปี 2547 ชาวบ้านใน 14 หมู่บ้านยกเว้นบ้านน้ำแจ้งพัฒนา กลับจ้างเหมารถไปรับต้นไม้จากหน่วยเพาะพันธุ์กล้าไม้ มาปลูกกันเอง แสดงให้เห็นถึงจิตสำนึกของชาวบ้านในการที่จะอนุรักษ์ป่าและพื้นผืนสภาพป่าให้มีความอุดมสมบูรณ์ และการมีส่วนร่วมของคนในตำบลบ้านบัวที่จะดำเนินการต่อไป

หน่วยงานที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการป้องกันไฟป่าคือโรงเรียนกัลยาณิวัฒนา 1 ที่นำเต็กมาช่วยดับไฟป่า ที่ทำการอำเภอครรภ์ไทยเป็นแนวร่วมเสริมในเชิงประกาศนโยบาย จะเห็นว่าหน่วยงานภาครัฐหลายส่วนเข้ามามีส่วนร่วมมากบ้าง น้อยบ้างแล้วแต่กำลัง ทำไม่ อนต.นาบัวไม่ให้ชาวบ้านเป็นผู้รับงบเป็นภูกตันไม้เองและจัดการดูแลป่าตัวยัตนะเองซึ่งจะนำมาสู่ความยั่งยืนได้อย่างแท้จริง

1.4) ช่วงปี 2543 – 2545 ช่วงการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของคนในชุมชน

เมื่อคนในชุมชนเห็นประโยชน์จากป่า ชาวบ้านได้ประจักษ์โดยเห็นชัด จากการที่ป่าที่เป็นแนวอนุรักษ์มีพืชผักอุดมสมบูรณ์ เริ่มมีสัตว์ป่าขนาดเล็กมาอยู่อาศัย เช่น กระรอก กระแต พังพอน งูหลายชนิด กระต่ายป่า จึงก่อเกิดพฤติกรรมการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ ที่เริ่มก่อตัวให้เห็น เกิดเป็นกระแสที่ทุกหลังคารีโอนเข้าร่วม เพราะทุกคนได้ใช้ประโยชน์จากป่า หากมีการอนุรักษ์ที่ขยายพื้นที่มากขึ้น ชาวบ้านจะเป็นผู้รับผลประโยชน์มากขึ้น กิจกรรมที่ก่อให้เกิดกระแสการอนุรักษ์ คือการจัดเวทีประชาคมของกลุ่มคนในหมู่บ้าน การร่วมกันประกาศเขตอนุรักษ์ป่าชุมชน ที่ขยายมากขึ้นครอบคลุมพื้นที่ได้ประมาณ 2,000 ไร่ การทำแนวกันไฟโดยรอบ การร่วมกันดับไฟป่าโดยคนทั้งหมู่บ้าน การประกาศกำหนดระยะเวลาการห้าม放ไม้ข่ายโดยกำหนดตั้งแต่วันที่ 12 สิงหาคม ทุกปี เป็นวันปิดป่าสำหรับการห้าม放ไม้ข่าย ให้แค่ห้ามกินในครัวเรือน กฎกติกานี้ถูกใช้ในเขตบ้านร้องกอก จนส่งผลให้เห็นว่าสามารถคืนความสมบูรณ์ให้กับป่าได้ ไม่มีดัดตอกที่เคยต้องไปหาใกล้ประมาณ 25 กม. ที่ ตำบลห้วยเรี้ย ที่หาได้ที่เขากอก จึงส่งผลให้ทุกหมู่บ้านหันมาร่วมมือประกาศเขตอนุรักษ์ป่าชุมชนในบ้านตนเองและกำหนดการปิดป่าห้าม放ไม้ข่าย การร่วมกันสกัดจับรถรับซื้อหอนไม้เริ่มมีให้เห็น พฤติกรรมของชาวบ้านร้อยละ 70 เริ่มปรับเปลี่ยนเป็นการอยู่กับป่าอย่างพึ่งพา

1.5) ในช่วงปลายปี 2545 ช่วงของการทำโครงการวิจัยฯ (14 เดือน)

ชาวบ้านรู้ที่จะรักษาป่าแต่ไม่รู้มูลค่าป่าให้มูลค่าที่เบรี่ยนเที่ยบเป็นด้วยเงินแล้วมีมูลค่าเท่าไหร่ ในแต่ละปีของรายครองครัวและภาพรวมของทั้งหมู่บ้าน ข้อมูลนี้จะมาช่วยให้สามารถนำข้อมูลมาใช้ในการปรับเปลี่ยนในเชิงของการเก็บข้อมูล วิเคราะห์ ข้อมูล การแปลงผืนป่าเป็นด้วยเงิน และร่วมกันประมวลผล เริ่มเห็นคุณค่าป่าและเกิดจิตสำนึก เป็นการปรับเปลี่ยนในเชิงการพัฒนาด้านงานวิจัยและพัฒนา (Research and Development R & D) ได้เป็นความรู้ใหม่ให้แก่ชุมชนเกิดเป็นนวัตกรรม (Innovation) ที่สามารถจับต้องได้และเป็นรูปธรรม

1.6) ช่วงของการทำโครงการวิจัยฯ

กลุ่มแกนนำได้ร่วมกันจัดทำโครงการการศึกษาหาคุณค่าป่าและปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการเสริมสร้างการอนุรักษ์ป่าชุมชนบ้านร้องกอกอย่างยั่งยืน เพื่อให้คนในหมู่บ้าน ได้ร่วมกันศึกษาหา มูลค่าของป่าที่ให้กับชาวบ้านในรอบ 1 ปี เพื่อสร้างจิตสำนึกลดการทำลายป่า และ ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการเสริมสร้างการอนุรักษ์ป่าชุมชนบ้านร้องกอกอย่างยั่งยืน โดยให้แกนนำได้ เรียนรู้เรื่องการจัดทำแผนการทำงาน โดยการศึกษาดูงานที่จังหวัดเชียงใหม่ของแกนนำ เพื่อให้ เห็นแนวทางการจัดการป่าชุมชน การจัดเก็บข้อมูลมูลค่าป่า และกระบวนการที่ก่อให้เกิดการ อนุรักษ์ป่าอย่างยั่งยืน การแลกเปลี่ยนประสบการณ์การทำงานระหว่างแกนนำของตำบลนาบัวกัน แกนนำของแหล่งที่ให้ศึกษาดูงาน เมื่อกลับมาถึงบ้านร้องกอกมีการจัดเวทีตอบบทเรียนการศึกษา ดูงานให้คนในหมู่บ้านได้ร่วมรับรู้ รับฟัง การจัดเวทีสร้างแบบสอบถามเพื่อจัดเก็บข้อมูลมูลค่าป่า ของคนในชุมชนที่ร่วมกันคิด การลงมือจัดเก็บข้อมูลของแกนนำที่มีหน้าที่เก็บข้อมูลโดยการ แบ่งเป็นละแวกเป็นเวลา 1 เดือน และนำข้อมูลมาเข้าเวทีการประชุมร่วมข้อมูล การวิเคราะห์ สถานการณ์ การประชาคมเพื่อออกแบบของชุมชนในการอนุรักษ์ป่า การจัดเวทีแสดง ความคิดเห็น เพื่อหาแนวทางการจัดกิจกรรมการอนุรักษ์ป่าอย่างยั่งยืน การสรุปข้อมูลมูลค่าป่าชุมชน เมื่อการ จัดเก็บข้อมูลมูลค่าป่าเสร็จสิ้น การจัดเวทีสรุปผลการทำโครงการฯร่วมกัน ของคนบ้านร้องกอก

1.7) ช่วงหลังของการทำโครงการวิจัยฯ จนถึงปัจจุบัน

ชาวบ้านเรียนรู้คุณค่าป่าจากการจัดเก็บข้อมูลมูลค่าป่าชุมชน กระบวนการเรียนรู้ร่วมกันที่ จัดขึ้นในชุมชนอย่างเป็นทางการเดือนละ 1 ครั้ง ไม่นับรวมเวทีที่ไม่เป็นทางการเช่นการพูดคุยของ กลุ่มคนในละแวกเดียวกัน เริ่มมีการห่วงแห่นป่า อีกทั้งในปีนี้ป่าแท่นคุณให้กับชุมชนที่มีการดูแล และห่วงแห่นป่า จึงให้ผลผลิตที่นาอัศจรรย์แก่คนในชุมชน คือ การให้ เห็ดที่ออกดอก ปีละ 3-4 หน ด้วยจำนวนที่มากขึ้นชาวบ้านเหลือกินแล้วได้ขาย ผักหวานแตกยอดที่อ้วนเขียว ยอดงาม ในทุกต้นเป็นมีความสมบูรณ์ จากพฤติกรรมที่ทำตามกระแส การอนุรักษ์ที่ใช้การบังคับโดยผู้นำ หมู่บ้านเรื่องแนวทางและ การปิดป่าในช่วงที่ผ่านมา เป็นจิตสำนึกร่วม เกิดเป็นจิตสาธารณะของคน ในชุมชนที่จะนำไปสู่ความยั่งยืนได้ต่อไป โดยมีการทำประชาคมร่วมกันของคนในชุมชนออกเป็น กฎหมายชุมชนและประกาศใช้ในปัจจุบัน

ตอนที่ 2. ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการเสริมสร้างการอนุรักษ์ป่าชุมชนอย่างยั่งยืน

ทีมวิจัยได้ศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการเสริมสร้างการอนุรักษ์ป่าชุมชนอย่างยั่งยืน ดังเดี่ย อดีตก่อนทำโครงการ จำนวนปัจจุบัน ซึ่งจากการศึกษาพบว่าปัจจัยและเงื่อนไขที่มีผลต่อการเสริมสร้างการอนุรักษ์ป่าชุมชน มีดังต่อไปนี้

2.1 ปัจจัยที่เกี่ยวข้องก่อนทำโครงการ

1) ปัจจัยการรวมกลุ่มของแกนนำภายในชุมชน

(1.1) เกิดจากงานที่ไม่เป็นทางการ(วงเหล้า)ของแกนนำ

จุดเริ่มต้น เริ่มจากการคุยในวงเหล้าของกลุ่มผู้ใหญ่บ้านและแกนนำ จำนวน 10 คน คือ (1) ทองเตือน อินแพร (2) สมหวัง อินแพร (3) จีรศักดิ์ อินแพร (4) เกษร สอนเสียน (5) วิเสียน อินแพร (6) ดาวลอย จันดาหาร (7) คำเพย จันดาหาร (8) บุญเดิน สกุลเยาว (9) สาร สอนศรี และ (10) อุดม สอนศรี ที่เมื่อว่างเว้นภารกิจในช่วงเย็นของแต่ละวัน (เดือนละประมาณ 20 วัน) มี การรวมกลุ่มกันพูดคุยถึงเรื่องต่างๆ ในชีวิตประจำวันไปพั้นเรื่องของปากห้อง เรื่องครอบครัว ปัญหาของชุมชน คุยกันทุกวันจนตกลงลึกทางความคิดเกิดเป็นกระบวนการทดลองในเรื่องความเชื่อว่ามีผลโดยตรงต่อป้าหรือไม่ ผลกระทบที่ได้รับเป็นอย่างไร หาแนวร่วมในการทำงาน คือกลุ่ม อนุรักษ์ป่าชุมชนหรือกลุ่มดับไฟป่า เริ่มก่อตัวจากกลุ่มเล็กๆ ขยายเป็นกลุ่มที่ใหญ่ขึ้นครอบคลุมทั้ง หมู่บ้านและตำบล

(1.2) ความเป็นเครือญาติกับผู้นำ

คนร้องกอกมีรากเหง้าของคนที่อพยพมาจากต่างถิ่นมาจับจองพื้นที่เพื่อทำมาหากินโดยเริ่มก่อตั้งจากคนที่อพยพเข้ามา 5-6 หลังคาเรือน ดังนั้นความเป็นเครือญาติกันของคนในชุมชนกับคนในชุมชนดั้งเดิมของตำบลนับว่ามีความเกี่ยวข้องกันโดยการแต่งงานกับคนในชุมชน ดั้งเดิมความสัมพันธ์จึงแน่นแฟ้นขึ้นไม่มีความรู้สึกว่าตนเองเป็นกลุ่มคนที่อพยพเข้ามาจากต่างถิ่น แต่มีจิตสำนึกรู้ว่าเป็นคนตำบลนับว้า การทำงานจึงมีการเข้าร่วมกิจกรรมเพราะเห็นแก่ความเป็นญาติ กลุ่มอนุรักษ์ป่าชุมชนก่อตัวมาจากการเป็นเครือญาติเช่นกัน กลุ่มคนในช่วงเริ่มต้น

(1.3) ภาครัฐ

มุ่งมองของภาครัฐ สถานีอนามัยตำบลนาบัว ที่มองว่าป่าชุมชนมีผลต่อการเสริมสร้างสุขภาวะของคนในชุมชนจึงเป็นแนวร่วมในการปิดพื้นที่ให้เป็นพื้นที่ก่อการพูดคุยเกี่ยวกับการอนุรักษ์ป่า อบต. นาบัว มีส่วนสนับสนุนในการจัดหาพันธุ์กล้าไม้มาปลูกเสริม

(1.4) กลุ่มเยาวชน

การจัดค่ายเยาวชนคนรักป่าค่ายแรกของตำบลนาบัว เป็นการเสริมสร้างกระบวนการเรียนรู้และปลูกจิตสำนึกรักษาดูแลและอนุรักษ์ป่าให้กับเยาวชนในหมู่บ้านและตำบลโดยใช้สถานที่

โรงเรียนกัลยาณิวัฒนา 1 เป็นที่จัด ใช้กระบวนการค่าย วิทยากรมาจากอุทัยธานีหันร่องกล้าและหน่วยงานราชการ ชุมชนเป็นผู้สั่งเกตการณ์การจัดค่าย กิจกรรมวันที่ 1 เน้นการให้ความรู้จากหน่วยงาน ฝึกอบรมวินัยทางกฎหมายอยู่ร่วมกัน วันที่ 2 เป็นการศึกษาเส้นทางธรรมชาติผ่านฐานการเรียนรู้ 5 ฐาน คือ ฐานที่ 1 ไลเคน ฐานที่ 2 ติน ฐานที่ 3 ไฟป่า ฐานที่ 4 ป่าตัน ฐานที่ 5 สัตว์ป่า การเล่นเกมส์เพื่อสร้างจิตสำนึกเรื่องของการรักสัตว์ผ่านเกมส์การวางแผนการ เกมส์ต้นไม้เพื่อนรัก งานศิลปะกับธรรมชาติ วันที่ 3 กระบวนการระดมความคิดร่วมกันของเยาวชน

2) ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการเรียนรู้

(2.1) กระแสสังคม

ชาวบ้านได้รับกระแสที่ชาวบ้านในหลายพื้นที่เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากรของชุมชนเอง และกระแสข่าวเกี่ยวกับเรื่องการอนุรักษ์ป่าชุมชนจากสื่อต่างๆ ทำให้รู้ต้องปรับนโยบายใหม่ โดยเปลี่ยนจากการจัดการทรัพยากรแบบรวมศูนย์อำนาจมาเป็นกระจายอำนาจให้กับชุมชนท้องถิ่น ความกดดันในเรื่องที่ชุมชนต้องการที่จะจัดการทรัพยากรของชุมชนด้วยตัวเองนั้น กดดันให้รู้ต้องให้การสนับสนุนให้ชุมชนจัดการทรัพยากรของตนเองและคืนอำนาจในการจัดการ ทรัพยากรให้แก่ประชาชนและชุมชนท้องถิ่น จึงทำให้เกิดการจัดการทรัพยากรป่าไม้ในลักษณะที่เรียกว่า “ป่าชุมชน” ซึ่งเน้นเรื่องการมีส่วนร่วมของทุกฝ่าย ทุกหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ทั้งนี้เพื่อให้เกิดความยั่งยืนในการดูแลรักษาทรัพยากรป่าไม้ ชาวบ้านก็ได้เริ่มที่จะตั้งกฎกติกาและระเบียบ แนวทางปฏิบัติที่มีความสอดคล้องกับความเป็นจริงของชุมชน

(2.2) เครือข่ายทั้งภายในและภายนอก

จากการที่ชาวบ้านในพื้นที่ใกล้เคียง และหน่วยงานที่เห็นความสำคัญของการจัดการ ทรัพยากรด้วยชุมชน เห็นความสำคัญของการอนุรักษ์ป่าชุมชน จึงทำให้เกิดขบวนการเคลื่อนไหว ทางสังคมของชาวบ้านในลักษณะของ “เครือข่าย” ซึ่งเป็นการประสานงานบุคคลหรือกลุ่มของคู่กร ทั้งที่มีอยู่ในชุมชนกับภายนอกชุมชน ความสัมพันธ์ของกลุ่มชาวบ้านในลักษณะเครือข่ายได้ ก่อให้เกิดการรวมกลุ่มกันของชาวบ้านจากหนึ่งชุมชนเป็นหลายชุมชน กลายเป็นเครือมือที่สำคัญ ในการสร้างพลังขับเคลื่อนงาน โดยมีการประสานความร่วมมือในรูปของ “เครือข่ายอนุรักษ์ป่าตัน น้ำลำธารอีสานครไทย” โดยมีวัตถุประสงค์หลักในการรวมตัวกันเป็นเครือข่ายนั้นก็เพื่อการ จัดการทรัพยากรที่ยั่งยืนและร่วมกันแก้ไขปัญหาต่างๆ ที่เกิดขึ้นในการดูแลรักษาทรัพยากรของคน ในชุมชน

(2.3) ความอยากรู้ของคนกลุ่มเล็กๆ ในชุมชน

กลุ่มคนที่เห็นประโยชน์ของป่า ได้ประสานขยายแนวคิดเรื่องการที่ชุมชนมีหน้าที่ดูแลรักษาป่านั้นเป็นหน้าที่ของชาวบ้านที่อาศัยอยู่กับป่า และได้รับประโยชน์ร่วมกันจากป่าซึ่งผลประโยชน์ในที่นี้ไม่ได้หมายถึงต้นไม้เท่านั้น แต่ยังได้อาหาร ยารักษาโรค และอื่นๆ

2.2 ปัจจัยที่เกี่ยวข้องในระหว่างการดำเนินงานโครงการ

1) ปัจจัยที่มีผลต่อการรวมกลุ่มภายใต้ชุมชนในระดับหมู่บ้าน มีข้อค้นพบที่น่าสนใจว่า

ปัจจัยที่มีผลต่อการรวมกลุ่มของคนในชุมชน คือ

(1.1) ความเชื่อถือในดัวผู้นำ ผู้ใหญ่ชุมชนเป็นที่เชื่อถือของชาวบ้านในการเป็นผู้มีอุดมการณ์ในการทำงานเพื่อสังคม และส่วนรวม การเป็นนักอนุรักษ์ที่ลงมือปฏิบัติจริงไม่ใช้มีแค่พาก และสามารถเชื่อมโยงกับองค์กรภายนอกได้

(1.2) ความเป็นเครือญาติ ของคนในหมู่บ้านร้องกอกที่มีความสัมพันธ์ระหว่างตระกูล เพราะเริ่มต้นมีคนมาอยู่อาศัยในบ้านร้องกอกเพียง 3 ตระกูลใหญ่ คืออินแผลง สอนศรี จันดาหาร เช่น คนในตระกูลอินแผลง กับ คนในตระกูลสอนศรี และคนในตระกูลจันดาหาร ที่คนใน 3 ตระกูล มาเกี่ยวพันโดยการแต่งงานกัน การนับเครือญาติ จึงเป็นญาติกันเกือบทั้งหมู่บ้าน

(1.3) การปรับบทบาทของเจ้าหน้าที่ภาครัฐที่มามีส่วนร่วม ของเจ้าหน้าที่สถานีอนามัย ตามลนบัวเข้ามามีส่วนร่วมในฐานะวิทยากรกระบวนการที่กระตุ้นให้เกิดกระบวนการเรียนรู้ และสามารถนำไปสู่การแก้ปัญหาของคนในชุมชนอย่างมีส่วนร่วม การกระตุ้นโดยการกล่าวยกย่อง ชมเชยการทำงานของคนในบ้านร้องกอกเมื่อร่วมใจกันดับไฟป่าในการประชุมระดับตำบล เป็นการให้กำลังใจ ยกย่องชมเชยและชูงี้ให้มีการดำเนินกิจกรรมอย่างต่อเนื่อง

(1.4) ความเสมอภาค ทางความคิดทุกคนมีสิทธิเท่าเทียมกันในการเสนอความคิด ข้อคิดเห็น ในการดำเนินงานทุกคนมีส่วนร่วมเป็นเจ้าของกิจกรรม เพราะตนเองเป็นเจ้าของ ความคิด เป็นแรงงานเป็นผู้จัดทำอุปกรณ์ ไม่ต้องทำตามคำสั่งของผู้นำเพียงอย่างเดียว สิ่งนี้จะเห็นได้จากการทำเวทีแต่ละครั้งจะมีผู้แสดงความคิดเห็น การโถเย้ง การตรวจสอบ การวิพากษ์การทำงานที่ผ่านมาแล้วร่วมกันหาข้อสรุปของกลุ่มที่จะดำเนินงาน การดับไฟป่าที่ไม่ต้องรอคำสั่งจากผู้ใหญ่บ้านทุกคนที่พนเป็นสามารถแจ้งให้ชาวบ้านรู้แล้วชี้ไปดับไฟป่าได้โดยไม่ต้องรอแกนนำ

(1.5) ผู้นำที่อยู่ในวัยใกล้เดียงกัน จากอายุของคนที่เป็นแกนนำ เป็นคนช่วงอายุ 25 ปีขึ้นไป ถึง 50 ปี เป็นคนกลุ่มวัยทำงาน และ

(1.6) ภูมิการศึกษา แกนนำส่วนใหญ่จะจบการศึกษาประถมปลายและเรียนต่อ กศน. จบมัธยมศึกษาตอนปลาย

2) ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการเสริมสร้างกระบวนการเรียนรู้เรื่องของคุณค่าป่า

จากการศึกษาดูงานของแก่น้ำ การจัดเก็บข้อมูลมูลค่าป่า การจัดเวลาที่ประชาคมเพื่อออกกฎหมายของชุมชน การเรียนรู้ร่วมกันของคนในชุมชนเรื่องของการทำกิจกรรม เช่น การดันไฟป่า การทำแนวกันไฟ เพื่อหาปัจจัยเชิงสาเหตุที่มีอิทธิพลต่อการเสริมสร้างกระบวนการการอนุรักษ์ มีข้อค้นพบที่สำคัญได้แก่

(2.1) การมีส่วนร่วมใน กิจกรรมของชุมชนคือการศึกษาดูงานของแก่น้ำ การจัดเก็บข้อมูลมูลค่าป่า การจัดเวลาที่ประชาคมเพื่อออกกฎหมายของชุมชน การดันไฟป่า การถางหญ้าเพื่อทำแนวกันไฟ การปลูกต้นไม้เพื่อทดแทนต้นไม้ที่ถูกตัด มีอิทธิพลทางตรงต่อ

(2.2) การเสริมสร้างกระบวนการเรียนรู้ พิจารณาได้จากการเปลี่ยนแปลงด้านการเรียนรู้ การวิเคราะห์ สังเคราะห์ปัญหา และการแก้ไขปัญหา

(2.3) การจัดเวลาที่ประเมินผลในทุกๆเดือน ดูได้จากการประชุมของโครงการและของหมู่บ้าน

(2.4) การมีศูนย์กลางในการประสานงานทั้งเป็นทางการและไม่เป็นทางการ

(2.5) ความใกล้ชิดและเป็นกันเอง จากบรรยากาศการจัดเวลาที่การประชุมที่ไม่มีความเป็นทางการเป็นการพูดคุยแลกเปลี่ยนระหว่างกัน การพูดคุยหยอกล้อของคนที่เข้าร่วม การถามไถ่ทุกชีวะระหว่างกัน

(2.6) ความเสมอภาค ทางความคิดทุกคนมีสิทธิเท่าเทียมกันในการเสนอความคิด ข้อคิดเห็น ในการดำเนินงานทุกคนมีส่วนร่วมเป็นเจ้าของกิจกรรมเพราะตอนเรื่องเป็นเจ้าของความคิด เป็นแรงงานเป็นผู้จัดหาอุปกรณ์ ไม่ต้องทำตามคำสั่งของผู้นำเพียงอย่างเดียว สิ่งนี้จะเห็นได้จากการทำเวทีแต่ละครั้งจะมีผู้แสดงความคิดเห็น การโต้แย้ง การตรวจสอบ การวิพากษ์การทำางานที่ฝ่ายมาแล้วร่วมกันหาข้อสรุปของกลุ่มที่จะดำเนินงาน การดันไฟป่าที่ไม่ต้องรอคำสั่งจากผู้ใหญ่บ้านทุกคนที่พบเห็นสามารถแจ้งให้ชาวบ้านรู้แล้วขึ้นไปดันไฟป่าได้โดยไม่ต้องรอแก่น้ำ

(2.7) การทำงานแบบพหุภาคี ดูได้จากการเครือข่ายการทำงานที่เชื่อมโยงกับองค์กรทั้งภาครัฐ คือองค์กรบริหารส่วนตำบลนาบัว, สถานีอนามัยตำบลนาบัว, สำนักงานป่าไม้สำเภา องค์กรไทยและจังหวัดพิษณุโลก, ศูนย์อนุรักษ์พันธุ์สัตว์ป่าบ้านน้ำต่อน, อุทยานภูทินร่องกล้า, องค์กรเอกชน เช่น ชุมชนผู้ใหญ่บ้าน กำนัน เครือข่ายอนุรักษ์ป่าภายในอำเภอ เครือข่ายสิ่งแวดล้อม จังหวัดพิษณุโลก เครือข่ายป่าชุมชนภาคเหนือ และกลุ่มชาวบ้านร้องกอกมีการทำงานร่วมกันช่วยเหลือและประสานงานระหว่างกัน

3) ความสัมพันธ์ของกลุ่มภายในชุมชนที่มีผลต่อการเสริมสร้างกระบวนการเรียนรู้ของชุมชน

เพื่อหาความสัมพันธ์ของกลุ่มภายในชุมชนที่มีผลต่อการเสริมสร้างกระบวนการเรียนรู้ของชุมชน จากการที่ผู้ใหญ่บ้านได้จัดทำเวทีกำหนดการทบทวนไม้ข้องคนทั้งตำบลในวันที่ 12 สิงหาคม ของทุกปี การอนุรักษ์ป่าชุมชนของแต่ละหมู่บ้าน การอนุรักษ์วังปลา มีข้อค้นพบที่สำคัญได้แก่

(3.1) การสร้างเครือข่ายของกลุ่มโดยมีกระบวนการ 5 ร่วม คือ ร่วมคิด ร่วมตัดสินใจ ร่วมทำ ร่วมรับผิดชอบ และร่วมประเมินผล เช่น จากการทำแผนและเวทีประชุมเครือข่าย

(3.2) ความพร้อมของประชาชนที่มีต่อการประชุมที่ต่อเนื่อง เช่น จำนวนผู้เข้าประชุมมากกว่าร้อยละ 95 ของหลังคาเรือน

(3.3) การพึ่งพาอาศัยช่วยเหลือกันระหว่างกลุ่มเครือข่ายทั้งภายในและนอกชุมชน การจัดทางบประมาณจากองค์กรอื่นมาสนับสนุนการทำงาน การหากล้าไม้มาปลูกเพิ่มเติม

(3.4) ผู้นำกลุ่มส่วนใหญ่เป็นแกนนำในหลาย ๆ กลุ่ม เช่น ผู้ใหญ่บ้าน เป็น อสม. เป็นประธานสหกรณ์ หมู่บ้าน อพป. อ่าาเกอนครไทย เป็น กรรมการชุมชนรักษาดิน เป็นกรรมการประชุมต่ำบล ของ องค์การบริหารส่วนต่ำบลนาบัว, นายทองเตือน อินแพลง เป็นผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน, เป็น อสม. เป็น อาสาปศุสัตัว, เป็นอาสาสมัครพัฒนาความมั่นคงของสังคมและมนุษย์ เป็นต้น และ

(3.5) การประสานงาน ของกลุ่มแกนนำและกับเครือข่ายกับสมาชิกที่สามารถทำให้งานบรรลุผลสำเร็จได้ตามโครงการที่กำหนด

ตอนที่ 3. พัฒนาการของชุมชนในการจัดการป่าชุมชนของหมู่บ้านร้องกอก

จากการดำเนินงานวิจัยที่ผ่านมา ทีมวิจัยพบว่า ชุมชนเกิดกิจิตสำนึกรักษาป่าและการพัฒนาการจัดการป่าชุมชนมากขึ้น เมื่อคนร้องกอกมีกระบวนการที่ดำเนินงาน โดยระบุให้เกิดกระบวนการเรียนรู้ร่วมกันของคนในหมู่บ้าน การอนุรักษ์ป่าที่ทุ่มเททั้งแรงกาย แรงใจ ในการดับไฟป่า การปลูกป่าเพิ่มเติมในแต่ละปี แต่ก็ยังมีคนที่ทำลายป่าโดยมุ่งหวังผลประโยชน์ส่วนตัว เช่น การจุดไฟป่า เพื่อหล่าสัตว์ เพื่อให้หญ้าแตกใหม่เป็นอาหารสำหรับวัวที่นาไปปล่อยบนเขา และจากความเชื่อถ้วนเดิมในเรื่องไม่มีไฟป่าเหตุและผักหวานไม่แตกยอด ซึ่งส่วนใหญ่จะเป็นคนจากหมู่บ้านอื่นเป็นผู้กระทำ

คนร้องกอกจึงร่วมกันทำเวทีประชาคมเพื่อแก้ปัญหาของตนเองโดยร่วมกำหนดบทลงโทษผู้ที่กระทำผิดในเรื่องของการดูแลอนุรักษ์ป่าชุมชน และประกาศเป็นกฎหมายของชุมชนให้คนทั่วไปได้รับรู้เมื่อทำผิดจะถูกกฎหมายของชุมชนลงโทษ มีทุกคนในชุมชนเป็นผู้ตรวจสอบ และแจ้งให้ผู้ใหญ่บ้านรับทราบเพื่อลงโทษผู้กระทำผิด

ซึ่งจากการทำเวทีประชาคมเพื่อออกกฎหมายของชุมชน "ได้ข้อสรุปและร่างอภิมาเป็นกฎหมายชุมชนประจำให้ทุกคนในหมู่บ้าน คนในหมู่บ้านข้างเคียงในตำบลครัวไทย และ คนในตำบลนาบัวทุกหมู่บ้านได้รับทราบ ดังนี้

(ก) กฎหมายของชุมชน ที่ร่วมรังกันขึ้นมาเองแบ่งเป็นหมวดหมู่ ดังนี้

- 1) การใช้ประโยชน์ที่ดินในเขตพื้นที่ทำกิน
- 2) การทำแนวเขตและแนวกันไฟ
- 3) การใช้ไม้ใช้สอยในเขตพื้นที่ทำกิน
- 4) การรักษาพันธุ์สัตว์ป่า

โดยมีรายละเอียด ดังนี้

ระเบียบข้อปฏิบัติการใช้ป่าชุมชน บ้านร้องกอก

หมู่ที่ 11 ตำบลนาบัว อำเภอครัวไทย จังหวัดพิษณุโลก

กฎหมายนี้ร่างขึ้นตามดิตของประชาชนในหมู่บ้านร้องกอก

เพื่อใช้เป็นกฎหมายที่บังคับใช้ในชุมชนบ้านร้องกอกและประชาชนทั่วไปที่เข้ามาใช้ประโยชน์
จากป่าชุมชนบ้านร้องกอก

หมวดที่ 1 ประกาศป่าชุมชน

- 1.1 ระเบียบนี้เรียกว่า ระเบียบและข้อปฏิบัติการใช้ประโยชน์จากป่าและการรักษาป่า เพื่อให้เกิดความยั่งยืนของป่าชุมชนบ้านร้องกอก
- 1.2 ระเบียบนี้ให้ใช้ตั้งแต่วันที่ประกาศในที่ประชุมบ้านร้องกอกเป็นต้นไป

หมวดที่ 2 พื้นที่อนุรักษ์

- 2.1 ห้ามมิให้มีการตัดไม้ทุกชนิด ฝ่าฝืน ปรับน้ำละ 200 บาทโดยการวัดจากการอนุรักษ์
- 2.2 ห้ามเลี้ยงสัตว์ ฝ่าฝืนปรับ 500 บาท
- 2.3 ห้ามหาน่อไม่เพื่อการค้าในพื้นที่อนุรักษ์
- 2.4 ห้ามเผาป่า หากฝ่าฝืน ตัดออกจากการอนุรักษ์สิ่งที่ทำให้เกิดไฟป่าทุกอย่างเป็นเวลา 5 ปี หากทำผิดซ้ำให้นำตัวส่งเจ้าหน้าที่ดำเนินคดี ให้ครอบคลุมถึงพื้นที่ใช้สอยด้วย
- 2.5 หากเกิดไฟป่าทุกหลังค่าเรือนจะต้องส่งตัวแทนดับไฟป่า หากขาดเกิด 3 ครั้งจะถูกพิจารณาตัดออกจากการอนุรักษ์สิ่งที่ทำให้เกิดไฟป่า ห้ามหาน่อไม่เพื่อการค้าในพื้นที่อนุรักษ์

หมวดที่ 3 พื้นที่ใช้สอย

- 3.1 การขอใช้ไม้ เพื่อการปลูกบ้าน ซ่อมแซมบ้าน หรือสร้างสิ่งต่าง ๆ จะต้องแจ้งความเจ้าหน้าที่ต่อคณะกรรมการป่าชุมชน เพื่อพิจารณาถึงความเหมาะสม
  - 3.1.1 ไม้ที่ตัดจะต้องมีขนาดเส้นผ่าศูนย์กลาง 8 X 8 ซม เพื่อสร้างบ้านเรือน
  - 3.1.2 ไม้ที่ตัดทำเสา จะอนุญาตให้ตัดไม่เกิน 12 ต้นเท่านั้น จะอนุญาตเฉพาะผู้ที่ออกเรือนใหม่ หรือบ้านที่ปลูกมีอายุใช้งานมาแล้วเกิน 30 ปีขึ้นไป ผู้ที่ตัดไม้จะต้องปลูกทดแทน โดยวัดจากการอนุรักษ์ น้ำละ 10 ต้น และดูแลดันไม้ที่ปลูกจนกว่าต้นไม้นั้นจะได้ขนาดที่เหมาะสมและจ่ายเงินเข้ากองทุนป่าชุมชน ต้นละ 50 บาท
- 3.2 การหาน่อไม้เพื่อเจาะน้ำยให้หยุดหาน่อตั้งแต่วันที่ 12 สิงหาคมของทุกปีไปสิ้นสุดวันที่ 1 มกราคมของทุกปี ผู้ใดฝ่าฝืนปรับ 500 บาท หรือตัดจากการอนุรักษ์บ้านเรือนเป็นเวลา 2 ปี
- 3.3 ห้ามมิให้หาฟืน เพาก่านเพื่อการค้า ฝ่าฝืนปรับ ท่อนละ 500 บาท การหาฟืนจะอนุญาตเฉพาะต้นไม้ที่ล้มแล้วเท่านั้น
- 3.4 ห้ามมิให้มีการเผาป่า ฝ่าฝืน ปรับตั้งแต่ 500 – 5,000 บาท แล้วแต่กรณี ถ้าหากลงกันไม่ได้ให้ส่งเจ้าหน้าที่ดำเนินคดีข้อหาวางเพลิง ให้เป็นหน้าที่ เจ้าหน้าที่ดำเนินคดีตามกฎหมายต่อไป
- 3.5 ห้ามขยายพื้นที่บุกรุกพื้นที่ป่า ฝ่าฝืนปรับ ตารางเมตรละ 500 บาท

หมวดที่ 4 กรณีการถูกจับกุมโดยเจ้าหน้าที่รัฐ

- 4.1 การถูกจับกุมโดยเจ้าหน้าที่รัฐโดยไม่แจ้งไม่ข้ออนุญาตกับคณะกรรมการป่าชุมชนและคณะกรรมการหมู่บ้านเพื่อเห็นชอบ จะให้เป็นไปตามอำนาจของเจ้าหน้าที่
- 4.2 หากผู้ได้ถูกจับกุมโดยเจ้าหน้าที่รัฐ คณะกรรมการป่าชุมชนและคณะกรรมการหมู่บ้านจะตั้งเวลาเพื่อ ต่อรองกับเจ้าหน้าที่ป่าไม้ หากเหตุการณ์ไม่สามารถต่อรองกันได้หรือ เจรจา กันได้ด้วยดี ให้คณะกรรมการและสมาชิกป่าชุมชนทุกคนรวมตัวกันเพื่อ ดำเนินการ สิ่งใด สิ่งหนึ่งเพื่อแก้ปัญหาไม่ให้สมาชิกถูกจับกุม
- 4.3 หากสมาชิกถูกจับกุมของกันพื้นที่ให้ประสานไปยังผู้ใหญ่บ้าน แล้วนำเรื่องเข้าที่ ประชุมของหมู่บ้านโดยตัวน เพื่อหาทางแก้ไขปัญหาร่วมกัน

หมวดที่ 5 หน้าที่ของสมาชิกป่าชุมชนบ้านร้องกอก

- 5.1 ทุกคนมีหน้าที่ดูแลป่าร่วมกัน หากจะเลย จะถูกพิจารณาลงโทษตาม
- 5.2 ทุกคนมีหน้าที่ฟื้นฟูป่าร่วมกัน หากจะเลยจะถูกพิจารณาลงโทษตาม
- 5.3 ทุกคนมีสิทธิที่จะใช้ประโยชน์จากป่าร่วมกัน
- 5.4 ทุกครอบครัวจะต้องจ่ายค่าการใช้ประโยชน์จากป่า เพื่อเป็นกองทุนป่าชุมชน เพื่อการ ฟื้นฟูป่าและให้ในกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับป่าชุมชน ปีละ 50 บาทต่อครอบครัว

หมวดที่ 6 บทลงโทษ

- 6.1 ตัดสวัสดิการกองทุน ถูกหักในหมู่บ้าน
- 6.2 ปรับเป็นเงินตามความผิดที่แล้วแต่กรณี

หมวดที่ 7 กองทุน

- 7.1 เงินที่ได้จากการค่าปรับจะถูกเก็บเข้ากองทุนป่าชุมชน
- 7.2 เงินที่ทุกครอบครัวที่ต้องจ่ายปีละ 50 บาทจะถูกสะสมไว้ในกองทุนป่าชุมชนเพื่อใช้ใน กิจกรรมด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติเพียงด้านเดียวเท่านั้น

(ข) ประชาชนบ้านร้องกอกเรียนรู้คุณค่าของป่าโดยการร่วมกันสร้างแบบชุดเก็บข้อมูล

มูลค่าป่า

1. กระบวนการเรียนรู้เรื่องการสร้างแบบชุดเก็บข้อมูลข้อมูล โดยคณะกรรมการและชาวบ้านได้เรียนรู้ เรื่องของการสร้างแบบสอบถาม เพื่อจัดเก็บ ข้อมูลจาก คณะวิทยากรจากศูนย์ประสานงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น จังหวัดพิษณุโลก ในเรื่องของ ประเภทของแบบสอบถามที่มีลักษณะการตั้งคำถามแบบปิดและเปิด การเลือกใช้ในแต่ละ สถานการณ์ที่เหมาะสม

2. คณะกรรมการและชาวบ้านได้ทดลองสร้างแบบสอบถามโดยมืออาจารย์สมพล จากโรงเรียนกัลยาณิวัฒนา 1 เป็นวิทยากร กระบวนการ

3. นำแบบสอบถามในการจัดเก็บข้อมูลไปทดลองใช้สอบถามและเก็บข้อมูลเพื่อให้เกิดความเข้าใจที่ต้องกันและถูกต้อง เมื่อปัญหาในการจัดเก็บ

4. นำข้อผิดพลาดหรือข้อความที่ไม่เข้าใจมาปรับแก้ แล้วจัดทำเป็นแบบสอบถามเพื่อจัดเก็บข้อมูลโดยการแบ่งผู้รับผิดชอบเป็นลักษณะในการจัดเก็บข้อมูลของแต่ละครัวเรือน

5. การสรุปวิเคราะห์และแปรผลของคณะกรรมการและผู้รับผิดชอบลักษณะในการจัดเก็บข้อมูล

6. โดยร่วมกันจัดเก็บข้อมูล รวมรวม วิเคราะห์ แปรผลรวมรวมข้อมูล ดังนี้

6.1) การได้เรียนรู้คุณค่า ของป้าโดยการร่วมกันออกแบบชุดเก็บข้อมูลมูลค่าป้าในการใช้นำมาใช้สอย และนำมาเป็นรายได้เพิ่มของคนในชุมชน

สิ่งที่เก็บ	มูลค่าของป้าชุมชน (บาท) ปี 2546										ปี 2547			รวม
	เม.ย.	พ.ค.	มิ.ย.	ก.ค.	ส.ค.	ก.ย.	ต.ค.	พ.ย.	ธ.ค.	ม.ค.	ก.พ.	มี.ค.		
ดอกไม้กวาด	20													20
พื้น	2130	2080	2590	2570	2530	1320	1910	2090	3390	1870	1650	1605	25735	
ถ่าน	2960	5830	5400	5110	4860	2340	1800	440	1980	5220	1620	1980	39540	
ไม้ใช้สอย	920	1306	1568	320	1770	2366	1320	770	3510	1595	1302	650	17397	
รวมมูลค่า	6030	9216	9558	8000	9160	6026	5030	3300	8880	8685	4572	4235	82692	

6.2) การได้เรียนรู้คุณค่า ของป้าโดยการร่วมกันออกแบบชุดเก็บข้อมูลมูลค่าป้าในการใช้เป็นยาสมุนไพร ของคนในชุมชน(เก็บจากพืชป่าชาวบ้านด้านยาสมุนไพรในหมู่บ้าน)

สิ่งที่เก็บ	มูลค่าของป้าชุมชน (บาท) ปี 2546										ปี 2547			รวม
	เม.ย.	พ.ค.	มิ.ย.	ก.ค.	ส.ค.	ก.ย.	ต.ค.	พ.ย.	ธ.ค.	ม.ค.	ก.พ.	มี.ค.		
524	480	235	354	427	257	423	542	687	546	435	876	5786		
524	480	235	354	427	257	423	542	687	546	435	876	5786		

6.3) การได้เรียนรู้คุณค่า ของป้าโดยการร่วมกันออกแบบชุดเก็บข้อมูลมูลค่าป้า
ในการใช้เป็นอาหาร ของคนในชุมชน

สิ่งที่เก็บ	มูลค่าของป้าชุมชน (บาท) ปี 2546										ปี 2547			รวม
	เมย	พค	มิย	กค	สค	กย	ตค	พย	ธค	มค	กพ	มีค		
ผักหวาน	19,038	10,102	252	-	-	-	-	-	-	-	965	4,104	34,461	
เห็ด	6,541	12,803	15,910	15,210	22,776	9,631	2,010	450	290	400	1,270	560	87,851	
อิริยาบ	3,522	1,922	300	6,808	-	-	-	-	-	-	30	1,302	13,884	
หน่อไม้	150	1,893	3,433	4,155	10,624	7,105	5,669	3,279	794				37,102	
ผักยอด แตง	220	155	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	375	
ตอกดีปลากัง								500					500	
ต้าลีง		20			20	20	30						96	
บอน						20							20	
กระทอน												1,130	1,130	
กระบก				520	3,040	5,730	1,460	1,700	100				12,550	
ถุงเพชร	30												30	
ผลไม้ป้า	45	30	110	70	20	-	-	40	50	35	100	-	500	
ผึ่งมดแดง	8,260	4,248	90	20	130	70	50	30		950	5,570	5,238	24,656	
ผึ่ง	600	350	715	1,625	105	-	75	605	1,125	1,300	1,350	150	8,000	
ต่อ	800		140	100	540	240							1,820	
งูสิ่ง	3,500	3,450	1,680	1,800	1,080		420	210	270	360		180	12,950	
กระรอก กระแต	1,975	1,755	1,830	2,030	935	180	170	460	225	80		205	9,845	
ตุน	245	210	649	105	216		140			140			1,705	
นก	620	1,340	490	516	89	196	37	308	168	87	-	140	42,140	
กระต่าย	60	700	200	120	180	-	-	-	-	-	-	400	1,660	
พังพอน												40	40	
อีเก็บ		660	150	80	150	370			100	100		290	1,900	
ไก่ป้า	100	500	300	100	200								1,200	
จังหวีด ตอกแตน	90	320	895	903	726	892	800	100					4,726	
รวมมูลค่า	45,796	40,458	27,144	34,162	77,884	24,454	10,861	7,682	3,122	3,452	9,285	13,739	299,141	

(ค) การไปศึกษาดูงานเรื่องของป้าชุมชน ที่จังหวัดเชียงราย และเชียงใหม่

จากการทำงานแบบลองผิดลองถูกของแกนนำและชาวบ้าน ที่ทำจากความรู้สึก นำไปสู่ กระแส และสร้างความร่วมมือ ขาดแนวทางในการจัดการอย่างเป็นระบบ จึงทำให้เกิดข้อคิดเห็นว่า มีที่ไหนบ้างที่มีการดำเนินงานเรื่องของการอนุรักษ์ การจัดการป้าชุมชนได้ประสบผลสำเร็จ เพื่อ คนบ้านร้องกอกจะได้ไปร่วมแลกเปลี่ยนและเรียนรู้ดูงาน ถึงกระบวนการทำงานที่นำไปสู่ผลสำเร็จ แล้วนำกลับมาปรับเปลี่ยนให้สอดคล้องกับวิถีชุมชนของคนบ้านร้องกอก ได้ต่อไป

(ง) กระบวนการทำแผนการจัดการป้าชุมชนบ้านร้องกอก

โดยการจัดเวทีประชาคมของคนในหมู่บ้านมาร่วมกันกำหนดแผนการทำงาน หลังจากที่ได้รับการอนุมัติโครงการ ฯ โดยทุกคนจะร่วมกันเสนอข้อคิดเห็นถึงกิจกรรมที่จะ ดำเนินการ การกำหนดระยะเวลา กำหนดผู้รับผิดชอบ การคัดเลือกพื้นที่ในการศึกษาดูงาน โดยมี หัวหน้าสถานีอนามัยดำเนินนาบัวมาเป็นวิทยากรกระบวนการ ซึ่งต้องใช้เวลาในการจัดทำแผนโดย มีขั้นตอน ดังนี้

(1) การทำประชาคมกับชาวบ้านร้องกอก ทุกหลังคาเรือน เพื่อให้รับทราบและมีส่วนร่วม ในการแสดงความคิดเห็น การเสนอ กิจกรรม ความสอดคล้องในเรื่องของเวลาที่กำหนดในโครงการ

(2) คณะกรรมการโครงการและตัวแทนมาร่วมกันเขียนแผนปฏิบัติการ ฉบับร่าง นำเสนอร่างกลับมาเสนอในเวทีประชาคมของชาวบ้าน เพื่อให้ชาวบ้านร่วมกันตรวจสอบความ ถูกต้องและรับรองแผนการจัดการป้าชุมชนบ้านร้องกอก

(3) เมื่อชาวบ้านปรับแก้ไขและให้การรับรองจึงนำมาจัดทำเป็นแผนปฏิบัติงานที่ทุกคนมีส่วน ร่วม รายละเอียดของแผนการจัดการป้าชุมชนบ้านร้องกอก มีดังนี้

แผนการจัดการป่าชุมชนน้ำหนึ่งกอกอก

กิจกรรม	เป้าหมาย	วัตถุประสงค์	ระยะเวลา	งบประมาณ	ตัวชี้วัดผลงาน	ผู้ประสานงานหลัก
1. เวทีกำ{}{ <p>ความรู้และ ติดตามการอนุรักษ์ป่าชุมชน</p>	ตัวแทนหลังการเรียน ๘๙ คน	1. เพื่อกำหนดงานการท่องเที่ยว 2. เพื่อติดตามงานและสรุปผลการดูแล 3. เพื่อรับฟังข้อเสนอแนะ	เดือนละ ๑ ครั้ง	- ค่าอาหารและน้ำ ต้ม ชุมชนสมบูรณ์	สมดุลน้ำทิพย์ ประชุม	นายอุตม์ สอนศรี
2. การดูแลป้องกันไฟป่า	ตัวแทนหลังการเรียน ๘๙ คน	1. เพื่อติดตามงานและซักซ้อมความเข้าใจในการ ห้าม燃ถ่านไฟ และการตั้งไฟป่า 2. เพื่อกำหนดความเข้าใจกับภาค 3. เพื่อตีริยมความพร้อมในการตั้งไฟป่า	ช่วงงหาดใหญ่ เดือนละ ๑ ครั้ง พย. – ภูทบก.	- ค่าอาหารและน้ำ ต้ม ชุมชนสมบูรณ์	สมดุลน้ำทิพย์ ประชุมและตั้งไฟป่า	นายกองเตือน อินแรม
3. การบริการเชิงชุมชน	ทุกคนในพื้นที่	1. เพื่อรับรู้ ดูแลและสอดส่องในพื้นที่ชุมชนบ้านบึงดตาม กิจของชุมชน 2. ป้องปารามและดูแลคนนอกชุมชน	ตลอดปี	-	- บันทึกการลงทุน	นายอุตม์ สอนศรี
4. การประสานงานเชิงชุมชน	ทุกคนในพื้นที่ คนบ้านต่าง แหล่งคน ต่างล้านนา	1. เพื่อรับทราบแนวโน้มการอนุรักษ์ 100% 2. เพื่อให้มีการดูแลร่วมกันและเกิดความเข้าใจใน การกำหนดแนวทางต่อไป	ตลอดปี	ดำเนินการตามแนว เชิง จ้าชุมชนและ เครือข่าย	ดำเนินการตามแนว เชิง จ้าชุมชนและ เครือข่าย	ผู้อำนวยการชุมชน น้ำหนึ่งกอกอก
5. การกำหนดช่วงระยะเวลา การหาหนอนแม่น้ำ	ทุกคนในพื้นที่ คนบ้านต่าง แหล่งคน ต่างล้านนา	1. เพื่อรับทราบแนวโน้มและกำหนดเวลาการ อนุรักษ์ 100% 2. เพื่อให้มีการดูแลร่วมกันและเกิดความ เข้าใจในการกำหนดแนวทางและระยะเวลา	สิ้นหาคม ทุกปี	ดำเนินการตามแนว เชิง จ้าชุมชนและ เครือข่าย	ดำเนินการตามแนว เชิง จ้าชุมชนและ เครือข่าย	การติดแผ่นป้าย การบันทึกการท่อง เที่ยวชุมชนรักษา ภาระหนด
6. การสำรวจและจัดเก็บ ข้อมูลเรื่องมูลค่าบ้านเรือน ๓ ปี	ตัวแทนหลังการเรียน ๘๙ คน	1. เพื่อจัดเก็บข้อมูลไว้เปรียบเทียบคุณภาพใน รอบ ๓ ปี เพื่อปรับปรุงการท่องเที่ยว 2. เพื่อติดตามงานและสรุปผลการดูแลป่า และการเมือง 3 ปี 3. เพื่อนำข้อมูลมาจัดแสดงในพื้นที่ชุมชนน้ำหนึ่งกอกอก	สุปผาลการสำรวจ เดือนละ ๑ ครั้ง ชุมชนสมบูรณ์	- ค่าเอกสารในการ จัดเก็บข้อมูลของ ชุมชนสมบูรณ์	สมดุลน้ำทิพย์ รักษ์มูล ผลการจัดเก็บข้อมูล	นายอุตม์ สอนศรี

แผนการจัดการป่าชุมชนหมู่บ้านร่องอกอ

กิจกรรม	เป้าหมาย	วัสดุประสงค์	ระยะเวลา	งบประมาณ	ผู้ดำเนินการ	ผู้ประสานงานหลัก
7. การปลูกป่าทดแทน	ตัวแทนหลังคาน้ำเงิน ละ 1 คน	1. เพื่อสนับสนุนภารกิจแทนการตัดไม้เพื่อใช้สอยในหมู่บ้าน 2. เพื่อปลูกป่าป่าปืน 3. เพื่อสร้างจิตสำนึกรักษ์และให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรม	มิ.ย. – ส.ค. 2547 ปีเดียว	- จ้าหนันผู้เชื้อเชื้อรวม พัฒนาล้าไม้ก้า - บ้านพักการป่าสูง	- บ้านพักการป่าสูง - จ้าหนันผู้เชื้อเชื้อรวม - จ้าบต.นาบัว - จ้าเกริชชาย สิ่งแวดล้อมและแหล่งเรียนๆ	
8. การขยายการอนุรักษ์เรือง ตินและรำ	แม่น้ำแม่ควาเน้อย และแม่น้ำท่าเรียนเขตฯ	1. เพื่อพัฒนาพาการชุดอนุรักษ์อาชีวภาพต้นไม้ ปลูกสร้างคิม โดยการส่งเสริมการดำเนินการปลูกต้นไม้ 2. ดูแลแหล่งน้ำให้ปลอดภัยตามน้ำ และรักษา ^{ความสะอาดของแหล่งน้ำ}	ตลอดปี	- จ้าไครงการภารก้า ชุมชนป่าสูง - ค้าอาภารและค้า จัดทำเย็นป่าฯ	- จ้าไครงการภารก้า ประชุมและชุมชนเชิง อนุรักษ์ ประการเดนตองนุรักษ์	
9. เก็บสรุปประเมินแผนพื้นที่สรุป บทเรียนประจำปี	ตัวแทนชาวบ้าน หลังคาละ 1 คน	เพื่อสรุปผลการดำเนินต่อๆไป จัดรวมแบบแผนองค์ความรู้	ทั้งหมด ทุกปี	ชุมชนสมบูรณ์	บ้านพักการสรุป แผนงาน	นายอุดม ศรีวงศ์
10. ค่ายเยาวชนเพื่อปลูก จิตสำนึก	เยาวชนในหมู่บ้าน	เพื่อปลูกจิตสำนึกให้เด็กชุมชนดำเนินป่า	เมษายน	สนง.ปปส	จ้าหนันเยาวชนเช้า ค่าย บ้านพักการป่าสูง	

(จ) การจัดทำปฏิทินป้าชุมชน มีขั้นตอนการจัดทำดังนี้

เมื่อมีการเก็บรวบรวมข้อมูลจากแบบสอบถามที่จัดเก็บข้อมูล จะได้ช่วงเวลาในการเก็บผลผลิตในแต่ละประเภท แต่ละชนิดที่จะให้ผลผลิตในแต่ละช่วงเวลาเพื่อเป็นข้อมูลในการที่ชุมชนจะได้นำกลับไปใช้ในการวางแผนการอนุรักษ์ การใช้ประโยชน์ร่วมกันของคนในชุมชนได้ต่อไป

(ฉ) กระบวนการสร้างการเรียนรู้มูลค่าของป้าของคนในหมู่บ้านร้องกอกในรอบ 1 ปี

1) กระบวนการทำงานอย่างมีส่วนร่วม ของคนในชุมชน การจัดทำแผนการทำงาน การทำประชาคม การดับไฟป่า การทำแนวกันไฟ การปลูกต้นไม้ทดแทน เป็นกิจกรรมที่ชาวบ้านร่วมกันคิด ร่วมตัดสินใจ ร่วมลงมือทำ ร่วมรับผิดชอบ และร่วมกันตรวจสอบประเมินผล เป็นพื้นฐานการทำงานที่ชาวบ้านได้จากการทำโครงการในครั้งนี้ และสามารถนำไปปรับใช้กับการพัฒนาสังคมและชุมชนได้ต่อไป

2) เกิดกระบวนการเรียนรู้เรื่องป้าร่วมกันของคนในชุมชน ที่เกิดขึ้น คือ กระบวนการสร้างจิตสำนึกและความเป็นเจ้าของร่วม ซึ่งในกระบวนการทำงานทุกคนเข้ามายืนหน้าเป็นเจ้าของโครงการ มีการร่วมกันคิด ร่วมวางแผน ร่วมกำหนดทิศทางการทำงาน (ร่วมตัดสินใจ) ร่วมรับผิดชอบ ร่วมประเมินผล ร่วมตรวจสอบ วิเคราะห์ข้อมูล ในการทำงานร่วมกัน นำไปสู่การทำงานแบบมีส่วนร่วมของคนในชุมชนได้อย่างยั่งยืนต่อไป

3) กระบวนการเรียนรู้การทำงานวิจัย โดยการฝึกจัดเก็บข้อมูลมูลค่าของป้า ที่ให้ชาวบ้านเป็นผู้จัดเก็บ โดยการจัดแบ่งหน้าที่การจัดเก็บเป็นลักษณะ ซึ่งมีการนำข้อมูลที่ชาวบ้านเข้าไปในป้าแล้วได้อะไรกลับออกมากทั้งเป็นอาหารและข้ายเพิ่มรายได้ นำมาแปรผลเป็นตัวเลขโดยการซึ้ง ดูงหรือนับเป็นหน่วย เช่น ตัว แล้วเปรียบเทียบกับราคตลาดที่จำหน่าย แล้วนำผลที่ได้ลงบันทึกในแบบจัดเก็บข้อมูล เพื่อให้คนในชุมชนรู้จักวิเคราะห์หาดันทุนหรือมูลค่าสิ่งของเพื่อให้เกิดความตระหนักในการที่จะไม่ทำลายป้าและนำไปสู่การมีจิตสำนึกการรักษาป้าและอยู่อย่างพึงพิงกับป้า ไม่ทำลายป้า

4) ชาวบ้านได้เรียนรู้ว่าป้าให้สิ่งของที่ทำให้แต่ละครอบครัวประทัยได้เป็นเงินเท่าไหร่ หรือมีรายได้เพิ่มเป็นเงินเท่าไหร่ นี้คือองค์เรียนในการทำงานวิจัยของคนในชุมชนซึ่งจะนำไปสู่การสร้างจิตสำนึกในการอนุรักษ์ป้าที่ยั่งยืน

5) กระบวนการสร้างจิตสำนึกสาธารณะ ของคนในหมู่บ้านร้องกอก โดยจะเห็นได้เมื่อมีไฟป้าเกิดขึ้นคนทุกคนไม่ว่าจะเป็นเด็ก เยาวชน คนวัยทำงาน คนเฒ่า คนแก่ หรือครูในโรงเรียน จะต้องร่วมมือกันเพื่อดับไฟป้าให้ได้ไม่ต้องรอให้ผู้ใหญ่หรือ ครรซ์การเมืองทราบว่ามีไฟป้าเกิดขึ้นทุกคนจะถือเป็นหน้าที่ที่ต้องดับไฟให้ได้โดยเร็ว

6) มีกิจกรรมใหม่เกิดขึ้นในโรงเรียน เช่น หลักสูตรการศึกษาท้องถิ่น มีการเรียนรู้เรื่องระบบนิเวศของป่าชุมชนบ้านร้องกอก โดยให้นักเรียนเข้าไปศึกษาเรื่องประเพก ชนิดของต้นไม้ และประโยชน์ของพืชแต่ละประเพก ชนิด การร่วมดับไฟป่ากับคนในชุมชน เพื่อปลูกจิตสำนึกให้กับเด็กนักเรียนในการดูแลรักษาป่าองกันไฟป่า ซึ่งได้แนวคิดจากการไปดูงานที่แม่กา จังหวัดเชียงใหม่

7) ได้องค์ความรู้ใหม่ของชุมชนเรื่องการอนุรักษ์ป่าชุมชน

(7.1) การจัดการการอนุรักษ์ป่าชุมชนอย่างยั่งยืนโดยชุมชนมีส่วนร่วมชุมชนได้เรียนรู้เรื่องของการจัดการป่าเรื่องของการอนุรักษ์ โดยการจัดทำแผนการจัดการป่าชุมชนบ้านร้องกอกในการอนุรักษ์ป่า การปลูกป่า การอุดกหูของชุมชนเพื่อเป็นบทลงโทษทางสังคมที่ทุกคนต้องร่วมกันดูแลตรวจสอบ การกำหนดเขตในการอนุรักษ์เพื่อให้ป่าฟื้นสภาพ โดยชาวบ้านช่วยกันทำแนวกันไฟ เพื่อป้องกันไฟป่าซึ่งสามารถทำให้คนในชุมชนประจักษ์ในเรื่องของผักหวาน เห็น ว่าสามารถตัดยอดได้และสมบูรณ์กว่าการจุดไฟเผาตามความเชื่อ การเรียนรู้เรื่องของมูลค่าผลผลิตจากป่าที่ให้กับคนในชุมชนที่แต่เดิมจะรู้ในเชิงของนามธรรม ไม่มีการจัดเก็บข้อมูลไว้แสดงให้คนในชุมชนได้รับรู้

(7.2) การเรียนรู้ระบบนิเวศจากการปฏิบัติจริง การดูแลรักษาป่าองกันไฟป่า การให้ป่าฟื้นคืนสภาพโดยการป่าองกันไฟป่า การปลูกป่าทดแทนชาวบ้านจะเห็นในเรื่องของเมื่อป่าสมบูรณ์ สัตว์ แมลงจะเริ่มเข้ามาอยู่ การทับถมของใบไม้ทำให้เห็ดออกได้ตลอดปี ซึ่งชาวบ้านจะได้รับผลประโยชน์มากกว่าเดิมที่เห็ดจะออกตามฤดูกาลและจำนวนน้อยกว่า(จากการสอบถาม พูดคุยกับชาวบ้าน)

8) ชุมชน มีการแก้ไขปัญหาเศรษฐกิจ เพื่อให้ชุมชนมีรายได้ทดแทนจากการเก็บเกี่ยวผลประโยชน์จากการป่าโดยการส่งเสริมการทำอาชีพเกษตรอย่างยั่งยืนและเกษตรปลดสารกลุ่มผักปลดสารที่มีการปลูกผักสวนครัวกินที่เหลือขายเป็นรายได้เสริม เช่นนายทองเตือนปลูกถั่วฝักยาวโดยไม่ใช้สารเคมีในการกำจัดแมลง กลุ่มทำนานาฟันที่ทำปุ๋ยหมักใช้ กลุ่มอาชีพเสริม เช่น กลุ่มทำขนมจีนของเครือข่ายคนรักษ์ป่าลำน้ำต่อน กลุ่มจักสานของผู้สูงอายุและศูนย์เรียนรู้ชุมชนบ้านร้องกอก

9) เกิดกระบวนการจัดการดูแลป่าชุมชนอย่างยั่งยืน โดยชุมชนมีอำนาจในการตัดสินใจในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติของท้องถิ่น บันพื้นฐานที่สัมพันธ์ เกื้อกูล ระหว่างคน – ป่า จิตสำนึกที่รักคุณค่า ดูแล รักษาและใช้ประโยชน์อย่างยั่งยืน โดยมีสิทธิและกฎหมายของชุมชนในการจัดการผลประโยชน์ร่วมของชุมชน

10) ผลกระทบกับความรู้สึกของการทำงานวิจัยครั้งนี้

การทำงานร่วมกันของแกนนำและชาวบ้านในหมู่บ้านร่องกอก ร่วมกับภาคีเครือข่ายทั้งในและนอกตำบลนาบัว ในการทำงาน โครงการ “การศึกษามูลค่าป่าและปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการเสริมสร้างการอนุรักษ์ป่าชุมชนอย่างยั่งยืนชุมชนบ้านร่องกอก ตำบลนาบัว อำเภอครา伊利 จังหวัดพิษณุโลก” เป็นประสบการณ์ตรงของชาวบ้าน ในการเรียนรู้การทำงานในรูปแบบงานวิจัย ซึ่งเป็นเรื่องใหม่ของคนในระดับราษฎร เริ่มต้นจากการที่ไม่เคยดูของชาวบ้าน ดังแต่การฝึกหัดการเป็นนักจดบันทึกข้อมูล จดเรื่องราวที่เกิดขึ้น ซึ่งไม่ใช่วิสัยของชาวบ้าน ในการที่จะเขียนบันทึกเรื่องราว ของชุมชนตนเอง ซึ่งจากการทำงานวิจัยชาวบ้านเริ่มต้นเรียนรู้ในเรื่องของการสร้างแบบในการจัดเก็บข้อมูลลงมือเก็บข้อมูล การวิเคราะห์และผลข้อมูลที่จัดเก็บรวมถึงการตรวจสอบความถูกต้อง

การทำงานแล้วนำมาอภิปรายเรียงลำดับเป็นเอกสารงานวิจัย ที่เป็นการลองถูกลองผิดในการเขียนวิจัย ซึ่งเป็นจุดอ่อนของโครงการวิจัยฯ ในครั้งนี้ที่ ทางหน่วยงานที่เกี่ยวข้องคือ กองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) น่าจะจัดสนับสนุนให้มีการเรียนรู้หรือสอนการเขียนงานวิจัยให้กับหัวหน้า นักวิจัยและคณะ เพื่อให้เกิดการเรียนรู้ที่แท้จริงในชุมชน ไม่ใช่แค่เพียงส่งคามาติดตามและตรวจสอบการทำงานของชาวบ้านว่าใช่หรือไม่ ถูกต้องหรือเปล่า ขาดความยึดหยุ่นในการทำงาน ซึ่งเป็นการทำงานที่ยึดระบบเป็นตัวตั้งเหมือนภาคราชการ เป็นข้อแตกต่างจากองค์กรที่สนับสนุน การทำงานของภาคประชาชน เช่น พอช. สสส. เป็นต้น จึงทำให้การทำงานล่าช้า และชาวบ้านเอง จะมีความรู้สึกที่ไม่ดีต่อการทำงานวิจัยต่อไปในอนาคต

ภาคพื้นดิน

କାନ୍ତିରେ କାନ୍ତିରେ କାନ୍ତିରେ କାନ୍ତିରେ କାନ୍ତିରେ କାନ୍ତିରେ କାନ୍ତିରେ

asym 1 / 2646

20 Jan 1932 ref. 2546

Transcript 08.30 n. - 14.00 a.

- မေတ္တရာရုဏ်တွေကို အကျင့် အကျင့် ပေါ်လေ့ရှိနိုင်မှု
- အောင် ပို့မှု ပို့ချင်မှု မြန်မာ ပြည်မှာ ပေါ်လေ့ရှိနိုင်မှု.

ក្រសួងពេទ្យនគរបាលក្រសួងការកែវិធីអនុករ

- ក្នុងពេលវេលាដែលបានបង្ហាញ សិរីសេចក្តីថ្លែងក្នុងការបង្ហាញ តួនាទី (ស.ខ.ស.ជ.ស.រ.)
- ឯកសារ និង ការងារ និង សារព័ត៌មាន ដែលបានបង្ហាញ និង សិរីសេចក្តីថ្លែងក្នុងការបង្ហាញ តួនាទី (ស.ខ.ស.ជ.ស.រ.)

↑ 12.30 នៅម្ខោគសាស្ត្រ ।

សេចក្តីពីការបង្ហាញរបស់ខ្លួន និងការបង្ហាញរបស់ខ្លួន និងការបង្ហាញរបស់ខ្លួន

13.00-^{as}

19. 95. ଏମ୍ବେ କେବେ କରିବାକୁ ବିନ୍ଦୁ

2. W.M.G ~~the author~~ ^{Original}
- ~~and~~ ^{and} ~~of~~ ^{of}

3. MS Team and Projectors Oral Exam
and Projectors Oral Exam

ଶ୍ରୀମତୀ ପରୀକ୍ଷା ମାତ୍ରାମାତ୍ରା ମାତ୍ରାମାତ୍ରା

2) Sandos Costa Brava

١٧٦

របៀបរាយការក្រោមក្រោម ក្រោមក្រោម ក្រោមក្រោម ក្រោមក្រោម ក្រោមក្រោម

(1) សម្រាប់ (អង់គ្លេ) 1 ឈាយឱ្យ 2 ឯកឈាយឱ្យ 3 ឯកឈាយឱ្យ 4 ឯកឈាយឱ្យ
5 ឯកឈាយឱ្យ 6 ឯកឈាយឱ្យ 7 ឯកឈាយឱ្យ

(2) សម្រាប់

1 ឈាយឱ្យ 2 ឯកឈាយឱ្យ 3 ឯកឈាយឱ្យ 4 ឯកឈាយឱ្យ 5 ឯកឈាយឱ្យ
6 ឯកឈាយឱ្យ 7 ឯកឈាយឱ្យ

(3)

អូមោ គិតការ

1 ការអូមោ 2 ឯកឈាយឱ្យ 3 ឯកឈាយឱ្យ
4 ឯកឈាយឱ្យ 5 ឯកឈាយឱ្យ 6 ឯកឈាយឱ្យ 7 ឯកឈាយឱ្យ

(4) លើខ្លួន

1 ឈាយឱ្យ 2 ឯកឈាយឱ្យ 3 ឯកឈាយឱ្យ 4 ឯកឈាយឱ្យ
5 ឯកឈាយឱ្យ 6 ឯកឈាយឱ្យ 7 ឯកឈាយឱ្យ

(5) ការពិនិត្យ អូមោ

1 ការពិនិត្យ 2 ឯកឈាយឱ្យ 3 ឯកឈាយឱ្យ 4 ឯកឈាយឱ្យ
5 ឯកឈាយឱ្យ 6 ឯកឈាយឱ្យ 7 ឯកឈាយឱ្យ 8 ឯកឈាយឱ្យ

(6) អូមោ

1 ការពិនិត្យ 2 ឯកឈាយឱ្យ 3 ឯកឈាយឱ្យ 4 ឯកឈាយឱ្យ
5 ឯកឈាយឱ្យ 6 ឯកឈាយឱ្យ 7 ឯកឈាយឱ្យ 8 ឯកឈាយឱ្យ

(7) វិត្យ គិតការ

1 ការពិនិត្យ 2 ឯកឈាយឱ្យ 3 ការពិនិត្យ 4 ការពិនិត្យ
5 ការពិនិត្យ 6 ការពិនិត្យ 7 ការពិនិត្យ 8 ការពិនិត្យ

(8) អាគិត គិតការ

1 ការពិនិត្យ 2 ឯកឈាយឱ្យ 3 ការពិនិត្យ 4 ការពិនិត្យ
5 ការពិនិត្យ 6 ការពិនិត្យ 7 ការពិនិត្យ 8 ការពិនិត្យ

(9) ការពិនិត្យ

1 ការពិនិត្យ 2 ឯកឈាយឱ្យ 3 ការពិនិត្យ 4 ការពិនិត្យ
5 ការពិនិត្យ 6 ការពិនិត្យ 7 ការពិនិត្យ 8 ការពិនិត្យ

ก่อนเข้ารับ 2 05071 1/0546

0263 22 2227926 2546

ກວດສອງກົດລົງທຶນທີ່ກົດສອງພາຍໃຕ້ເກມສີພະນັກງານ 07.20 ປ.ຊ.

ជំនួយការ 520 រោច

॥ଲକ୍ଷ୍ମୀଗର୍ବ୍ରମ୍ଭାବ୍ଦିକାର୍ଯ୍ୟାବ୍ଦୀ ॥

గ్రాస్‌స్‌ప్రోఫెసర్‌సిఫ్ గాయి గ్రాస్‌స్‌ప్రోఫెసర్‌సిఫ్

२४ मार्च २०२६

ស.ប.ជាការការណ៍ស្ថិតិសាស្ត្ររាជរដ្ឋបាលនិងបាលនិយាយ ន.ប.បុរិយាយ
ដែលនឹងត្រួតពិនិត្យការងាររាជរដ្ឋបាលនិយាយ ន.ប.បុរិយាយ

နိုင်ငံတော်လုပ်ငန်းမှု ၂၅၁၄ ပုဂ္ဂန်ကုန်မှု မှတ်တမ်းမှု ၁၁၁၁
မြန်မာနိုင်ငံတော်လုပ်ငန်းမှု ၂၅၂၅ ပုဂ္ဂန်ကုန်မှု မှတ်တမ်းမှု ၁၁၁၂

ฉบับที่ 2636, ราชกิจจานุเบกษา ประจำปี พ.ศ. ๒๕๓๖

80100E 13

2011-12

အနေဖြင့် မြန်မာနိုင်ငြပ်မှု မြန်မာနိုင်ငြပ် ပြည်-ပြည် - ၁၁ - ၁၇၁

- នៅពេលសង្គមនឹងការបានបានចំណេះដឹងនៃការបង្ហាញ និងការបង្ហាញ

សេចក្តីថ្លែងក្នុងការសំណងជួយនិងការងារ

— ດັບອຸປະກອນການ —
← ຕິດຕາມມູນຄົມທີ່ມີຄວາມ

Geometric Properties:

ରୂପାଳୀ ୪ ୨୦୭୨-୨୫୪୬

2005-07-19 09:51:26 12/11 500000

၁၃၁၈ နေ့တွင် မြန်မာ အနေ ၁၃၁၈ နေ့တွင်

ପ୍ରଦୀପ କାଳୀ ପବ୍ଲିକ୍ କାର୍ଯ୍ୟ

200 W. T. H. CHI

3. Angustidorsum sp.

4. နိုင်ငံခြားပြုပေးသွေးချုပ် - ၅၃

and a new class definition to support a new type of analysis.

ເລື່ອງຕົກລົງ ແລະ ດັກເລີກ ອົບອາງ ດັກຕົກ ເຊິ່ງກົດເປົ້າກົດເປົ້າ ໂດຍມາຫຼັກ ເຊິ່ງ
ເປົ້າມາຫຼັກ ເພື່ອມາຫຼັກ ເພື່ອມາຫຼັກ ເພື່ອມາຫຼັກ ເພື່ອມາຫຼັກ ເພື່ອມາຫຼັກ

1. ရန် စုစုမှု လောက်
2. ရန် များစွာ အော်မြင်
3. ရန် ရောင် ရှိ စုစုပွဲ
4. ရန် ဘေး အော်မြင်
5. ရန် ပြော လောက်
6. ရန်. ဘော်မြင် အော်မြင်
7. ရန် ရောင် ရှိ ပုဂ္ဂန်
8. ရန် ရောင် ရှိ လောက်
9. ရ. ရွှေ ရောင်ရှိ ရှိ ပုဂ္ဂန်
10. ရန် ရှိ ရှိ ရှိ ပုဂ္ဂန်

ការងារ និង ការ បង្កើត នរោង ក្រសាង ក្នុង ការ រៀប ចំ

935n 12546

ສິນເກມນີ້ຖືກອະນຸມັງກັບ ອັນ
ຜູ້ເກົ່າລົມຕົກຕ່າງໆ ອົບອາເລີ່ມ 29

ବେଳେ ୨ ଏକଟିକାଳେ କ୍ଷେତ୍ରରେ ବେଳେ ଏକଟି କାଳେ ଏକଟି କାଳେ

၁။ ၂၁၁၂ ခုနှစ် မြန်မာနိုင်ငြာန ၁၀၂၁ - နေ့မှတ် ၁၀၁၂ ခုနှစ် ၁၀၂၁

— ପରିମାଣିକ ଅନୁଭବ ପରିପ୍ରେକ୍ଷଣ କାର୍ଯ୍ୟ

- မြန်မာရုပ်ပြန်လုပ်မှုတော်

๑. ການຮັກຮອນໄລຍະ - ພິຈຳກຳນົດ

សេចក្តីថ្លែងក្នុងការសរុបសាស្ត្រ

ក្រសួងពីរាជការណ៍លក្ខណៈ

ကုသိတ္တရာဇ်၏။

รายชื่อผู้เข้าร่วมประชุมการต่ออายุเรียนการศึกษาคุณงานและทำแบบจัดเก็บข้อมูล

7 พฤษภาคม 2546

1 นายทองตีอน อินแพง	26 นางเหลມทอง เปี้ยงยา	51 นางนุญตัน นนทะโภตร	76 นายบุญส่ง จันทาโยง
2 นายบุญยืน อินแพง	27 นายสมพล ศีรังทอง	52 นางปภาวดี อินแพง	77 นายสมบูรณ์
3 นางทองคุณ เย็นขัน	28 นส. วารุณี สอนศรี	53 นางจันแดง อินแพง	78 นายสารค สอนศรี
4 นายอุดม สอนศรี	29 นายสารี นนทะโภตร	54 นายทองคุณ สอนศรี	79 นางดาวรุ่ง สีภูเขียว
5 นายสวัสดิ์ อินแพง	30 นส.กัทตราภรณ์	55 นางสำเนียง พสม	80 นายบุญเดิน สีภูเขียว
6 นายนันทพงษ์ ชูเขียว	31 นางวันเพ็ญ หับพิมจันทร์	56 นางคำแพง พสม	81 นางมาลัย สอนศรี
7 นางสมศรี เวิงแห้ว	32 นางสำราญ หับพิมจันทร์	57 นายสุน อินแพง	82 นายลบ ปัคมา
8 นายทองใบ พสม	33 นส.สมัย หิมโสภา	58 นางวิน แก้วสียะ	83 นางคำพลอย นนทะโภตร
9 นายลอย อินแสง	34 นายอุทัย โภยาจันทร์	59 นางบัวรักกษณ์ สอนศรี	
10 นางทองคำ จันดาวา	35 นส.กุ้กพัฒน์ นนทะโภตร	60 นางทองคุณ เย็นขัน	
11 นางสำลี พสม	36 นายสมหวัง อินแพง	61 นางคำพราน จันดาวา	
12 นายจันได หิมโสภา	37 นายจำนงค์ เวิงแห้ว	62 นางสังกรานต์ จันดาวา	
13 นางทองริด บานบัว	38 นางคำแพง	63 นางนุญศรี อินแพง	
14 นายคั้ย บุญปัน	39 นางคำมูล	64 นายจีระศักดิ์ อินแพง	
15 นางคำพุด สีภูเขียว	40 นางหนู มงคลวัตร	65 นายสมเดช มงคลวัตร	
16 นางแฉ ปัคมา	41 นายนุญมา	66 นางสมพิศ มงคลวัตร	
17 นส. คณิตรา จันดาวา	42 นางสายหยุด	67 นางศรีสุดา ดาวเรือง	
18 นายถ้า จันดาวา	43 นางคำปุ่น	68 นางสำเนียง มากนิม	
19 นางสีบาน จันทคุณ	44 นายเกยร สอนเดือน	69 นายทองเพชร มากนิม	
20 นายเกตุแก้ว มงคลวัตร	45 นายณรงค์ศักดิ์ พรมงคล	70 นางนงคราญ หมื่นพันธ์	
21 นายวิเดียน อินแพง	46 นางขันคำ พรมงคล	71 นายเจริญ เพชรบูรณ์ปี้	
22 นายปัน อินแพง	47 นางพิมพา บุญเขียน	72 นายสมหมาย ศุขบัว	
23 นส.กัญจนา อินแพง	48 นางสายทอง จันดาวา	73 นายบุญมี อินแพง	
24 นางกันหา อินแพง	49 นางกรพิน บุญปัน	74 นายเล็ก เปี้ยงยา	
25 นส. มัศยา จันดาวา	50 นายนุญมา นนทะโภตร	75 นางสุศิริ ศุขบัว	

รายชื่อผู้เข้าร่วมประชุมติดตามการจัดเก็บข้อมูล

30 กรกฎาคม 2546

1 นายทองเตือน อินແພ	26 นางແຫລມທອງ ເບິ່ງຍາ	51 นางນຸ້ມຕັນ ນນທະໂຄຕ	76 ນາຍນຸ້ມສ່າງ ຈັນທາໄອງ
2 นายນຸ້ມເຢືນ อີນແພ	27 นายສົມພລ ດີຈົງທອງ	52 นางປ່ກວັດ ອີນແພ	77 นายສົມບູຮັດ
3 ນາງທອງຄູຄມ ເບິ່ງຂັ້ນ	28 ນສ ວາຮູ້ນີ ສອນຄຣີ	53 ນາງຈັນແດງ ອີນແພ	78 ນາຍສາຄຣ ສອນຄຣີ
4 ນາຍອຸຄມ ສອນຄຣີ	29 ນາຍສາຣີ ນນທະໂຄຕ	54 ນາຍທອງຄູຄມ ສອນຄຣີ	79 ນາງຄວາງ່າງ ສຶກເຈີຍ
5 ນາຍສວັສດີ ອີນແພ	30 ນສ.ກັທກຣກລີ	55 ນາງສໍາເນົານິຍ ພສມ	80 ນາຍນຸ້ມເດີນ ສຶກເຈີຍ
6 ນາຍນັ້ນທພງຍ່ ຊູງເຈີຍ	31 ນາງວັນເພື່ອ ທັບທຶນຈັນທີ	56 ນາງຄໍາແພັງ ພສມ	81 ນາງມາດັ່ງ ສອນຄຣີ
7 ນາງສມຄຣີ ເວີງແໜ່ວ	32 ນາງສໍາຮາງ ທັບທຶນຈັນທີ	57 ນາຍສູນ ອີນແພ	82 ນາຍລົມ ປຶ້ມາ
8 ນາຍທອງໃນ ພສມ	33 ນສ.ສນັບ ທິມໂສກາ	58 ນາງວິນ ແກ້ວສີຍາ	83 ນາງຄໍາພລອຍ ນນທະໂຄຕ
9 ນາຍລອຍ ອີນແສງ	34 ນາຍອຸທັບ ໂກຍາຈັນທີ	59 ນາງບວຮລັກຍົດ ສອນຄຣີ	84 ນາງສຸຮັງ ສອນຄຣີ
10 ນາງທອງຄໍາ ຈັນຄາທາຮ	35 ນສຖຸກໍຍົດຕົນ ນນທະໂຄຕ	60 ນາງທອງຄູຄມ ເບິ່ງຂັ້ນ	85 ນາຍເກຍ ສອນຄຣີ
11 ນາງສໍາລື ພສມ	36 ນາຍສມ່ວງ ອີນແພ	61 ນາງຄໍາພຣານ ຈັນຄາທາຮ	86 ນາງເກຫຼແກ້ວ ມົກລວດຕັ
12 ນາຍຈັນໄດ ທິມໂສກາ	37 ນາຍຈຳນັງຄໍ ເວີງແໜ່ວ	62 ນາງສົງກຣານຕີ ຈັນຄາທາຮ	87 ນາງແຫລມທອງ ເບິ່ງຍາ
13 ນາງທອງຮົດ ບານາບ້ວ	38 ນາງຄໍາແພຍ ຈັນຄາທາຮ	63 ນາງນຸ້ມຄຣີ ອີນແພ	88 ນາຍສູນ ຜ້ອນພຣ
14 ນາຍຄຳໄຍ ນຸ້ມປັນ	39 ນາງຄໍາມູລ ຈັນຄາທາຮ	64 ນາຍຈີຣະສັກຄີ ອີນແພ	89 ນາງຫົວ ເບິ່ງຍາ
15 ນາງຄໍາຫຼຸດ ສຶກເຈີຍ	40 ນາງໜູ້ ມົກລວດຕັ	65 ນາຍສມເດືອ ມົກລວດຕັ	90 ນາງສົງກຣານຕີ ທັບທຶນຈັນທີ
16 ນາງເຊ ປຶ້ມາ	41 ນາຍນຸ້ມມາ	66 ນາງສມພິສ ມົກລວດຕັ	91 ນາງຈັນແດງ ອີນແພ
17 ນສ ຄົນດຽງ ຈັນຄາທາຮ	42 ນາງສາຍຫຼຸດ ບາດະສຣີ	67 ນາງຄຣີສຸດາ ດາວເຮືອງ	92 ນາງນິງຄຣາງ ໜ້ຳນັ້ນພັນຕົ
18 ນາຍຄ້າ ຈັນຄາທາຮ	43 ນາງຄໍາປຸ່ນ ຈັນຄາທາຮ	68 ນາງສໍາເນົົອງ ມາຈິນ	93 ນາຍນຸ້ມມື ອີນແພ
19 ນາງສີບານ ຈັນຄູຄມ	44 ນາຍເກຍຮ ສອນເສີຍນ	69 ນາຍທອງເພີ່ງ ມາຈິນ	94 ນາງແສງອຽນ ອີນແພ
20 ນາຍເກຫຼແກ້ວ ມົກລວດຕັ	45 ນາຍຜຣງຄີສັກຄີ ພຣມຄງ	70 ນາງນິງຄຣາງ ໜ້ຳນັ້ນພັນຕົ	95 ນາຍອຸທັບ ໂກຍາຈັນທີ
21 ນາຍວິເສີຍນ ອີນແພ	46 ນາງຈັນຄໍ ພຣມຄງ	71 ນາຍເຈົ້າ ເພີ່ງບູຮັນນີ້	
22 ນາຍປັນ ອີນແພ	47 ນາງພິມພາ ນຸ້ມເຈີຍ	72 ນາຍສມ່ມາຍ ສຸຂນັ້ວ	
23 ນສ.ກາງຈານ ອີນແພ	48 ນາງສາຍທອງ ຈັນຄາທາຮ	73 ນາຍນຸ້ມມື ອີນແພ	
24 ນາງກັ້ນທາ ອີນແພ	49 ນາງກຣົມ ນຸ້ມປັນ	74 ນາຍເລື້ອກ ເບິ່ງຍາ	
25 ນສ ມັສຍາ ຈັນຄາທາຮ	50 ນາຍນຸ້ມມາ ນນທະໂຄຕ	75 ນາງສຸດໃຈ ສຸຂນັ້ວ	

รายชื่อผู้เข้าร่วมประชุมติดตามการจัดเก็บข้อมูล

30 สิงหาคม 2546

1 นายทองเตือน อินแพง	26 นางแรมทอง เป็งยา	51 นางบุญตัน นนทะ โคง	76 นายบุญส่ง จันทาโคง
2 นายบุญยืน อินแพง	27 นายสมพล ดีชงทอง	52 นางปภาวดี อินแพง	77 นายสมบูรณ์
3 นางทองคุณ เย็นขัน	28 นส. วารุณี สอนศรี	53 นางจันแดง อินแพง	78 นายสารค สอนศรี
4 นายอุดม สอนศรี	29 นายสารี นนทะ โคง	54 นายทองคุณ สอนศรี	79 นางดาวรุ่ง สีภูเขียว
5 นายสวัสดิ์ อินแพง	30 นส.ภัทรารักษ์	55 นางสำเนียง ผสม	80 นายบุญเติน สีภูเขียว
6 นายนันทพงษ์ ชูเขียว	31 นางวันเพ็ญ ทับทิมจันทร์	56 นางคำแพง ผสม	81 นางมาลัย สอนศรี
7 นางสมศรี เวิงแห้ว	32 นางสำราญ ทับทิมจันทร์	57 นายสุน อินแพง	82 นายลับ ปัจดามา
8 นายทองใบ ผสม	33 นส.สมัย หิมโสภา	58 นางวิน แก้วสีขา	83 นางคำพลดอย นนทะ โคง
9 นายลอย อินแพง	34 นายอุทัย โภยาจันทร์	59 นางบัวรักษ์ สอนศรี	84 นางสุรัณ สอนศรี
10 นางทองคำ จันดาวา	35 นส.ฤทธิรัตน์ นนทะ โคง	60 นางทองคุณ เย็นขัน	85 นายเกย สอนศรี
11 นางสำลี ผสม	36 นายสมหวัง อินแพง	61 นางคำพราน จันดาวา	86 นางเกตุแก้ว มงคลวัตร
12 นายจันได หิมโสภา	37 นายจันรงค์ เวิงแห้ว	62 นางสงกรานต์ จันดาวา	87 นางแรมทอง เป็งยา
13 นางทองริด ยานนาวา	38 นางคำเพย จันดาวา	63 นางบุญศรี อินแพง	88 นายสุข ช้อนพร
14 นายคล้าย บุญปัน	39 นางคำมูล จันดาวา	64 นายจิรศักดิ์ อินแพง	89 นางหวี เป็งยา
15 นางคำพุด สีภูเขียว	40 นางหนู มงคลวัตร	65 นายสมเดช มงคลวัตร	90 นางสงกรานต์ ทับทิมจันทร์
16 นางแซ ปัจดามา	41 นายนบุญมา	66 นางสมพิศ มงคลวัตร	91 นางจันแดง อินแพง
17 นส. คณิตสูตร จันดาวา	42 นางสายหยุด บаратศรี	67 นางศรีสุดา ดาวเรือง	92 นางนงคราญ หมื่นพันธ์
18 นายถ้า จันดาวา	43 นางคำปุ่น จันดาวา	68 นางคำเน่อง มาจิน	93 นายนบุญมี อินแพง
19 นางสีบาน จันทคุณ	44 นายเกษร สอนเสี่ยม	69 นางทองเพชร มาจิน	94 นางแสงอรุณ อินแพง
20 นายเกตุแก้ว มงคลวัตร	45 นายรองค์ศักดิ์ พรมงคล	70 นางจงคราญ หมื่นพันธ์	95 นายอุทัย โภยาจันทร์
21 นายวิเสียน อินแพง	46 นางขันคำ พรมงคล	71 นายนริญ พেชรบูรณ์	
22 นายปัน อินแพง	47 นางพิมพา บุญเขียน	72 นายนมหมาย สุขบัว	
23 นส.กาญจนा อินแพง	48 นางสายทอง จันดาวา	73 นายนบุญมี อินแพง	
24 นางกันหา อินแพง	49 นางกรพิน บุญปัน	74 นายเล็ก เป็งยา	
25 นส.น้ำยา จันดาวา	50 นายนบุญมา นนทะ โคง	75 นางสุดใจ สุขบัว	

รายชื่อผู้เข้าร่วมประชุมการออกกฎหมายชุมชน

30 กันยายน 2546

1 นายทองเตือน อินແພ	26 นางแรมทอง เป็งยา	51 นางบุญดัน นนทะ โภคตร	76 นายบุญส่ง จันทารักษ์
2 นายบุญยืน อินແພ	27 นายสมพล ดีชงทอง	52 นางปภาวดี อินແພ	77 นายสมบูรณ์
3 นางทองคุณ เป็นขัน	28 นส. วารุณี สอนศรี	53 นางจันแดง อินແພ	78 นายสาร สอนศรี
4 นายอุดม สอนศรี	29 นายสารี นนทะ โภคตร	54 นายทองคุณ สอนศรี	79 นางดาวรุ่ง สีภูเขียว
5 นายสวัสดิ์ อินແພ	30 นส. กัทตราภรณ์	55 นางสำเนียง ผสม	80 นายบุญถิน สีภูเขียว
6 นายันทพงษ์ ชูเขียว	31 นางวันเพ็ญ ทับทิมจันทร์	56 นางคำแพง ผสม	81 นางมาลีข สอนศรี
7 นางสมศรี เวิงแห้ว	32 นางสำราญ ทับทิมจันทร์	57 นายสุน อินແພ	82 นายลง ปีดมา
8 นายทองใบ ผสม	33 นส. สมัย หินโสغا	58 นางวนิ แก้วสียา	83 นางคำพลดอย นนทะ โภคตร
9 นายลอย อินແພ	34 นายอุทัย โภยาจันทร์	59 นางบวรลักษณ์ สอนศรี	84 นางสุรัณ สอนศรี
10 นางทองคำ จันดาวาหาร	35 นส. ฤทธิ์ นนทะ โภคตร	60 นางทองคุณ เป็นขัน	85 นายเกข สอนศรี
11 นางสำลี ผสม	36 นางสมหวัง อินແພ	61 นางคำพราน จันดาวาหาร	86 นางเกตุแก้ว มงคลวัตร
12 นายจันได หินโสغا	37 นายจำนำงค์ เวิงแห้ว	62 นางส่งกรานต์ จันดาวาหาร	87 นางแรมทอง เป็งยา
13 นางทองธิด ยานนาบัว	38 นางคำแพง จันดาวาหาร	63 นางบุญศรี อินແພ	88 นายสุข ช้อนพร
14 นายคล้าย บุญปัน	39 นางคำนำด จันดาวาหาร	64 นายจีระศักดิ์ อินແພ	89 นางหวี เป็งยา
15 นางคำพุด สีภูเขียว	40 นางหนู มงคลวัตร	65 นางสมเดช มงคลวัตร	90 นางส่งกรานต์ ทับทิมจันทร์
16 นางแซ ปีดมา	41 นายนุญมา	66 นางสมพิศ มงคลวัตร	91 นางจันแดง อินແພ
17 นส. คณิตสูตร จันดาวาหาร	42 นางสายหยุด باتะศรี	67 นางศรีสุค ดาวเรือง	92 นางนงคราญ หมื่นพันธ์
18 นายถ้า จันดาวาหาร	43 นางคำปุ่น จันดาวาหาร	68 นางสำเน่อง มาฉิน	93 นายนุญมี อินແພ
19 นางศีนาน จันทคุณ	44 นายเกยร สอนเสียน	69 นางทองเพชร มาฉิน	94 นางแสงอรุณ อินແພ
20 นายเกตุแก้ว มงคลวัตร	45 นายณรงค์ศักดิ์ พรมงคล	70 นางนงคราญ หมื่นพันธ์	95 นายอุทัย โภยาจันทร์
21 นายวีเสียน อินແພ	46 นางขันคำ พรมงคล	71 นายนริญ เพชรบูรณ์ปี้	
22 นายปัน อินແພ	47 นางพินพา บุญเขียน	72 นายนมหมาย สุขบัว	
23 นส. กัญจนา อินແພ	48 นางสายทอง จันดาวาหาร	73 นายนุญมี อินແພ	
24 นางกันหา อินແພ	49 นางกรพิน บุญปัน	74 นายเด็ก เป็งยา	
25 นส. มัศยา จันดาวาหาร	50 นายนุญมา นนทะ โภคตร	75 นางสุศิจ สุขบัว	

ក្រសួងពេទ្យ

លេខរូប	ឈ្មោះ	ភេទ	អាណាពិជ្ជកម្ម	ឈ្មោះ	ភេទ	អាណាពិជ្ជកម្ម
1	សារិកក្រសួងពេទ្យ	នាយកដ្ឋាន	បានការអនុញ្ញាត	សារិកក្រសួងពេទ្យ	នាយកដ្ឋាន	បានការអនុញ្ញាត
2	សារិកក្រសួងពេទ្យ	នាយកដ្ឋាន	បានការអនុញ្ញាត	សារិកក្រសួងពេទ្យ	នាយកដ្ឋាន	បានការអនុញ្ញាត
3	សារិកក្រសួងពេទ្យ	នាយកដ្ឋាន	បានការអនុញ្ញាត	សារិកក្រសួងពេទ្យ	នាយកដ្ឋាន	បានការអនុញ្ញាត
4	សារិកក្រសួងពេទ្យ	នាយកដ្ឋាន	បានការអនុញ្ញាត	សារិកក្រសួងពេទ្យ	នាយកដ្ឋាន	បានការអនុញ្ញាត
5	សារិកក្រសួងពេទ្យ	នាយកដ្ឋាន	បានការអនុញ្ញាត	សារិកក្រសួងពេទ្យ	នាយកដ្ឋាន	បានការអនុញ្ញាត
6	សារិកក្រសួងពេទ្យ	នាយកដ្ឋាន	បានការអនុញ្ញាត	សារិកក្រសួងពេទ្យ	នាយកដ្ឋាន	បានការអនុញ្ញាត

ແມນນເກີນຫຼືອມລາກໃຫ້ປົກໂຄຂອງພັນຈາກປ່າ

ชาวบ้านร้องกอกเก็บเห็ดในป่าชุมชนที่ร่วมกันอนุรักษ์

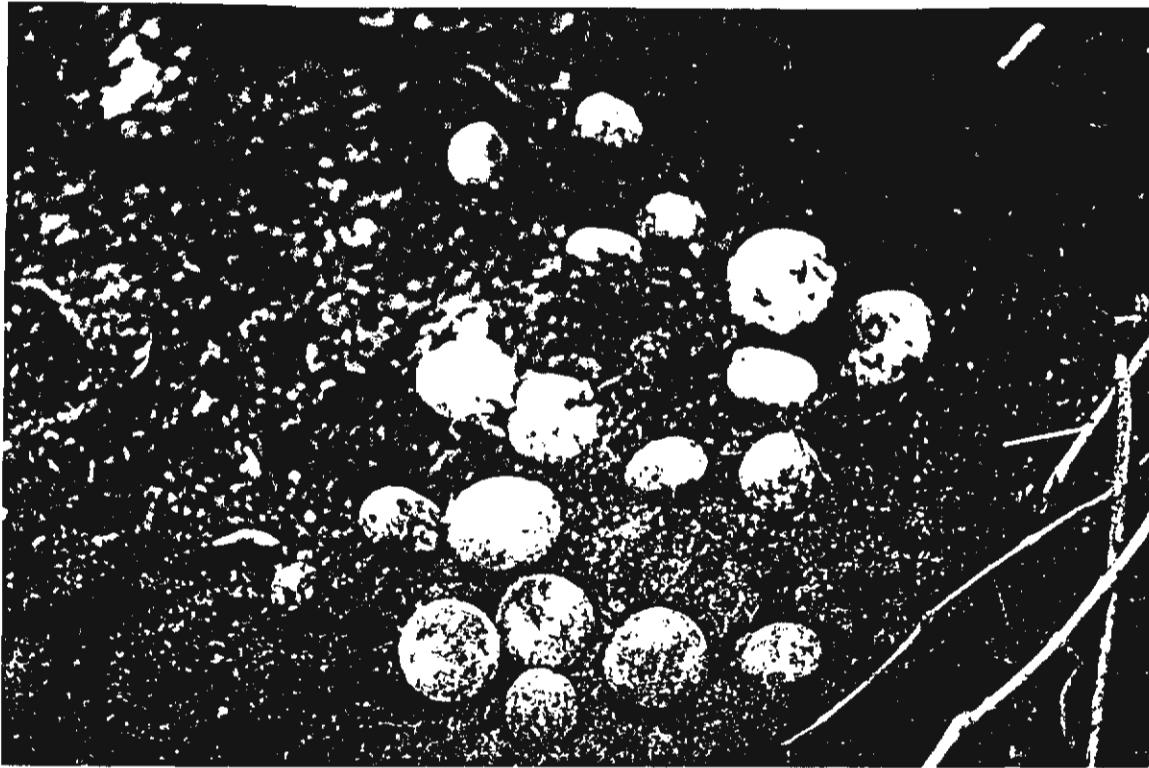
สภาพป่าชุมชนที่ร่วมกันอนุรักษ์

ร่วมกันป้องกันไฟป่า ได้ผักหวานเป็นผลตอบแทน

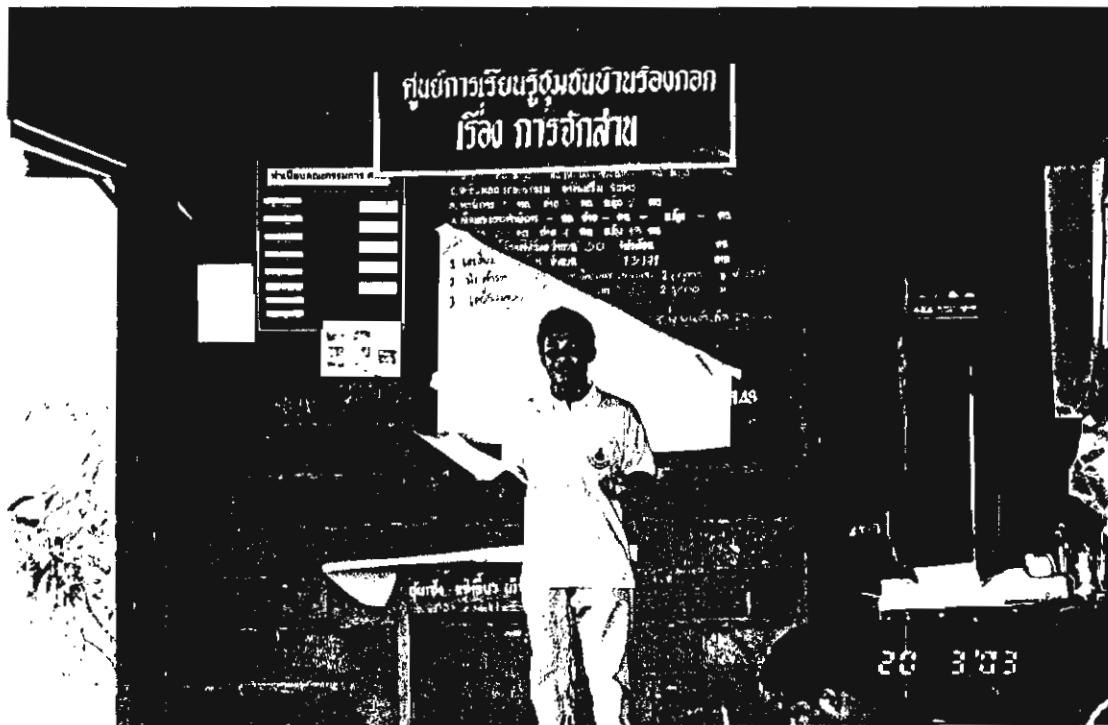
ร่วมกันป้องกันไฟป่า ได้เป็น หลายชนิด เป็นผลตอบแทน

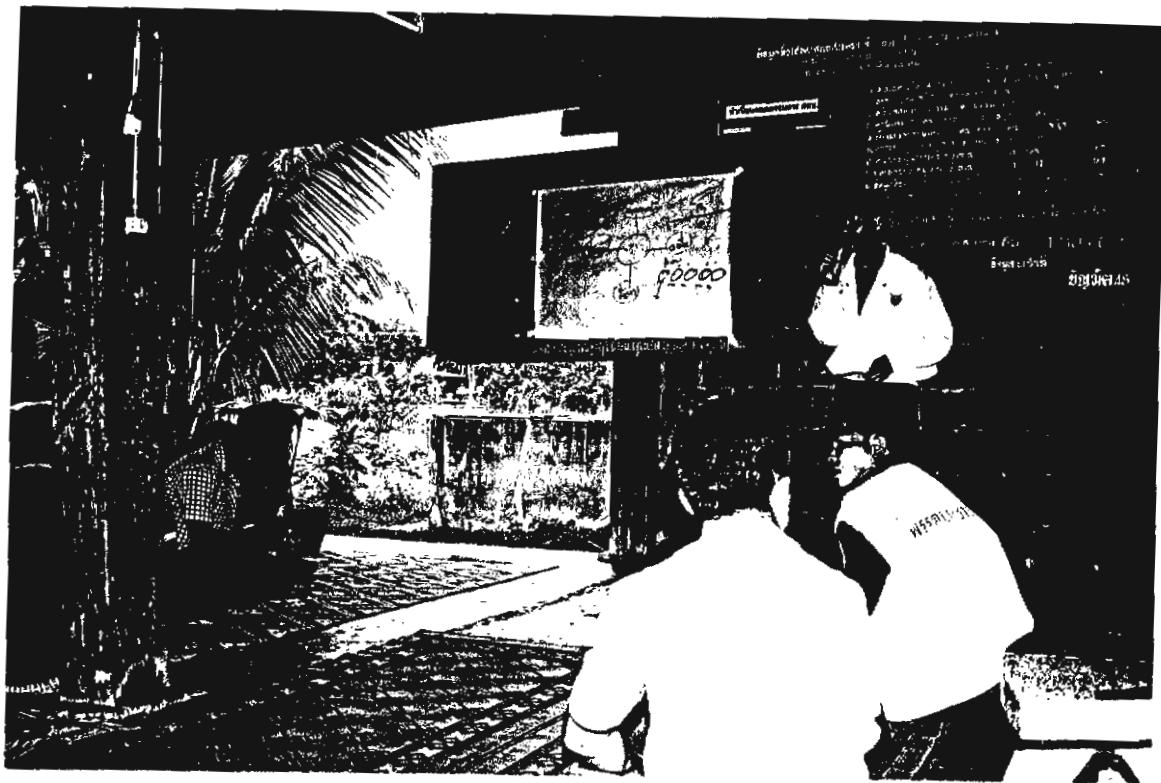

ร่วมกันป้องกันไฟป่า ได้สัก เป็นผลตอบแทน

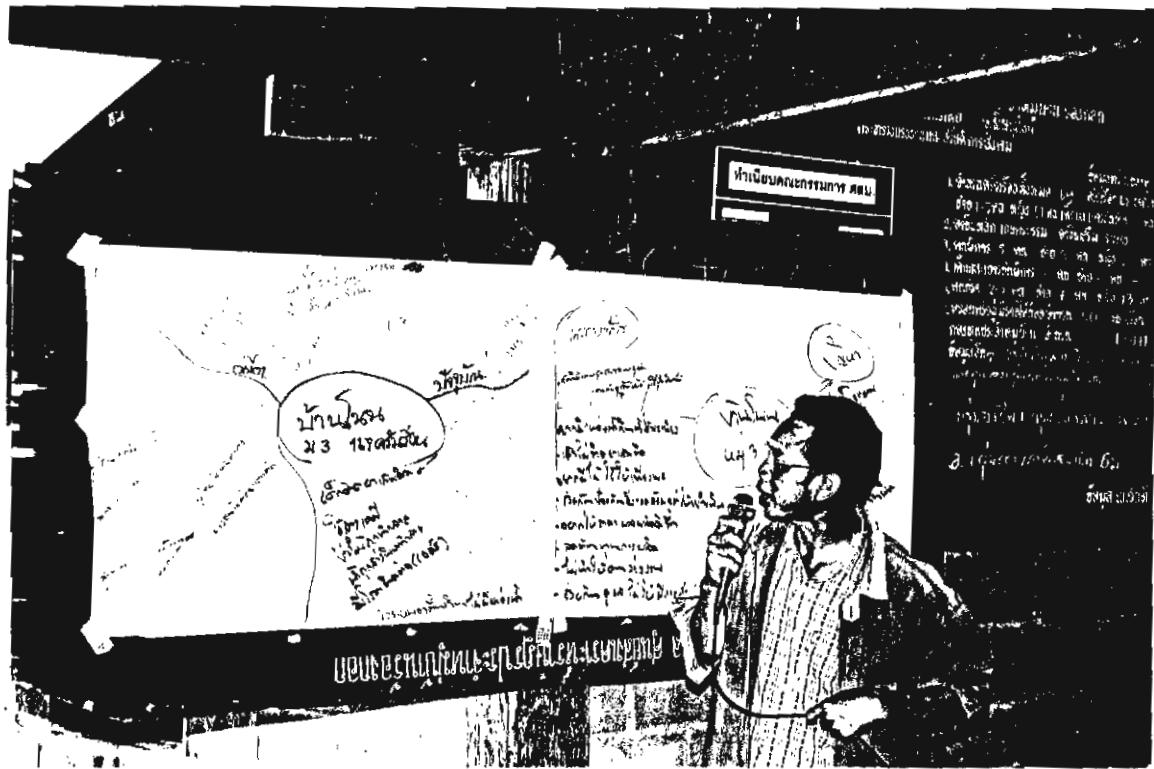

ทีมวิจัยในโครงการ “การศึกษามูลค่าของป่าและปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการเสริมสร้างการอนุรักษ์ป่าชุมชนบ้านร้องกอก ตำบลนาบัว อำเภอนครไทย จังหวัดพิษณุโลก

ชื่อ - สกุล	ที่อยู่	หน้าที่
1. นายอุดม สอนครี	7 ม.11 ต.นาบัว อ.นครไทย จ.พิษณุโลก	หัวหน้าโครงการ
2. นายทองเดือน อินแพง	46 ม.11 ต.นาบัว อ.นครไทย จ.พิษณุโลก	ทีมวิจัย
3. นายสมหวัง อินแพง	60 ม.11 ต.นาบัว อ.นครไทย จ.พิษณุโลก	ทีมวิจัย
4. นายจีรศักดิ์ อินแพง	48 ม.11 ต.นาบัว อ.นครไทย จ.พิษณุโลก	ทีมวิจัย
5. นายเกษร สอนเสี่ยม	13 ม.11 ต.นาบัว อ.นครไทย จ.พิษณุโลก	ทีมวิจัย
6. นายวิเสียน อินแพง	5 ม.11 ต.นาบัว อ.นครไทย จ.พิษณุโลก	ทีมวิจัย
7. นายดาวลอย จันดาหาร	54 ม.11 ต.นาบัว อ.นครไทย จ.พิษณุโลก	ทีมวิจัย
8. นายคำเพย จันดาหาร	6/1 ม.11 ต.นาบัว อ.นครไทย จ.พิษณุโลก	ทีมวิจัย
9. นายบุญญ์เกิน สีกูเรีย	38 ม.11 ต.นาบัว อ.นครไทย จ.พิษณุโลก	ทีมวิจัย
10. นายส่าคร สอนครี	65 ม.11 ต.นาบัว อ.นครไทย จ.พิษณุโลก	ทีมวิจัย

นายอุดม สอนครี ดำรงตำแหน่งเป็นผู้ใหญ่บ้านหมู่ 11 ตำบลนาบัว อำเภอนครไทย จังหวัดพิษณุโลก และสมาชิกที่เป็นทีมวิจัยทุกคนดำรงตำแหน่งคณะกรรมการป่าชุมชนบ้านร้องกอก หมู่ 11 ตำบลนาบัว อำเภอนครไทย จังหวัดพิษณุโลก